
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
FONDO
EBORENSE
31
9 D
1

Ad [illegible]

S. BONAVENTURÆ

EX ORDINE MINORUM

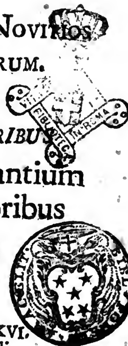
S. R. E. Cardinalis, Episcopi Albanensis
Eximii Ecclesiæ Doctoris

PRÆSTANTISSIMA OPUSCULA

*Prò Religiosarum Familiarum Novitiis
pie, sancteque imbuendis*

VIDELICET

SPECULUM DISCIPLINÆ AD NOVITIOS.
DE INSTITUTIONE NOVITIORUM.
REGULA NOVITIORUM.

REVERENDISSIMIS PATRIBUS

Institutorum Mendicantium
Generalibus Superioribus

DICATA.

ROMÆ ANNO DOM. MDCCXXVI.
Typis Hieronymi Mainardi.

SUPERIORUM PERMISSU.

Reverendissimi

P A T R E S.

Um; juxtà Divinum Spiritûs Sancti Oraculum, ad locum, unde exeunt, flumina revertantur; ut iterum fluant: tria hæc luculenta Sera- Ecclesiastis Cap. 1. Vers. 7.

phicæ doctrinæ fluenta honori ac meritis vestris censui inscribenda. Verumenimverò quotquot in iis deprehenduntur aquæ vivæ limpidiores guttæ fluxerunt ex ventre, & ex corde præcellentissimi Ecclesiæ Doctoris Divi Bonaventuræ; qui, antequàm in amplissimum Cardinalium Collegium cooptaretur, vestris annumerabatur decessoribus, vobisque modum, quo stadium Religiosæ palæstræ piè feliciterque decurrere, & clavum administrationis prudenter tenere deberetis; eximiè commonstrabat. Id autem cùm plurimis aliis cedro dignis operibus Sanctus Doctor præstiterit; tum maximè tribus his ad institutionem Noviciorum accommodatis, è quibus vos tot ac tanta Religiosarum Virtutum, nedùm Christianæ Philosophiæ documenta à teneris unguiculis hausisse compertum est. In Vos ergo, Reveren-

rendissimi Patres, jure ac merito tria ista Opuscula renovata derivo, ut iterùm fluant: nimirùm, ut postquàm jam pridem in vestro sinu sunt tecta, in vestra conquieverunt humanitate, sapientiam, quam in illis sine fictione didicistis; iis, qui recèns nomen Religioni dederunt, sine invidiâ communicetis, & honestatem illius non abscondatis. Quo fiet, ut perfectè, planéque impleatur quod in Sacris legimus Paginis: Deriventur fontes tui foras; & in plateis aquas tuas divide. Proverb. c. 5. Verf. 16.

Sed quamquam hæc necessariæ consecrationis præjudicia defuissent, Reverendissimi Patres; esset in ipsâ horum trium Opusculorum ratione aliquid, quo se vobis debita sentirent; ac grata, acceptaque fore sperare auderent. Quòd nempè eas complectantur, & suppeditent præceptiones, quas vos primùm moribus, deindè verbis

ac ſcriptis docuiſtis; nunc verò ſanctiſſimis Inſtitutis Vos unicè probare, ac mirificè amare demonſtraſtis; videlicet, condîtas pietatis affectu, & ſapore, quæ ita mentem erudiant, & illuſtrent, ut cor emolliant & incendant; quæ totum hominem ſalvum faciant, mentem erigendo ad Divina, & affectũ ſuaviſſimè rapiendo. Quamobrem dubium mihi non eſt, quin ſi eà ad aliquem rerum intelligentem, & peritum tranſmiſeritis; veſtrum cuilibet grates rependendo, ſit eo planè modo reſponſurus, quo Salvianus S. Eucherio Lugdunenſi Epiſcopo, qui ipſum præſtanti dono Opuſculi de laudibus vitæ Solitariæ ad Valerianum filium non ita pridem donaverat; nempè: *legi libros, quos tranſmiſiſti, ſtylo breves, doctrina uberes, lectione expeditos, inſtructione perfectos, menti tuæ ac pietati pares*. Nec verò mira

Salvian. Epiſ. 8.

aut

aut insperata vobis hæc accidere debebant. Cùm ista Opuscula à viro Summo sint egregiè lucubrata, de quo Magnus ille Archipræsul Florentinus, qui uni è præstantissimis vestris Familiis primùm nomen dederat, luculenter & verè protulit hæc verba: *Intellectus ejus perspicuitate omnia Opuscula ejus redolent iis, qui divinam scientiam requirentes, hanc liberiùs, quàm vanitatem Aristotelicam venerantur*: cujus etiam doctrinâ parcus rerum laudator Johannes Gersonius, se nullam sublimiorem, nullam diviniorem, nullam salubriorem, atque suaviorem se reperisse ingenuè affirmabat. Patimini igitur, ut vobis tam conjuncta Opuscula; vestro nomine insigniantur: ut Religiosissimorum, eruditissimorumque Virorum auspiciis in lucem erumpant, pietatem cum eruditione inspiratura. Ut demùm vos

S. Antonin. 3. par. Chro. Tit. 24. de S. Bonaventura loquens.

In fine lib. de examine Doctrin. Consf. 6.

Pro-

Protectores, Patronosque sentiant à Viro scripta, quem suspicientes præcipuè in honore habetis: atque ab illo nunc divulgata; cui nihil antiquius est, quàm ut se omnibus officiis vobis exhibeat.

Reverendiss. PP. VV.

Humillimum, addictissimum, obsequentissimumque servum
Hieronymum Mainardi.

IN-

INDEX

CAPITULORUM,

PARS PRIMA
De præparatoriis ad disciplinam.

Cap.

PARS SECUNDA.

De Institutione Novitiorum,

PARS PRIMA.

Cap.

PARS

PARS SECUNDA.

REGULA NOVITIORUM.

S. BO-

S. BONAVENTURÆ
EXIMII ECCLESIÆ DOCTORIS
OPUSCULUM,
Quod inscribitur.

SPECULUM DISCIPLINÆ ad Novitios.

Hoc Opusculum cum sequenti Antuerpiæ Anno 1591. prodiit opera R. P. Henrici Sedulii Cliviensis, Guardiani Antuerpiensis. Cujus præstantissimi viri diligentia in his duobus Opusculis pristino suo nitori restituendis ejusdem eruditionem, & doctrinam satis probat; ac utinam Opuscula alia Auctoris nostri parem virum invenissent: non enim in ipsis restituendis tantum laboris susceptum esset: nec tantis respersa mendis hactenus essent emissa. Quare juxta Henrici prædicti castigationem hæc duo Opuscula Vaticanæ huic editioni inseruntur: ac pro argumento eorundem ejus epistola ad Lectorem hic subjicitur. Habes, amice Lector, Speculum disciplinæ S. Bonaventuræ, & De Profectu Religiosorum, libellos prorsus mirabiles, licet contemptibiles mundo. Sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ait Apostolus, ut confundat sapientes. Auctor

1. Cor. 1. d
1. Cor. 4. d
Matth. 7. a

quidem non admodum curiosus est latinitatis & elegantiæ:ut qui noverit non in sermone esse regnum Dei, sed in virtute. Si pius esse velis, lege & relege diligentius: placebunt. sin autem,ne legas:ne sanctum canibus, & mittantur margaritæ ante porcos. Quos vero longe piissimus Dominus Hesius, venerandæ memoriæ apud Leodienses Canonicus,& P.Ramus Jurisconsultorum quondam Lovanii decus, & pleriq; alii pii viri juxta,ac docti diligentissime lectitare solebant etiam ad mensam, pro excitando in Deum spiritu, nemo facile debet contemnere, Hujus admonitum te brevibus cupio, nonnullos opinari,S. Bonaventuram non esse auctorem Speculi disciplinæ. Sed hoc dubium nobis eximit ipse Bonaventura; qui prologo utroque in De Profectu Religiosorum plane testatur se conscripsisse formulam priorem de exterioris hominis compositione. Quibus verbis Speculum Disciplinæ intelligit. Potuit autem fieri, ut Speculum hoc non tam accurate conscriptum reliquerit: quod ipsum quoque satis innuit antiquissimum exemplar editũ Argentinæ Anno 1495.Quod ita habet in libri frontispicio: Speculum Disciplinæ in hanc formam redactum est a Fr. Bernardo a Bessa, qui fuit socius Sancti Bonaventuræ. Nam ab ore Sancti Bonaventuræ fuit scriptum, & inordinate relictum

è quo

è quo homines discerent cæleſtes mores. Miror autem valde, duos hoſce libellos fuiſſe diſiunctos: quandoquidem ipſa materia librorum poſtulat ne diſiungantur. Quid enim conjunctius eſſe poteſt, quam homo exterior & interior: hoc eſt, corpus & anima. In Speculo diſciplinæ, de componendo homine exteriori: de formando interiori homine diſſerit in De profectu Religioſorum. Hic liber variis nominibus inſignitur. Exemplaria vetuſtiſſima conſtanter vocant De Profectu Religioſorum: ſed Venetum, quod prodiit Anno 1584. appellat De reformatione mentis, librum priorem: poſteriorem vero De proceſſu Religionis Mirum in modum variant exemplaria antiqua in ſcriptionibus, lectione, & diſtinctione capitum. Quare facta diligenti collatione multarum editionum, elegantius hi libri prodeunt, ſummam doctrinam pietatis in ſe continentes, & ad vitam bene beateque inſtituendam, omni Religioſo, divinæque ſapientiæ amantiſſimo, maximè neceſſarii.

Itaque, amice Lector, te oro, ut cum labore noſtro fruetis, hunc tuis precibus apud communem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum compenſare digneris. Vale.

S. BONAVENTURÆ
IN SPECULUM DISCIPLINÆ
AD NOVITIOS.
PROLOGUS.

AD honestatem tendentes, in primis necessarium habent ut per exercitium disciplinæ, virtutis titulum citius apprehendere possint. Nam, ut ait Hugo de S. Victore, usus disciplinæ ad virtutem animum dirigit: virtus autem, ad beatitudinem perducit: ac per hoc, inquit, exercitium disciplinæ esse debet nostra inchoatio, virtus perfectio, præmium virtutis æterna beatitudo. Verum qui disciplinam in novæ conversationis initio negligit, ad eam postmodum difficile applicatur, & formam quam primo quis recipit, vix deponit, Adolescens namque juxta viam suam etiam cum senuerit, non recedit ab ea. Optima vivendi forma eligenda est, quæ reddat assuetudo jucundam. Primus autem ad profectum gradus, defectus cognitio, magnaque omnino prudenti securitas, vivendi modum novisse congruum, pro varia rerum & accidentium qualitate, nec minimum est contemnere minima, quæ non minimam moribus maculam, eo turpius neglectui habita ingerunt, quo vitari facilius cognita valuerunt. Proinde qui Spiritu Dei aguntur, moralibus documentis intendunt: quæ tamen superbi & fatui contemnentes, nunc superstitiones, nunc

Hugo tomo 1. instit. monast. ad novit. in Prologo.

Prov. 22. a

Primus ad virtutem gradus, proprii defectus cognitio.

Prov. 18. a

Observét monasticarum cerimoniarum osores.

nunc cærimonias vocant: aut certe calumniis fucatis impugnant, nec enim stultus verba prudentiæ recipit: nisi ea dixeris, quæ versantur in corde ejus: Hic ergo tractatulus per superiorum impositionem exactus, rudi quidem juxta scribentis ruditatem, & intenti exigentiam stylo, ex diminutis quoque ac nudis, ob brevitatem, incompactisque interdum, sed congruis pro morum traditione sententiis editus, novis Christi discipulis, pro aliquali speculo inspiciendus proponitur: ut per pauca sibi proposita, occasionaliter fiant in pluribus cautiores: Da sapienti occasionem, ait Salomon, & addetur ei sapientia. Prov. 9. b Attendant tamen quædam hic accipienda fore communiter, & magis & minus, pro loco & tempore observanda, licet non semper pro singulis conditionum modificatio replicetur. Prudens, ut rerum varietas exigit, ita se accommodat tẽpori, non se in aliquibus mutans, sed potius aptans: sicut manus quæ eadem est cum in palmam extenditur, & cum in pugillum constringitur. Seneca lib. de virtut. cap. prudentia Simile eleganss. Nec moveat, si qua pro junioribus impertinentia videantur. Proinde junior in his sæpe, quæ ipsum excedunt, instruitur, ut seniorum se proposito applicans, sit quantum congruit aptior ad agenda, cautior ad cavenda. Prolixitatem, forte tetricus, si quis fuerit inspector, causabitur: sed necessariam inexpertis dicendorum expressionem advertat: nec facile rudes [pro quibus est opera] generalibus posse commatibus, id est, brevibus & in completis sententiis erudiri, aut concisis passim proficere paradoxis, unoque nihilominus noverit titulo multa quandoq; perstringi, quæ specialem requirerent explicanda tractatum. Duas autem particulas, principalem videlicet & incidentalem, hujus operis series habet. Principalis dividitur in duas: in Divisio lib.

quarum prima de præparatoriis ad disciplinam, & aliquibus ejus effectibus incidenter: in secunda de ipsa plenius tractatur. Præparatoria sunt per modum principii, medii, & postremi. Depositio vetustatis, stabilitas mentis adversus tentationes diaboli, & subjectionis humilitas. Primum præparationem inchoat, secundum continuat, tertium vero consummat. Servanda erit ubique majorum & minorum paragraphorum distinctio, ad seriei & ordinis evidentiam ampliorem.

SPECULI DISCIPLINÆ

AD NOVITIOS,

PARS PRIMA

De præparatoriis ad disciplinam.

CAPUT I.

De vetustatis depositione.

Ephes. 4. e

Transitoria omnia abdicanda.

DEponendus est, secundum Apostolum, vetus homo, & induendus est novus: quod perfecte implent, qui transitoriis abdicatis, non solum peccata, verumetiam occasiones fugiunt peccatorum: veterique fermento per puram confessionem plenius expurgato, in vitæ novitate perfecta, soli præeligunt Domino militare. In odorem igitur unguentorum Christi, per compendiosam & tutam sacræ religionis semitam, currere cupientes, prius rerum temporalium fasciculos deprimentes abiiciant: ut ab omni tam possessione, quam cura penitus expediti, Christum

ſtum Dominum expedite ſequantur, & non ſint eis tentationis occaſio vel ruinæ. Quod ſi ante religionis ingreſſum non fuerint expediti, poſt ingreſſum ſaltem expeditionem hujuſmodi per alias perſonas, vel per literas, juxta ſuperioris arbitrium quanta poſſunt acceleratione procurent: non expectatis opportunitatibus, aut utilitatibus deceptoriis, quas frequenter diabolus ſub ſpecie pietatis ſuggerit. Summa ſit eis utilitas, utilitates hujus mundi contemnere propter Chriſtum: juxta verbum Sancti Hieronymi: Nemo renuntiaturus ſæculo, bene poteſt vendere, quæ contempſit ut venderet. Si habes, inquit, in poteſtate rem tuam, vende; ſi non habes, projice. totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Poſt religionis ingreſſum continuo debent confeſſioni faciendæ vacare: & de omnibus quæ in ſæculo a pueritia commiſerunt, ad memoriam, quantum poterunt, ſtudioſa ſollicitudine revocatis, generaliter confiteri. Malorum namque confeſſio, initium eſt bonorum. Ordinis ergo ſtatus reiicit res atque reatus.

Hieron. ep. 103. ad Paulin. in fine.

Confeſſioni Generali vacandum

Auguſt. in Joan. trac. 12 ſub finem.

CAPUT II.

De conſtantia mentis, & cautela contra tentationes diabolicas.

QUoniam autem Pharao perſequitur Iſraelem fugientem, & contemptus ſurgit in ſcandala, nunc aperte, nunc occulte, ſub ſpecie boni periculoſius tentans: faciant quod ſcriptum eſt: Fili accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia & timore: & præpara animam tuam ad tentationem. Solent præcipue vires tentationi præbere fluctuatio mentis circa propoſitum ingreſſuræ vel ingreſſæ religionis, tarda tepida-

Exo. 14. a

Eccli. 2. a

Non fluctuandum in bono propoſito.

pidaque repulsio, & dejectio Spiritus desolati: Ea propter in primis in proposito sancto cor suum omnino stabiliant & confirment: ne velut arundo diversis ventorum flatibus agitati vacillent. Optimum est, inquit Apostolus, gratia stabilire cor. Et Prosper ait. Quemlibet hominem donec se, in eo quod elegit, certa definitione confirmet, velut in quodam deliberationis incertæ bivio constitutum, discerpit ipsa diversitas voluntatum. Virtus, inquit, hortatur & provocat, ut definitionis ambiguitate deposita, propositum spiritale suscipiat, perseveraturum se in suscepti labore propositi, non sua possibilitate, sed Domini miseratione confidat. Cogitet quanti & quantæ potuerunt & possunt, quod se posse desperat. Unde illi potuerunt, inde se posse firmiter credat. Meminerit illud Apostoli, Fidelis Deus qui vocavit vos, qui etiam faciet. &c. Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem: current & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient. Ad hæc, tentationum & cogitationum malarum viriliter principiis, & absque more dispendio est obstandum. Quod si earum insultus spiritum inquietent, non solum familiaris confessor, verumetiam fratres alii seniores sunt in adjutorium advocandi, ut unius debilitas multorum adjutorio sustentetur: Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma. Qui autem vulnus detegere, vel auxilium petere negligit, sua non immerito negligentia perit. Denique cum Diabolus, servi Dei spiritum per tristitiam deiicere studeat, ipsam, quando irrepserit, citius repellentes, Christo Domino, qui datorem hilarem diligit, in cordis lætitia famulentur: attendentes solicite, ne de sua unquam vocatione ingrati, aut tepidi regratiatores appareant coram Deo, ubi sol radiat gratiæ, nubilum turbationis abscedit,

Heb. 13. b

Prosper lib. 3. de vita cont. c. 16.

2. Thess. 5. d

Isa. 40. a

Tentationum initiis absque mora resistendum.

Prov. 18. c.

Tristitia animum deiiciens, cito repellenda.

dit. Solet in aqua turbida latere piscaturus animam coluber tortuosus. Maximum inhabitantis gratiæ signum spiritualis lætitia, Porro qui vocantis gratiam non agnoscit, indignum se vocationis fructu constituit: Beneficiis ingratus exhibitis, ineptus efficitur exhibendis. Valet quoque interdum conversis pro animæ salute, mutatio loci. Plerumque enim dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus, Valet pro mentis tentationibus impulsæ præsidio, valet pro morum citius ac perfectius assequendo peculio, extra cognationem & patriam, vel ad tempus secedere. Verum, quia per se nullo modo sufficerent, ad machinamenta diaboli repellenda: ad Christum, propter quem omnia contempserunt, qui est tentatorum refugium, & debilium fortitudo, qui se fideliter invocantibus facit cum tentatione proventum: ut valeant sustinere, crebris supplicationibus & devotis recurrant: ut qui eos dignatus est de fornace Babylonis eripere, bonum in eis perficiat quod incepit. Frequens & fervens oratio, dissipat omne malum. Ollæ ferventi muscæ non * incident.

Nota sententias aureas.

Mutatio loci.

Bernard. de modo bene vivendi, ad soror. ser. 6. in fine, ex Isidoro lib. 2. de Sum. bono. c 10. sent. 7.

1. Cor. 10. c.

Crebro orandum & ferventer.

* al. insident.

CAPUT III.

Quomodo necessaria sit ad disciplinæ susceptionem humilitas.

Denique quoniam, ut ait Hugo, Sicut cera, nisi prius emollita fuerit, formam non recipit: sic & homo quidem ad formam virtutum non flectitur, nisi ab omni elationis & contradictionis rigore, per humilitatem humilietur: necesse habent qui disciplinæ cupiunt moribus informari, ut humilitatis radicem in corde figere studeant, & tumorem propriæ voluntatis, præsum-

Hugo to. 2. instit. mon. ad novit. c. 7.

sumptionis, & irreverentiæ vitia, quæ a superbia procedere solent, tam in re quam in signo vigilantius caveant, ut humilitas ancillæ more, locum præparet disciplinæ.

CAPUT IV.

De captivatione voluntatis propria.

Prosper lib. 2. de vita contēp. c. 17.

Volūtatis propriæ abdicatio, tota religionis perfectio.

VOluntatem itaque propriam ingenti curent studio captivare. Quid enim prodest sub unius ordinatione viventibus, quod facultates suas abiiciunt: si proprias voluntates non relinquunt: cum sit præstantius voluntatibus renuntiare, quam rebus; Tota religionis perfectio in voluntatis propriæ abdicatione consistit: quare potissimum perfectionis & disciplinæ industrius appetitor, voluntatibus propriis edomandis, & præsidentium nutui subjugantis invigilat. Profecto in duobus erit subjectæ probatio voluntatis, si videlicet in sibi injunctis devotè obediat, & in agendis suis semper habere auctoritatem obedientiæ non omittat. Primi, hoc est, obedientiæ in injunctis patet necessitas, patet & meriti magnitudo. Nam quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo: hoc omnino accipiendum est quasi præcipiat Deus. Ad meritum etiam melior est obedientia quam victimæ, sanctæque obedientiæ holocausto, nihil Deo gratius exhibetur. Nemo ad perfectionis semitam currendam magis expeditus, quam verus obediens. Quamobrem obedientiæ filii se totos ad obediendum exponant, moxq; ut prælati vocem audierint, quasi divinitus imperetur, moram pati nesciant: sed relictis omnibus, ad injuncta quæque fideliter exequenda, prompta devotione consurgant: ut vicino obedientiæ pede, velut uno momento, jubentis vocem facti, exhibitione sequan-

Obedientiæ necessitas & meritum.

Bern. tractatu de prace.

Pro & dispens.

1. Reg. 15. e Bened. in regs c. 5.

quantur.] Perfecta obedientia sua imperfecta relinquit. Quinimmo nec bonus obediens verbum expectat, ubi de superioris sibi constiterit voluntate. Illum autem optimum dixerim obedientiæ gradum, cum eo animo opus injunctum recipitur, quo & præcipitur: cum ex voluntate jubentis, pendet intentio exequentis. Numquam de majorum sententia judicent, quorum officii est obedire, & implere quæ jussa sunt. Deinde si ad profectum volunt obedientiæ pervenire: constanti secum deliberatione proponant, devotè semper ad omnia obedire. Si quid igitur grave vel impossibile forte injungitur: suscipiant quidem cum omni mansuetudine jubentis imperium. Quod si omnino suarum virium pondus excedat, impossibilitatis suæ causas ei qui præest, patienter & opportune insinuent, non superbiendo vel contradicendo vel alias levi murmure resistendo, si adhuc superior in sua manserit sententia, ita, sibi noverint expedire, & ex charitate de adjutorio Dei confisi obediant, Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem: mortem autem crucis. Qui licet ad Patrem pro calicis translatione clamaverit, continuo tamen adjunxit, verumetiam non mea voluntas sed tua fiat. Non solum majoribus, sed sibi etiam invicem obedientiam certatim impendant. Incumbit enim Christi discipulo, ut omni petenti se tribuat, & exemplo Apostoli voluntarios se omnium servos constituant: sintque, ut scriptum est, subjecti invicem in timore Christi. Secundi necessitas, hoc est obedientiæ in agendis, ne quid videlicet sine obedientia præsumatur: quia simplicioribus forte aliquibus minus patet, aliquanta videtur prosecutione tangenda. Habenda est plane in agendis, obedientiæ sanctæ auctoritas: sine qua nec etiam ipsa bona sunt, voluntas siqui-

Perfecta obedientia, sua imperfecta relinquit.
Bern. tract. de præcepto & dispens.
Hier. tom. 1. ep. 4. ad Rusticum.
S. Bened. reg. c. 68.

Phili. 2. a

Luc. 22. e
S. Bened. reg. c. 27.
Luc. 6. d
1. Cor. 9. e
Ephes. 5. e
Obedientiæ in agendis auctoritas superiorum accedat.
Ber. ser. 71. in Cant. in fine.
Voluntas propria, grande malum.

quidem propria, boni virtutem infirmat. S.Bernardus super cantica ait, Grande malum propria voluntas, qua fit, inquit, ut bona tua, bona non sint. Etenim si in die jejunii mei, inveniatur voluntas mea, non tale jejunium elegit Dominus: nec sapit illi jejunium meum, quod non obedientiam, sed vitium voluntatis propriæ sapit. Et subdit: Ego autem non solum de jejunio: sed de silentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremo de omni observantia monachi: ubi invenitur voluntas sua in eo, & non obedientia magistri sui, idipsum sentio, minime prorsus observantias illas etsi bonas in se, inter virtutes censuerim deputandas. Itaque novi Christi discipuli, semetipsos penitus abnegantes, in agendis suis, id est, in operationibus, locutionibus & rerum quarumlibet usu, non propriam voluntatem sed superiorum, in omnibus dispositionem sequantur. Pro quibus tamen sit specialis eorum licentia vel assensus habendus, considerari oportet. Et primo, circa operationes videndum: Quod earum quædam communes seu conventuales, quædam speciales seu personales esse noscuntur. Specialium etiam quædam ad proximum, quædam ad personam pertinent operantis. Pro conventualibus, quæ communes simul attingunt collegium, exequendi non est licentia requirenda, cum ad hujusmodi sit eatenus superiorum licentia, immo imposito generalis: ut ea, quæ sive in choro, sive in refectorio, sive alibi modo prædicto, ad vitæ conventualis consuetudinem pertinent nullus conventualis auctoritate propria, præter evidentem necessitatem licite prætermittat. Inde est, quod ab officio chori, ab aliqua videlicet hora Canonica, vel a communi conventus refectione, aut a conventualibus aliis, quemque absque licentia remanere,

Hæc præcedunt priora verba.

Obedientia in operationibus

vel

vel assistentem recedere,his necdum in collegio consummatis licet.Pro specialibus ad proximi alterius fratris necessitatem spectantibus, nullum communis seu conventualis vitæ consuetudini, aut executioni specialiter injunctorum impedimentum præstantibus, nequaquam ad superiores, sicut nec pro communibus, pro licentia dixerim recurrendum: cum secundum Apostolum. Alter alterius onera portare, & per charitatem spiritus servire invicem debeamus. Verumtamen tempore quo conventualia, vel alia injuncta fieri debent, non sunt præter licentiam specialia, seu gratuita hujusmodi facienda. Illa quoq; quæ ad quotidiana communium officiorum obsequia, vel ad proximi necessitatem non pertinent corporalem: quale est scribere in quaterno, & alia hujusmodi similia: maxime si occupationem prolixiorem inducunt, agenda sunt de superiorum assensu. Pro specialibus ad personam operantis spectantibus, sive ad carnis mortificationem pertineant, ut sunt vigiliæ nimis longæ, vel abstinentiæ singulares: sive ad exercitium spectent operis manualis per se vel per alium faciendi, licentia quæratur: sine qua Religiosus suas singularitates facere non debet,quippe cui nec corpus suum habere licet in propria voluntate.]Et quod sine permissione patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur & vanæ gloriæ, non mercedi. Nec potest sibi operari pro volito, sive pro scribendo, sive alia faciendo sive in rebus suo usui deputatis, ut sunt libri, vestes, lecti, & alia hujusmodi aliter immutando. Incongrue quoque pro uno, res pluribus servitura mutatur. Fit res frequenter ex mutatione deterior: & quod mihi studiose coapto, aliis discoapto. Hæc de operibus. Nec tamen negaverim ad minima seu exilia quædam, & vix reputanda alicujus mo-

Gal. 6. a
Gal. 5. b
Bened. reg. cap. 35.
Ibid. cap. 49.

men-

menti, solam sufficere convenientiam Prælatorum. Circa locutionem hoc teneant, ut coram superiore maxime in capitulo, sine ejus assensu prænabito non loquantur. Alias de necessariis & honestis, loco & tempore debitis, loqui prout ejus ordinatum fuerit, poterunt inter fratres. Locutio vero cum extraneis, sive sæculares, licet fratribus obsequentes sive religiosi quilibet fuerint, fratribus novitiis est probationis tempore penitus interdicta, sine fratre professo, qui omnia loquentis verba & respondentis audiat; sine licentia speciali: sine qua nec ad portam nec ad extraneos ipsis indulgetur accessus. Personis tamen hujusmodi occurrerint, potuerunt inclinare: vel si locus, aut tempus loquendi fuerit, & non potuerint subterfugere, bono modo eos breviter salutare. Si de loquendo secum requiratur ab eis, respondere humiliter debent, se loquendi aut morandi licentiam non habere. Nulla prorsus alia eorum audiant verba, nec cum eis aliquatenus sedeant, vel ulterius commorentur: sed si locutionem necessitas exigit vel honestas, dicant ad eos, obtenta si poterunt licentia reversuros, valeque cedendo potius faciant quam morando. De licentia tamen hujusmodi, Prælato est cautius providendum, vel ab ipso tantum, vel ab eorum instructore [qui est eis ab ipso religionis ingressu specialiter assignandus] semper cum præsens in domo fuerint, requiratur: ne a diversis non absquæ vitandæ confusionis periculo, minus provide concedatur. Circa receptionem rerum, distributionem & usum, quoniam a superiorum auctoritate dependent, duo præcipue subditis attendenda videntur. Primum, ut qui dat aliquid, illud ex officio possit dare: secundum, ut det quidem, non secundum propriam voluntatem, sed prout sibi a superiore fuerit constitu-

Obedientia in locutione.

Obedientia in usu rerum.

stitutum. Nec superflue dixerim ad officium attendendum: qui enim non habet officium administrationis, nihil aliis debet communicare, vel in fraudem horum dimittere potest. Rursus ipsorum officialium officia sunt distincta. Aliis nāque necessariarum rerum procuratio, non tamen procuratarum est distributio commissa: ab illis autem non est absq;licentia recipiendum aliquid speciale. Aliis autem juxta diversa rerum officia, communis distributio rerum committitur. Ab his communia ipsa [si ordinarie, quando scilicet & ubi, vel quomodo, juxta sui limitationem officii distribuere debent, distribuunt] licite recipi possunt, qui vero extraordinarie postulat, ad licentiam superioris recurrat. Præter communia supradicta, quicumque rem aliquam occulte, sine superiorum assensu recipit habet vel utitur; a religionis delirat licentia,& quidquid habet;male habet. Porro cum illud proprium esse dicatur, de quo * disponere licet juxta propriam voluntatem, omni assensu alio circumscripto: non pauper sed Dominus reputandus videtur, qui rem quamcumque aliis distribuendo, ut libet, sine superiorum auctoritate dispensat. Res sunt quidem communes, sed usus dispositio pertinet ad Prælatos:ut per eorum curam singulis juxta modum & regulam sibi a sanctis Apostolis constitutam, prout unicuique opus fuerit, dividantur. Usurpatus autem sine licentia rerum usus, culpabiliter temereque præsumitur, & prorsus illicite vendicatur. Statutum quoque religiosæ mācipationis evadit,qui in usu proprio rem aliquā, sive a parentibus, sive a quibusdam aliis recipit, aut quod majoris est culpæ,receptam occultans, superiorum indicio non exponit. Qui rem sibi collatam celaverit, S. Augustinus eum furti censet in judicio condemnandum. Nulla enim res, quam

Proprium quid.

* *al.* dispensare.

Act. 2. 5

Aug. in regula c. 26.

quam superior non dederit aut permiserit, est licita proprium abdicanti. Sunt qui oblata sibi, sed Prælato mox deferenda recipere licitum existimant: sed regulari privato, receptionem occultam non dixerim esse tutam, in commodandis pro cohabitantium indigentia rebus: non est lex posita charitati. Possum rem fratri petenti exponere concedendam, non tamen impendere vẽdicandam. Proinde fratres novitii, nullatenus sine licentia, nec a se invicem, neque a fratre, neque a quocumque homine rem aliquam, sive tabulas, sive acum, sive aliquid quodlibet accipere, aut dare attentent aliqua ratione. Sic nec literas ad se missas recipiant, aut aliquo casu receptas aperiant, quæ a portitore, vel eo qui receperit, eas prius debent ad superiorem, vel si superior ordinaverit, ad eorum instructorem deferri. Sic nec rem alterius fratris usui deputatam, præter ipsius conscientiam occupare licebit. Genus est furti, & plerumque turbationis occasio, rem fratris usui deditam, eo, si adsit, inscio detinere. Potest fidelis servus & prudens, nonnulla pro loco & tempore facere, de tacito vel probabiliter præsumpto superiorum assensu, ad ipsum denique finaliter, acta quæque per ausum hujusmodi relaturus. De cætero, quidquid religiosus boni facit aut dicit, quod suo non noverit displicere Prælato, a veræ obedientiæ merito non fraudatur. Felix hæc servitus, immo gloriosa libertas, qua quis sponte in regiam venditus servitutem, Deum & ejus Vicarios, potius quàm seipsum, super se regnare constituens, suæ prorsus renuntiat voluntati.

Receptio alicujus rei occulta, religioso non est tuta.

Felix servitus, non suæ, sed alterius propter Deum obedire voluntati.

CA-

CPUT V.

De præsumptione tam in re, quam in signo.

PRæsumptionem interiorem, & exteriorem summopere fugiant. Interiorem, ut sensum suum sensui non præferant aliorum: nec de bonis a Deo sibi collatis inaniter extollantur; immo in tantum cæteris se inferiores & viliores ex intimo credant affectu, ut nec se aliquid etiam esse existiment. Nempe, secundum Apostolum, qui se existimat aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit. Neminem spernant, neminem judicent; cum frequenter humanum fallatur judicium, & B. Augustino teste, sæpe species facti se aliter habet, aliter animus facientis; pie de omnibus quæ occurrerint, sentiant, licet rei non intelligant rationem. Omnia perversæ possunt pervertere mentes. Exterioris præsumptionis & superbiæ moram, in omni actione sua, gestu & verbo, summo studio fugiant: quæ humilitatis sunt, in omnibus amplexantes. Prætextu actionis præsumptionem in officiis & in locis evitent. In officiis prælationis vel ordinis, aut in aliis, quæ aliquam videntur superioritatem habere, nihil sibi usurpent. Liber a culpa non est, qui alienum usurpat officium. Præsente superiore, vel alio fratre majore quàm ipsi fuerint, ordine constituto, ad incipiendum extraordinariè officium, ad benedicendum cibum vel potum, ad dandum fratribus aquam benedictam, vel ad alia hujusmodi, se nullatenus ingerant. At divinum quoque officium; nequaquam post seniores vel alios majoris ordinis, gradu promotos, proprio legãt injectu: quoniam quidem nullus omnino, in minori ordine constitutus, post alium majoris ordinis

Interior præsumptio.

Gal.6.a

August.confess. l.3.c.9.

Exterior præsumptio.

Præsumptio in usurpatione officii alieni.

dinis permittendus est legere, nisi necessitate cogente, vel legentium ordine permutato, ut in aliquibus festis fieri solet; præterquam in homilia quantum ad primam lectionem, quàm ratione Evangelii, Diaconus legere solet. Lectiones autem quæ de homilia supersunt, non sunt ab illis facile, quàm a sacerdotibus præsumendæ. In choro, pro dissonantia forte cantantium vel ob aliam hujusmodi causam, manum ad formam percutere; in mensa ictu cultelli, vel quomodolibet aliter signum cum sonu facere, ab eis tantummodo fiat, quorum super defectibus chori vel mensæ intendere spectat: nec hujusmodi facile debent ab aliis usurpari. Multa enim sunt superioribus licita, quæ reprehensibiliter ab aliis præsumuntur. Ad hæc quia novissimum eligi locum, magister ipse humilitatis hortatur, locis semper novissimis novitii gaudeant. Et numquã in choro, vel mensa, seu alibi, ad prima se ingerant loca: sed ad ea potius adeo caute ac sedula, si valuerint, provisione declinent, ut vix ab aliis perpendatur. Alias omnino caveant, ne congregationis ordinem turbent, & fiant inter alios pro tumultus occasione notabiles. Cavendum proinde ne dum nimis vitatur præsumptio, inordinationis accedat confusio. Vitanda est ubiquæ disconvenientiæ nota, maxime in congregatione. Locus vero superior, ad quem necessitas vel superiorum trahit inductio, præsumptionis vitium non inducit. Porro molesta est humilitas, quæ contentioni deservit. Si quando juxta superiorem, vel alios seniores necessario sederint, non se nimis applicent juxta eos. Juniori siquidem aliquam a seniore distantiam, reverentiæ ritus indicit. Antiquior autem frater in ordine, vel alius in officio præeminens licet ætate sit junior, senior appellatur. Ætas senectutis vita imma-

Luc. 14. b

Molesta humilitas contentioni deserviens.

Senior quis habendus.

Sap. 4. b

Præsumptio in gestibus.

Prosper. lib. 1. de vita contemp. c. 8.

Job. 21. d

Matth. 6. c

immaculata. Præsumptionem in gestu, elatum caput, sublimiores oculi, facies vultuosa declarant. Nam, ut ait Prosper, Erecta cervix & truces oculi, & sermo terribilis, nudam superbiam clamant. Sed quantum per membrorum ministerium potest deprehendi, prima superbiæ ostensio in oculis esse solet. Qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur. Secundum namq; Evangelium, Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit; contra, si nequam, totum tenebrosum. Præsumptio etiam gestus, in signis, & nutibus frequenter agnoscitur, ut exempli gratia, Si quis in choro vel alibi, pro fratrum defectibus, satyrice nubilum vultuositatis assumat, vel levi cachinno, id est risu, vel motu capitis, oculorum circumlustratione, narium contractione, labiorum compressione, vel alio quovis modo, defectum fratris tacite arguat vel subsannet; si errante in choro, vel in mensa lectore submussitet, aut circumspiciat, quasi eum defectus legentis non lateat, quod frequenter solent facere etiam minus docti. In locutione etiam notatur præsumptio, si quod dicitur; non pertinet ad dicentem, aut dicendi modus aliquem superbiæ typum prætendat, aut pro loco, tempore, & personis fuerit a locutione cessandum. Propter primum, humilis frater de alienis factis inquirendis se nullatenus intromittat. Alios fratres docere, regere, arguere, vel eis aliquid imponere non præsumat, quia hoc esset seniorum, vel superiorum officium usurpare. Superbus autem, ut ait sanctus Bernardus, prima die qua ingreditur habitare, incipit leges dare. Potest tamen frater, si super aliquo cum instantia requiratur, petentibus super interrogata humiliter respondere vel insinuare, quod sentit: ita tamen ut contra resistentes dicta sua pertinaciter nulla ratione defendat. Qui etiam alii,

Præsumptio in locutione.

Bernard. de vita solitaria ad fratres de monte Dei, paulo ante med.

superioris mandatum insinuat, super aliquo faciendo, mandati auctoritatem cum humilitate proponat, ne quod denuntiat ipse imponere videatur. Si proprium cogatur recommendare officium, nequaquam imperium imponentis usurpet: sed id suppleri a sociis, obsecratione humili obtineat. Præsumptionem ergo evitat prudens humilitas. Præsumit tamen interdum humiliter, viscerosa & provida charitas. In modo loquendi, vitium præsumptionis innuitur, si illud quod dicitur, jactanter, impetuose, clamorose, contentiose, despective, vel nimis rigide proponatur. Suaviter enim & humiliter est loquendum. Rursus qui tempore vel loco silentii, aut in superiorum, seniorum, aut conventus præsentia, non comprimit linguam suam, præsumptuosus & intemperans merito judicatur: Loqui in medio magnatorum non præsumes, ait Sapiens. Et iterum: In medio seniorum non adiicias loqui. Hoc præcipue intemperantiæ & præsumptionis est nota, si novus frater in ordine, vel junior quispiam seniore presente, sine ipsius nutu maximè coram extraneis, loqui aut respondere præsumit; nisi ex officio vel commisso habeant prius loqui. Temperentiæ est, ait Prosper, quod præstamus loquenti seniori silentium, quod ipsius ad loquendum præstolamur imperium. In præsentia vero conventus, nullum convenit loqui sine requisito superioris assensu, nisi tantum se accusando, vel ad interrogata superiori vel corrigenti, ad mensam breviter & humiliter respondendo. Et ut breviter voce S. Bernardi præsumptuosum * agnoscas, Prius, ait, in conventu residet, in consiliis prius respondet: non vocatus accedit, non missus se intromittit. Reordinat ordinata, reficit facta. Vilem se, si non emineat, æstimans, & humilem esse inter alios erubescens. In

Ecclef.32.b *Ibid.11.a*

Prosper lin. 3. de vita contemp.c.19.

In conventu nemini loquendum est.

Bern. tract. de gradib. humilitatis in septimo gradu superbiæ.

* Præsūptuosi indicia.

Religionis confessio, juvenis præsumptuosus.

Eccl.16.

In locis & cæteris, quæ honorem redolent, se quibuslibet aliis parificare contendit. Audax ipse ad quælibet fit frontosus & impudens, quod est maximum vitium in neophyto & juvene. Religionis confusio, juvenis præsumptuosus & effrons. Reprehensibilis maximè in juvene præsumptio, quem magis humilitas stabilit, verecundia ornat, venustat simplicitas, timor insignit, & aptum efficit disciplinæ, cujus initium est. Qui sine timore est, non poterit justificari.

CAPUT VI.

De irreverentia.

IRreverentiæ denique vitium est humili Dei servo vitandum, cum scriptum sit, Cui honorem, honorem, &, Honore invicem prævenientes. Attēditur irreverentia respectu personarum, loci sacri. & temporis, officii divini, & rerum eidem officio specialiter ordinatarum. De reverentia Prælatis, aut aliis fratribus, ætatis aut prioritatis, aut diuturnitatis in ordine gratia, vel sacri ordinis, vel pro vitæ merito exhibenda; sanctorum dicta Patrum, & vera humilitas, quæ non solum Prælatis, & senioribus, verumetiam æqualibus & inferioribus, se spontanea subiicit voluntate, plenius docent, & ejus oppositum detestantur. Non senioribus tantum, immo & omnibus honorem Petrus Apostolus sentiebat exhibendum. Deferre humiliter sociis honorem, charitatis est fraternæ fomentum, conscientiæ bonæ illustrisque animi evidens argumentum. Vix nisi socio deferas, cum ipso proficies. Est præcipue conventui, & superioribus deferendum. Cōventus quidem ut venerabilis, imo terribilis ut castrorum acies Christi ordinata. De superiore

Rom. 13. b *Rom. 12. b* *2. Pet. 2. c* *Cant ic 6. a*

Eccli. 10. c

Sapiens ait: In medio fratrum, rector eorum in honore. Istis quanto major est reverentia exhibenda, tanto etiam majoris offensæ arguitur irreverentia circa ipsos. Sanè committendo & omittendo, irreverentiæ ad ipsos nota contrahitur. Committendo, si coram eis inordinatum quippiam deliberate attentetur. Unde non decet coram conventu, in claustro vel alibi residente, sine debita maturitate, & honestate, quantum ad membrorum & habitus dispositionem transire, vel eidem transeunti occurrere, si ab eo valet commode declinare, aut tumultum facere coram eo. Magnus utique reverentiæ cultus conveutuali congregationi debetur: quem qui mussitationibus seu cachinnis, aliave clamoris vel dissolutionis lascivia, solvere non veretur, aut attrita fronte superbus, qui arctari silentio dedignatur, aut honestatis & religionis ignaros, liquido comprobatur. Quod autem superiore præsente agitur minus religiose vel dicitur, quid eo turpius? Propter hoc qui mala in ejus præsentia committere non veretur, ipsum irevereri & inhonorare convincitur: magis autem si eũ scienter per alicujus insolentiam facti, vel importunitatem verbi temerario ausu molestat. Immo de necessariis, docet B. Benedictus, quod si quæ requirenda sunt a majore, cum omni subjectione & humilitate reverentiæ requirantur. Cum ipso autem Prælato contendere nefas est, & execranda in subdito irreverentiæ turpitudo. Denique tam circa Prælatos, quàm circa alios seniores cavendum, ne in attrectatione, locutione, officiorum recommendatione ac similibus, aliquid ad eos vel signum vilificationis appareat. Numquam junior frater ad senioris fratris caput aures, vel faciem, quasi applaudendo, vel ob aliam quamlibet causam nisi necessariam, manum appo-

Irreverentia quæ fit in conventu.

Irreverentia in superiorem

Benedictus in Reg. c. 6.

Irreverentia erga seniorẽ.

apponat: vel aliter cum eo, facto vel verbo, minus reverenter jocetur. Quando feniores sibi præsentes alloquitur, & si forte aliquando eorum nomen proprium, ipsis quidem ex reverentia supponendum, necessario nominat, semper tamen cognomen subticeat: nisi propter astantes æquivocum specificare cogatur. Seniorum auribus nomen proprium vel cognomen, nisi ex causa, junior irreverenter inculcat. Verum licet in utilitatis notam nomen proprium exprimi, ex amore vel reverentia supprimi scriptura innuente noverimus: sine vitio tamen palam senioribus ipsis exprimitur, quando irreverentiæ notam, modus, & congruentia redimunt. Sæpe quod erat incongruum, necessitas, gratia vel cõsuetudo convertit. Sapit autem vitium, si ad te verbo vel nutibus superiorem accersis, ad quem est tibi facilis aut liber accessus: honestius enim ad eum, cui reverent iam debes, tu accedis, quàm ipsum ad te accedere facis. Nullus etiam frater est puro nomine appellandus: sed proprio nomini apponendum est semper religiosæ prænominationis insigne; sed nec solo cognomine, vel nominæ patriæ, puta Lombardus vel Gallicus, frater est aliquis nuncupandus. Humilia & laboriosa officia recommendari coæqualibus & junioribus, maximè convenit. Quod autem suum quisque officium, suo dumtaxat compari, ut acolythus acolytho, subdiaconus subdiacono, & sic de aliis recommendet, in officio specialiter divino locum habet: ubi personarum non quidem acceptio vitiosa, sed ordinata discretio, juxta cujuslibet statum & ordinem est habenda: ne ordinum sancita patrum auctoritate distinctio confundatur. Propter hoc, & si cantoris officium ad fratres Novitios nullo modo pertineat: si tamen ad hoc per superiorem cogantur, caute provi-

Frater suo solo nomine nõ est appellandus.

Vt S. Benedict. Reg. c. 63.

Officia, ut sint aliis commendanda.

deant quod lectiones, responsoria, & antiphonas distribuant ordinate, ordinum gradibus observatis, primas antiphonas majoribus, Prælato vel hebdomadario, vel seniori alicui sacerdoti: vel quando mos habet minoribus in Vesperis, nocturno & laudibus offerentes. Deinde post unum vel duos si oportuerit fratres gradus ejusdem, ad alios ordinate secundum gradus ordinum processuri. Nec facile diversorum in ordinibus gradum fratres combinent, aut minora officia in majori ordine constitutis imponant. Prius quoque ordinatos aliis præferendos jura decernunt: nunquam ordinum confusionem in choro religionem putent; cum id magis abusionem, irreverentiæque obnoxium esse constet. Omnia, inquit Apostolus, honeste & ordinate fiant in vobis. Et in Paralip. de ministris Domini dicitur, quod stabant secundum ordinem suum in ministerio. Si quis sedilium chori dumtaxat ordinem, sine alio personarum delectu, in huiusmodi æstimat observandum: penset si a carpentariis constructus lignorum ordo in sedilibus, sit ordini præferendus Ecclesiastico. In personis servandum in Ecclesia Ecclesiæ ordinem, decrevit auctoritas, æquitas, & honestas. Omittendo notam irreverentiæ quis incurrit, quando senioribus & maxime Prælatis, honorem vel obsequium debitum, aut in obsequio ipso negligit reverentiam exhibere. Aliqua de hoc potius expressione patebunt. Honori quis detrahit, si eis humiliter non assurgit, vel eis astantibus ipse sedet. Si deficientibus in choro vel alibi sedibus, locum eis non offert; si eis in choro, in mensa, in sedendo, eundo, & hujusmodi, si commode potest, non cedit. Obsequio detrahit; si hæc eorum personis quando palam egent, non exhibet. Si eis in aliquo humili vel laborioso officio, in sui præsentia

1.Cor.14. c
2.Par.30.b

Prælatis, & senioribus honor deferendus.

tia occupatis, se ad id faciendum vel coadjuvandum non exibet. Si quod ad se ex officio pertinet, eis faciendum dimittit. Expedit itaque ut juniores fratres senioribus fratribus humiliter deferentes, eos in his quæ pure sunt oneris, non honoris agenda sive ad alia humilitatis officia studeant prævenire. Ad providendum de lumine ac libris in choro, & extra: ad officium B. Virginis, quantum ad invitatorium, & lectiones, cum plane dicuntur: officium quoque mortuorum, quantum ad primas lectiones; necnon ad horarum versiculos, ubi ad hæc dicenda præsens non fuerit specialiter aliquis assignatus: ad offerendum aquam pro manibus abluendis: ad levandum mensas finitis gratiis, & ad ministrandum celebrantibus & altari: quoties necessarium fuerit ex officio suo, sive in minoribus, sive in sacris fuerint ordinibus constituti, solliciti sint & prompti, nec ista aut similia senioribus facienda derelinquant. Erubescit Diaconus vel Subdiaconus vacans, & obtendens officium, quod apte potest dimittere vel differre sacerdote ad Missam vice Diaconi, vel Diacono pro Subdiacono, ministrante. Nec magnum est, si hebdomadas casu continuet: graviora passim continuantur officia. Debetur cuilibet ordini gradus suus: nec de gradationibus est agendum, nisi forte aliud congrua interdum causa deposcat. In obsequiis eorum, maxime qui vice Christi nostrarum sunt animarum custodes, non est reverentia omittenda per caputii abstractionem, dum eis ministramus aut loquimur, quæ per humilem corporis inclinationem, pro loco & tempore, vel aliàs per humilem obsequendi modum ostenditur. Superbus autem, ut ait Prosper, non observat in obsequiis reverentiam. Stolidis quibusdam decretum est nulli deferre, discretionem personarum & gra-

Humilia officia juniores senioribus nõ permittant.

Prosp. lib. 3. de vita contemp. c. 8.

duum

duum non curare: curantibus nunc adulationis, non acceptionis personarum crimen impingere. & admodum confusionis amici, ut superioribus de superbia caveant, sibi non cavent. Fœdum enim irreverentiæ vitium pro religione ostendunt, humilitatem majoribus exibendam, Evangelii sanctio & professio nostra commendat: nusquam tamen, ut recolo, superbiam aliis, seu temerariam paritatis usurpationem indulget. Seniorum est utique ut humiliter sentiant, venerationem non appetant, humiles se aliis, ac sociales exhibeant. Sapientis est consilium, Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Sapientiæ vero præceptum. Qui major est vestrum, fiat sicut junior. Et Petrus cum dixisset. Adolescentes, subiti estote senioribus; pro utrisque intulit. Omnes invicem humilitatem insinuare. Cæterum cum omni indifferenter personæ, humilitatis sit quædam turris fortitudinis a facie inimici: nescio quo pacto tamen vis ejus major est in majoribus, & clarioribus clarior comprobatur. Porro non solum respectu personarum, ut dictum est verumetiam respectu loci, ut est Ecclesia, maxime circa altare, irreverentia est vitanda. Circa altare, ut cum ad ipsum acceditur; maturior & humilior gestus accedentis, & maxime ministrantis devotionem obstentat: nec aliquis cum impetu vel inhoneste accedat. In Ecclesia vero cavendum, ne, quamvis extra Canonici tempus officii, loquendo vel ridendo, vel aliquo quovis modo minus honeste aliquid fiat. In aulam regiam ingressurus, ait S. Chrysostomus, oculis incessu, & habitu te componis: & in Ecclesiam ingressurus, quæ est vere aula regia rides? Est etiam sacro tempori, hoc est, Dominicis diebus & solemnioribus deferendum: ut in eis a communi operum occupatione cessetur, &

Eccli. 3. c
Luc. 12. c
1. Pet. 5. b

Bern. 2. de consider at. paulo post med.
Psal. 60. a
Irreverentia in sacra loca.

Chrysost. to. 4. homil. 15. in ep. ad Heb. in morali

di-

divinis officiis attentius insistatur. Nam, ut ait Hugo. Festi dies aliud studium & alium conservandi modum exigunt, atque alium hi, in quibus licet operari, exposcunt. In illis, inquit, nos oportet ad celebranda mysteria divina devotius intendere, atque in orationibus diutius perseverare: omnem denique actum, & omnem motum cordis pariter & corporis, divino ministerio mancipare: atque, ut ita dicam quadam conversationis novitate, festos die honorare. In cæteris vero diebus, in quibus operari licet, nullus omnino otiosus apparere debet. De irreverentia in divinis officiis & rebus ad ea spectantibus evitanda, infra per reverentiæ positionem agetur.

Irreverentia in festos dies: *Hugo a S. Victore to 2. inst. Mon. ad Novit. cap. 4.*

CAPUT VII.

De disciplina in generali.

Dicto de præparatoriis ad disciplinam, & aliquibus ejus effectibus incidenter, sequitur, ut de ipsa plenius exprimamus, quæ vetustate deposita, animoque contra hostis insidias stabilito, super radicem humilitatis consurgit. Primo, in generali quid sit, quæ ejus utilitas, qualiter ad ejus perveniatur notitiam, & de ipsius custodia, deinde speciali dicamus. Disciplina est, ut ait Hugo, conversatio bona & honesta, cui parum est mala non agere: sed studet etiam in his quæ bene agit, per cuncta irreprehensibilis apparere. Item, disciplina est omnium membrorum motus ordinatus, & dispositio dicens in omni habitu & actione. Audistis, inquit, disciplina quid sit: nunc attendite quam utilis & necessaria sit. Disciplina est malorum desideriorum carcer, frenum lasciviæ, elationis jugum, quæ domat intemperantiam, levitatem ligat, & inordi-

Disciplina quid. *Hugo tom. 2. Instit. Mon. ad Novit. c. 10.*

ordinatos motus mentis suffocat. Sicut enim de inconstantia mentis nascitur inordinata motio corporis: ita quoque dum corpus per disciplinam stringitur, animus ad constantiam solidatur, & paulatim intrinsecus mens ad quietem componitur, cum per disciplinæ custodiam, mali motus foras fluere non sinuntur. Sed qui statum mentis perdit, subsequenter foris inconstantiam motionis defluit: atque in exteriori mobilitate indicat, quòd nulla interius radice subsistat. Unde per Salomonem dicitur: Homo apostata vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur. Scientiam quæ ad institutionem rectè & honeste vivendi pertinet, multis modis hominem colligere & cõparare sibi oportet: partim ratione, partim doctrina, partim exemplo, partim meditatione sanctarum Scripturarum, partim assidua inspectatione operum & morum suorum. Hoc novissimum maximè fortassis præ cæteris necessarium: ut sic scilicet homo in omnibus operibus suis sit circumspectus & providus, & quotidiana discussione cogitationes, locutiones pariter & facta sua, apud semetipsum examinet. Sapientes quippe semper agendo discunt, & per exercitium bonorum operum, quotidianis profectibus in majorem virtutis agnitionem excrescunt. Per experientiam namque eorum quæ faciunt, ad ea quæ postea agenda fuerint, cautiores fiunt. Et quamvis in nullo loco disciplinam suam homo deserere debeat, diligentius tamen, & magis sollicite ibi est servanda, ubi neglecta generat scandalum, vel custodita bonæ imitationis exemplum. Hinc discernendum erit, quæ sint illa, quæ in disciplina custodienda numquam intermitti; & quæ rursum illa sint, quæ pro loco & tempore, nunc intermitti, nunc exerceri * volunt, Sæpe tamen etiam illa,

quæ

Greg. Cura past. p. 1. cap. 1. admon. 24.
Prov. 6. b
Hugo ubi supr. cap. 1.

Hugo ubi supr. cap. 9.
Recollectio sedulo servanda quotidie.

Hugo a S. Victore to. 2. instit. Monial. ad Novit. c. 3.

* *al.* valeant.

quæ in publico necessaria sunt, prius in secreto exercitationis usum exposcunt: quia si prorsus ea in occulto negligimus, uti postmodum eis dum opus est, in publico non valeamus: & tunc aut prorsus a disciplina deficientes, intuentibus scandalum facimus aut inepte id quod in nobis non est simulare conantes, irrisionem excitamus.

CAPUT VIII.

De disciplina in speciali.

JAm de disciplina in speciali inter fratres & extraneos servanda videndum. Inter fratres, primo de disciplina circa spiritualia quædam, deinde circa corporalia. Circa spiritualia vero, primo quantum ad amotionem mali, & quantum ad positionem boni. Quo ad amotionem mali, erit primo de disciplina circa confessionem privatam, deinde circa publicam attendendum. Et cum disciplina per Hugonem (ut dictum est) bona & honesta conversatio describatur: in dicendis de ea, ad bonitatem simul & honestatem considerationis est oculus dirigendus. *Ubi supra cap. præced.*

CAPUT IX.

De disciplina circa confessionem privatam.

DE quotidianis offensis, sine quibus hæc vita non ducitur, facienda est confessio: de privatis privata, de publicis publica, & nihilominus quandoque privata. Attendendum est de cōfessione privata, quibus, quoties, quando, & ubi fieri debeat; & quæ sit circa eam novis fratribus disciplina servanda. Debent superiori, vel, si ipse ordinaverit, instructori suo, & non alii, nisi

Cui & quoties sit confitendū Novitio.

nisi ejus in absentia ei tantum, quem superior vel instructor, de superiorum assensu, eis duxerit assignandum, tribus vicibus in qualibet hebdomada vel pluries secundum quod necesse habuerit, in dicto sibi tempore & loco, pro Sacramenti reverentia, cum diligentia confiteri Nunquam eis placeat vicaria confessoris mutatio, ut nunc uni confiteantur, nunc alteri; quin potius, si quando id cogat necessitas, notabilia deinde ad principalem referant confessorem. Causa tamen devotionis, eadem pluribus possunt confiteri. Aliter non est conscientiæ ordinatæ seu puræ varios quærere confessores. Fit tamen salubriter, ut cui de peccatis præteritis semel generaliter quis est confessus, de quotidianis etiam confiteatur eidem; vel novo si hæserit curatori suorum denuo vulnerum, perfectè aperiat corruptelam. Disciplinam circa confessionem discretio, puritas & reverentia probant. Habeant discretionis cautelam, ut antequam ad confessionem accedant, diligenti super confitendis consideratione præhabita, offensas prius suas speciales: deinde alias, seriatim & breviter sine culparum, & verborum replicatione inutili, prosequentes, confessionem suam sub prima & ultima culpæ nominatione cōcludant. Aliqua tamen devotioni interdum, vel conscientiæ replicatio indulgetur. Sit & pura cōfessio ut confiteatur simpliciter & devotè, sine excusatione vel accusatione, sine nominatione alterius, de quibus habuerit conscientiam remordentem. Nec specialia passim sub generalitate pertranseant. Tentationes suas & cogitationes malas, nulla ratione occultent: non contemnant modica, ne paulatim defluant ad majora: In domo namque quam subintrans radius solis illuminat, quantumcumque fuerit præmundata, atomi nihilominus diligentius intuenti apparēt.

Sic

Confessor non mutandus.

Quomodo cōfitendum.

Confessio sit pura.

Eccli. 19. a
Simile elegās.

Sic, & cor radiis gratiæ illustratum, etiam minima videt, ac vitiorum laqueos subtili examinatione discernit. Quanto quis fuerit mente purgatior, tanto se sordidiorem videbit, & majores causas humilitatis inveniet. Doponendæ tamen sunt scrupolositates quædam superfluæ, quæ conscientiam in erroris confusionem inducunt. Reverentiam non solum interiorem, verumetiam exteriorem decet confitentem habere: ut suo deferens confessori, se illi sive in elatione capitis, sive in alia corporis dispositione, si commode vitare poterit, non coæquet: sed flexis genibus, dum confitetur, nudato ac demisso capite, sit humiliter coram eo.

Scrupulositas superflua ponenda.

CAPUT X,

De disciplina circa confessionem publicam.

Offensæ publicæ publicam [ut dictum est] confessionem requirunt. Circa quam attendendum est, ubi, de quibus, & qualiter fieri debeat. Confessionem hujusmodi facere debent, aut coram superiore in capitulo professorum, si adesse liceat & sit moris: aut coram instructore suo, quando tenet eis capitulum separatim: aut alibi privatè coram aliquo vel aliquibus, si private offenderint coram eis. Ante omnia si perceperint se facto vel verbo aliquem, vel leviter offendisse, ante comestionem vel dormitionem eum humili studeant satisfactione placare, & in petitione veniæ prævenire: ne alius præveniens de manibus eorum humilitatis mercedem subripiat. In capitulo professorum statim post Pretiosa, recōmendationibus factis se de manifestioribus & majoribus offensis accusent: deinde ipsum capitulum insimul exituri, & ad locum sibi determina-

Offensus est humili satisfactione placādus.

na-

natem, ad quem non sit sæcularium accessus, ituri. Mos tamen jam apud multos provide abnuit fratres novos in capitulo satisfacere professorum sed pro eorum offensis suus ibidem proclamatur seu præmonetur instructor. In secundo capitulo, videlicet instructoris[quod debet eis tenere duabus vicibus, vel pluries, si superiori videbitur in qualibet septimana] super prædictis satisfaciant, si in primo capitulo non fuerit satisfactum. Alioquin super notabilibus & apertis [juxta ejusdem instructoris monitiones] offensis & negligentiis se accusent: qui super his, de quibus sibi expedire videbitur, eos charitative corripiens, prout cujusque moribus videbitur expedire, salutaribus debet instruere documentis: considerans diligenter utrum Deum quærant ex animo, si sint ad orationem vigiles, & ad divinum officium solliciti, si ad correctionem & opprobria patientes, ut sic de moribus eorum & proposito, habeatur plenior certitudo. Matrem se illis in lenitatis dulcedine, patrem in correctionis censura exibeat. Sit severior judicio, quam sermone. Qui dulcis est eloquio, majora reperiet. Nec quòd eis pœnitentiam coram toto conventu publice faciendam sine conscientia superioris imponat. Postremo, ut disciplinato & debito modo fiat hujusmodi confessio, debent circa eam, honestatem, cautelam & humilitatem servare: Honestatem, ut culpæ narrationem nudo capite, & non ridendo, non circumspiciendo, aut cum manu aliquid faciendo; sed junctis manibus potius, vel aliter honeste dispositis, exequantur. De cautela dictum est in capitulo præcedenti, quam in hoc præcipuè habeant, ut se paucis verbis expediant, & in culpa sua nullum alium quàm seipsos involvant; quod ad cautelam & puritatem concernit. Humilitatem habere debent in

Instructor Novitios sæpè côvocabit.

Prov. 16. c

Culpa quomodo agnoscẽda.

in gestu corporis, & in verbis. In gestu quidem, ut ad terram, juxta fratrum consuetudinem, se prosternant humiliter. In verbis autem ut verba subjectionis & pœnitentiæ, nullam sint omnino notam superbiæ vel impatientiæ continentia. Quando in capitulo vel extra nimis austere, vel minus juste suo judicio super aliquo arguuntur, non turbentur animo: sed potius pro fratrum diligentia circa ipsos, qui quos amant, arguunt & castigant, & exercitio virtutis oblato, in Domino gaudeant & exultent, ad verba & verbera propter Christum gratanter & humiliter parati sustinenda. Et licèt fratres professi aliquando propter infirmos, provide duxerint abstinendum; ne pro qualibet offensa reprehendant eos indifferenter, aut nimis superbe, quàmvis pie, ut si quid in eis reprehensibile viderint, suo consultu denuncient instructori: ipsi tamen fratres novitii ab omnibus corripi, & ab omnibus erudiri affectent. Qui non vult corripi, non vult corrigi, ait quidam. Admoneberis [inquit] libenter, reprehenderis patienter. Probata siquidem patientiæ virtus, reddet eos Deo & fratribus gratiosos. Culpam suam nullo modo defendant. Nimirum [ut ait beatus Gregorius] quæ defenditur culpa geminatur. Sed si sentiunt se immunes, satisfactione semper quantumcunque fuerint innocentes, humiliter præoblata, possunt innocentiam suam, cum reverentia tamen, corripienti ostendere, si requisiti fuerint, aut permissi. Unde S. Franciscus, Beatus servus, qui non est velox ad se excusandum: & humiliter sustinet verecundiam & reprehensionem de peccato, ubi non commisit culpam.

Apoc. 3. d
Prov. 3. b
Heb. 12. b

Aug. tom. 7. de corrept. & gra. c. 5. Seneca lib. de virtut. c. de continentia.

Gregor. 4. Mor. c. 24.

S. Franc. in admonitionibus ad fratres, ubi de correctione par. 1. firm. triũ ord. fol. 20. col. 2.

CAPUT XI.

De Disciplina quo ad positionem boni.

Congruit jam de disciplina quo ad positionem boni aliquid tangere. Et primo de disciplina circa informationem cordis, ad quam est lectio illuminans intellectum, & oratio accendens affectum. Secundo circa exercitationem, ad quam divinum spectat officium. Tertio circa exercitationem operis, ad quam spectat altaris ministerium.

CAPUT XII.

De disciplina circa cordis informationem, & primo de oratione.

Rom. 12. c 1. Cor. 3. c

Instent orationi ferventer, non solum in oratorio, verumetiam ubicumque fuerint, cum ipsi sint templum Dei: aut certe in lectis occulte, ac sine perceptibili sibilo. Quippe tanto securior, quanto secretior existit oratio. Et quasi capitulum sibimetipsi tenentes, in quo proficiant vel deficiant, quotidiana secum discussione perquirant, De vocatione sua, & innumeris beneficiis Salvatoris, gratias ei debitas, tota mentis devotione solventes: quod inchoaverunt bonum, ab eo perfici instantissima oratione deposcant. Nec solum pro se, verumetiam pro aliis tam vivis quam mortuis orent: & quasi quoddam memento sibi constituant. Poterit oraturus primo de laude Dei incipere: hinc impensa sibi beneficia memorare: deinde necessitates quas patitur & defectus exponere: postremo humiliter postulare. Ordo tamen & modus, quem Spi-

Bern. in Speculo monac.

S. Bened. in prologo reg.

Orandi modus.

Basil. ita orandum docet lib. constit. monast. cap. 22.

Spiritus S. suggerit, est servandus in oratione, & qui affectui magis sapit. Ad orandi studium meditatio provocat & informat. Hugo dicit, Sic orationi sancta meditatio necessaria est, ut omnino perfecta esse oratio nequeat, si eam meditatio non comitetur, aut præcedat, Nam & hi, qui mala sua considerare negligunt, aut nihil petendo facile per ignorantiam falluntur, aut certe minus quàm oportet digne petendo, per desidiam tepescunt. Quanto homo magis mala sua intelligit, tanto amplius suspirat, & gemit. Primum ergo necesse est, ut si prudenter & utiliter Deum orare volumus, animum nostrum jugi meditatione exerceamus. Et in consideratione miseriæ nostræ discamus, quid nobis necesse sit petere: & in consideratione misericordiæ Dei nostri, quo desiderio debeamus postulare. Istis duabus alis, scilicet miseria hominis, & misericordia Dei Redemptoris, oratio sublevatur. Sit autem semper devota, quæ opportunitate juvetur, frequentia foveatur. Devotionem intentio, diligentia, puritas & affectio probant. Tota mentis intentio, à curis exterioribus revocata, orationis vigilantiæ est applicanda: ne aliquid aliud præter id solum, quod precatur, animus cogitet. Unde Isidorus, Non est labiorum, sed cordis oratio. Dum orant, sic semetipsos considerent, tanquam præsentatos Domino majestatis. Negligentes autem orationes, nec ab ipso homine impetrare valent, quod volunt. Et non in multiloquio, sed in puritate cordis & compunctione lacrimarum, nos exaudiri sciamus. Et ideo brevis debet esse & pura oratio, nisi forte ex affectu inspirationis divinæ gratiæ protendatur, Quanto vero timore, fervore, & reverentia sit Domino supplicandum, insinuavit, qui docuit nunquam sine gemitu esse oran-

Hugo a S. Victore tom. 2. inst. monast. de modo orandi. cap. 1.

Meditatio necessaria orationi.

Oratio duabus alis sublevatur.

Ex Hugone ubi supra.

Isidorus de summo bono lib. 3. cap. 7. sent. 4.

a Isidorus lib. 3. de sum. bono cap. 7. sent. 2.

S. Bened. reg. cap. 20.

Oratio brevis sit & pura.

randum. Opportunitas loci & temporis, quietis, motuum internorum, dispositæ affectionis & otii ad orandum non transeat otiosa. Qui opportunitatem deserit opportunitas eum fugit, Isidorus, Oratio privatis locis opportunius funditur, cùm Deo tantum teste depromitur. Proderit ergo aliquando ad obtinendam compunctionem, si ita semoti fuerint, ut puras manus ad cœlum levando, etiam suam interdum audiant vocem. Nonnunquam etiam ad sublevandam intentionem, in cœlum suspiciant: ut corpus pariter & animus tendatur ad Dominum; & ibi sit cor, ubi est thesaurus suus Dominus Jesus Christus. Cæterum mane & vespere, tempus est orationis opportunum: quod penitus peculiari vacuum oratione si vacat, culpabiliter præteritur. Maxime autem cum profundum nocturnus sopor indicit silentium, tunc plane liberior erit, puriorque oratio, nullo tunc turbata clamore, nulla aspicientis laude tentata. Sic mentis tranquillitas, & quædam spontanea quãdoque animi promptitudo, immo inspiratio quæ se offert, otiique libertas non innoxie negliguntur: quæ etiamsi defierint, labore sunt quodam ac studio comparanda, psalmorum, hymnorum, sanctarum meditationum, & genuflexionis instantia, devotionis est spiritus excitandus. Otium si desit, sicut ad cibum corporis, ita quoque ad refectionem animæ est vendicandum. Sicut enim carnalibus cibis alitur homo exterior, sic devotis orationibus homo interior pascitur & nutritur. Porro devotus quisque vix opportunitate fraudatur: Deum enim quem ex animo quærit, ubique invocans invenit. Ignavus autem & tepidus, nec in ipso valet oratorio, orandi affectum investire. Plorat in convivio Magdalena, nec etiam præsentia eam impedit convivarum, in

Isidorus de summo bono liber 3. cap. 7. sent. 7.

Isidor. ubi sup. sent. 37.

Orationi deservit locus secretior.

Matth. 6. c

Mane & vespere orandum.

Bern. ser. 86. in Cant. in med.

Oratio pascit hominem interiorem.

in ipso autem templo desipit ipse Pharisæus. Est autem freque͞ter orandum: quia oratio est hostis flagellum, peccatoris subsidium, proximi solatium, Dei sacrificium: Frequens oratio, vitiorum impugnationem extingit. In oratione datur voluntas bona. Oratio frequentata est munitio animæ Quamobrem post horas canonicas, antequam oratorium exeant, aliquid laudis vel orationis gratuitum Deo munusculum offerant, quem frequenter per negligentiam in officii debiti exhibitione offenderunt. Assuescant huic cõsuetudini sanctæ frequenter insistere & constanter, motusque animi refugos discant Deo vel paululum applicare.

Luc. 7. f

Luc. 18. b

Frequenter orandum.

Isidor. lib. 3. de sum. bono cap. 7. sent. 1.

CAPUT XIII.

De lectione.

LEctionibus quoque divinis est anima nutrienda: idcirco illis qui primo circa divinum officium addiscendum [prout infra dicetur] extiterint, diligenter per instructionem imbuendi, scriptura est aliqua ex sacra pagina, ad morum informationem conveniens providenda potius spiritualis consolationis habendæ, quàm studii gratia. Novorum studium fratrum in orationis instantia, in divini exteriori officii, & fratrum obsequiis maxime debet esse. In lectione itaq; si qua sibi permitti contigerit, non magis quærant scientiam quàm saporem: Hauriendus est sæpe de lectionis serie affectus, & formanda inde oratio, quæ lectionem nonnumquam interrumpat: hoc enim modo divina lectio lecta confert intelligentiam salutarem. Et scientia quæ pro virtute despicitur, per virtutem postmodum melius invenitur. Certis autem horis, certæ le-

De lectione est oratio formanda.

Ex Bern. de vita solitaria ad frat. de monte Dei, antè med.

Item Hugo a S. Victore to. 2. instit. mon. c. 8. de inst. Novit.

ctioni vacandum est. Fortuita lectio & quasi casu reperta non ædificat: sed reddit instabilem animam. Cœptis est ingeniis immorandum: & assuefaciendus est animus. Fastidientis est stomachi multa degustare. De quotidiana lectione, aliquid quotidie in ventrem memorie dimittẽdum est, quod fidelius digeratur, & sursum revocatum crebrius ruminetur: quod proposito conveniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, ut aliena cogitare non libeat.

CAPUT XIV.

De divino officio in generali.

Quæ sint memoriter discẽda.

Restat de officio, prout est in addiscendo, deinde prout est in exequendo videre. Addiscendum est divinum officium, maxime principio diligenter. Et licet de totali officio & ordinis ejus usu seu forma, notitiam habere oporteat, sunt tamen quædam communia, scilicet officium B. Mariæ Virginis, & mortuorum; commune de sanctis, cum Psalmis, hymnis, & cæteris omnibus ad illud spectantibus, lectionibus tantum exceptis: prima, completorium, & Pretiosa, capitula & preces: suffragia horarum ferialium, absolutiones & benedictiones, quæ in matutinis dicuntur, hymni feriæ, laudumque Psalmi, & cantica, benedictio quoque mensæ cum gratiis: nec non & Psalmis primæ dominicalis; omnes etiam Psalmi à centesimonono usque ad ultimum, nisi totum, quam magis expedit, discatur psalterium, sunt corde tenus addiscenda, & menti per exercitium arctius imprimenda. In sabbatis quoque & præcipuarum solemnitatum vigiliis, prævidendum est divinum officium tam in litera quàm in nota. Quoties au-

autem extra chorum cantatur, propter honestatem, & ne orantibus vel studentibus fratribus impedimentum præstetur, vocem in cantu deprimi decet. Et post refectionem, præcipue in verbis modestiam congruit observare. Ante sumptum cibum [ut inquit Hugo] magis hilares esse convenit; ne ipsa nostra abstinentia gravis & molesta videatur: Post vero magis modestos & tacitos; ne per gulæ vitium, crapula nos inflasse videatur.

Hugo a S. Victore to. 2. instit. mon. ad Novit. cap. 4.

CAPUT XV.

De disciplina officii in choro.

AD disciplinam in divino officio cum in Ecclesia dicitur, observandam, reverentia specialis, diligentia quoque & honestas præcipue requiruntur: reverentia tam interior quàm exterior est habenda. Interior ut cum timore & humilitate, tanquam Deo visibiliter præsente psallamus: De hoc ait B. Benedictus, Ubique [inquit] credimus divinam esse præsentiam: maximè hoc sine dubitatione aliquâ credimus, cum ad divinum opus assistimus. Ideo semper memores simus, quòd ait, Propheta: Servite Domino in timore. Consideremus, qualiter oporteat nos in cõspectu divinitatis & Angelorum ejus assistere & sic stemus ad psallendum, ut mens nostra concordet voci nostræ. Reverentia exterior in hoc attenditur, ut devote inclinetur, & quando standum fuerit, stetur: fiat etiam prostratio, quando fuerit facienda, de quorum disciplina infra tangetur. Est & reverentiæ, ut in officio ad ea, quæ more agente singulariter unus dicit, ut puta collectas, versiculos, & alia quoq; hujusmodi, caput nudet: nempe quæ ab uno duntaxat

Cum timore psallendum.

Psalm. 2. b

Reverentia exterior in divino officio.

taxat in Ecclesia de more dicuntur, nudato capite etiam habent dici extra chorum. Orandum est secundum Apostolum capite non velato, saltem ubi aliquid solemni distinctione profertur. Nudi quoque reverentia capitis, vel verticis, devota quædam in officio veneramur. Verum irreverens quisque, nec solemnia nec alia devota discernit. Diligentiam in officio probat strenuitas quædam, prudensq; sollicitudo habens circa necessaria providentiam & contra impedimenta cautelam. Strenuitas corporis, inertiam fugat torporis, nec dormitationis, quas pigritia nutrit, patitur. Quippe intenta supplicatio, dormire cor mundum vetat: Dormitatio in officio tunc maxime imputatur, & omissi dicitur restitutione officii redimenda: quando manum in sinu tenendo, vel segniter appodiando, ei occasionem quis præstat, aut surrepentem viriliter non repellit. Providentia respectu rerum providendarum & dicendarum attenditur: ut videlicet libri & alia necessaria ad officium, præparentur tempore opportuno: legenda quoque & cantanda studiose ante prævisa, quando & quomodo sint dicenda, dicantur. Debitus legendi & cantandi modus est, ut nec nimium festinetur, nec nimia fiat, aut inæqualis protractio, sed cum pausantibus statim pausetur, ut vox unius vix inter alios discerni possit. Cautela denique est necessaria, ut eorum, quæ divinum impediunt officium, occasiones vitentur.

1. Cor. 11. b

Prud. in hymno fer. 3. ad laudes.

Psallendi modus debitus.

Eapropter dum officium quis dicit, non debet studere, aut per libros respicere, aut alicui si vitari possit, occupationi vacare: sive in lampadibus præparandis, sive in quibusdam aliis, quæ usque post officium commode differri possunt. Indignum quoque in divino officio, venandis vermiculis & mactandis intendere: quibus palam in

in oratorio digitos, aut ligna fœdare frons inverecunda non metuit. Honestas in choro, in exteriorum actuum gravitate, in corporis decenti & uniformi dispositione accipi potest. Sane in populo gravi laudatur Deus. Gratuitas autem inquietudinem, dissolutionem, & tumultum excludit. Inquietudo in motu membrorum consistit; sive capitis in circumagendo, sive oculorum in circumspiciendo per chorum, vel alibi, vel potius ad librum pro psalmis vel aliis veraciter decantandis, vel ad terram pro vagis arcendis respectibus, mentis non mediocriter vagationem causantibus, urgendi sunt: sive manuum in fricando, vel voluendo curiose librorum folia, vel aliud superflue faciendo, sive pedum in discurrendo, ut si quis oratorium frequenter exeat, aut per chorum frivolis occasionibus inventis discurrat. Tunc enim etiam utilia sunt aliquoties differēda, propter vitationem discursus. Dissolutio vero in verbis aut risu [quibus in choro vanissimum est dissolvi] & in cantu considerari potest: ut si quis punctos in nota nunc diminuens, nunc pro suo libitu addens, muliebriter frangat, aut in falsetum extollat quod est cunctis & maxime novis fratribus omnino impertinens. Nunquam in choro altius cæteris cantent, sed communem psallentium vocem teneant. Ridiculum etiam si altiori cæteris voce quis cantans, post dictionem vel syllabam, ab illa vocis altitudine recidens, vel eam per interpolationes resumens, non continuet, quod incepit: Tumultus in choro per vocis susurrium, per importunitatem spuendi, seu excreandi, seu per impetuosam elevationem vel depositionem sedilium fieri solet. Quàm turpe sit in choro susurrium, palam est: nescit tamen indisciplinatus & levis lubricam linguam à sibilis vel mussitatio-

Psalm. 74.

Dissolutio in choro vitāda.

tationibus cohibere. Vitanda quoque est in conventu seu congregatione oratio sibilosa: Inepta namque oratio; quæ una plures, & sæpe deterior impedit meliores. Est etiam caute vitandum, ne dum singulariter aliquá dicuntur in choro; ut collectæ, capitula, &c. notabilis spuendo & excreando sonitus fiat; usque dum capitula ipsa, collectæ; vel lectionis periodus compleatur. Circa hoc etiam dum prædicatur aut legitur; similis est opportunitas observanda. Sedilia verò debent non passim cum pede; sed cum manu elevari; & caute deponi: ne aliquis ex hoc sonitus in domo Dei audiatur. Congrue tamen lectionem vel epistolam incepturus expectet; quousque consedentibus fratribus; sedilium si quis fuerit tumultus, quieverit. Ad hæc honesti fratres in corporis dispositione, decenter & uniformiter sint in choro: decenter, quod sine vaga dispositione vel turpi; vaga ut quando choro ingressi; vel intrante vel astante conventu nunc segniter resident, nunc stantes quidem hac, & illac membrorum, ut languentium incongruá quadam exagitatione se gyrant: nunc statuæ instar stallo affixi; & è regione dispositi, velut sui obliti; nec ad altare demissis, ut decet luminibus, ante inceptum officium, oraturi se vertunt, vel alias irreligiose disponũt: sed nudato etiam aliquando capite, circumquaque, ut cervus in saltu, vel ruralis in theatro, gyrovagãdo respectibus, oculos in adveniẽtium vel coastantium vultus insigunt, suoque indisciplinato intuitu collateralium orationem, quam ipsi negligunt, etiam impediunt. Turpis autem erit, si sint ibi molliter aut remisse se in stallis suis brachiis tibiisque resolutis, notabiliter incurvando, aut in partem unam penitus ut possunt protenso in alteram corpore accubando, ita

ut

ut lecti molitiem quærere videantur: aut dum ad altare versi, super lignum quod stallum dividit, se inclinant extensione scapularum, vel capite anterioris stalli spatium occupando, & tergum ad retro stantem socium protendendo; aut dum sedent pedes suos usque ad scabellum formæ contiguum licentius extendendo. Notabili tibiarum extensio vel dilatatio, dum sedetur, minus honesta est. Indecens ergo quæ vaga & turpis est dispositio immo utrobique deformitas, sed maxime in officio, conventu assistente vitanda. Honestos enim per omnia exigit mores, conventualis honestas. Uniformitas est in prostratione & inclinatione specialiter [quamquam in aliis generaliter] observanda. In prostratione, ut non alius subtus formam chori, & alius super sedile; sed omnes supra dictam formam se prosternant, & operto capite silenter orent, ne impediant circumstantes, manu ad genas accubitando numquam applicata, aut brachiis extra eandem formam extentis, sed super istam honeste & humiliter dispositis. In inclinatione, ut uniformiter apud omnes sit tempestiva, devota, sufficiens & honesta. Tempestiva quidem, ut inclinaturus surgendo, & elevando sedile, tempus vel paululum inclinationis præveniat: ut verbi causa quando post psalmum fuerit inclinandum, ultimi versus fine jam accedente, surgatur, quatenus deinde libere inclinetur; vel certe inclinationem, sedis aptatio subsequatur. In inclinatione vero debet devotio apparere, ut fiat humiliter & profunde. Non est devoti sed pigri, rigido stante corpore, tenui motu corporis inclinare. Est enim corpus, depressis aliquantulum renibus, ne capiti coæquetur adeo demittendum, ut ipsum fere super genua, brachiis interpositis reclinetur. Alioquin inclina, si no-

Uniformitas in choro.

Inclinatio ut fieri debeat.

si nosti facilius, humiliter tamen & profunde. Extra chorum tamen,& aliquando forte in choro, in officio plane & sine cantu dicto, minor sufficere videtur inclinationis profunditas. Sunt qui culpabili admodũ remissione traducti, hunc reverentiæ cultum Domino subtrahentes evacuant: dum aut resident prorsus usque post factam memoriam Trinitatis; aut tunc etiam surgunt, & sedile elevando intendunt quando fuerat inclinandum, aut ex negligentiæ vitio non inclinant,Quanti tamen sit hæc noxa detrimenti, beata Dei genitrix seniori cuidam in choro psallentium fratrum indicasse refertur: quæ inclinantibus ad sanctæ memoriam Trinitatis, suum ipsa filium singulis offerebat: quendam vero minime inclinantem, verso ab eo vultu, velut hac gratia indignum pertransibat. Sufficiens seu etiam perfecta debet esse inclinatio, ut ab ea citius debito non surgatur. Honor quidem Patri & Filio & Spiritui sancto, sine differentia exhibendus est. Honestas quidem in corporis, manuum & habitus decenti dispositione consistit. Et quantum ad habitum,ut maxime caputio caveatur, ne operta fronte super oculos defluat cum inclinatur. Proderit ad unitatem servandam: de communi officio notitiam habere. Pulchra valde uniformitas in congregatione & conventu fratrum, ubi debent & mores & animi convenire. Unanimes uniformitas in fratrum conventu decet, quæ in moribus plurium unitiva, uniformes ordinat & decorat.

CA-

CAPUT XVI.

De disciplina officii extra chorum.

SI quando extra chorum officium dixerint, diligentiam nihilominus & honestatem prædictam debent in quibus poterunt, studiose servare: ut dimissis omnibus quæcumque in manibus fuerint, stantes cum reverentia, juxta traditionem Ecclesiasticæ disciplinæ, præterquam ad lectiones in matutinis, vel quando alias creatori suo debitas cum devotióne laudes exsoluent, flectentes genua, vel inclinantes, pro tempore cum timore Dei. Si quando ejus ad sedendum debilitas evidens, vel nimia lassitudo compellat, saltem ad inceptionem officii, ad invitatorium, hymnos ad orationem Dominicam, & a capitulo in ante surgere non omittant. Si etiam in lecto ægritudinis decumbant, reverentiam nihilominus aliquam faciant prout possunt. Sanctus Hieronymus [qui tanta legitur lassitudine fatigatus, ut etiam in statu suo jacens; funiculo trabe suspenso, manibus apprehenso supinus erigeretur, ut scilicet officium monasterii prout poterat, exiberet, dum exhaustis viribus senex nec senectuti parcit, nec debilitati blanditur] desidem juniorum, quibus corporis vires utcumque sufficiunt, irreverentiam, immo dignam derisione desidiam signis arguit, & confundit. Alius pro lentarum tædio febrium, completorium in lecto exolvere assuetus, fertur per angelum reprehensus audiisse, Completorium sub cocco, nec fructus, nec utilitas. Sane in officio Dei, curanda ubique magnopere reverentia & honestas, cum ubique sit eadem ejus, cui tunc loquimur & astamus, deitas & majestas. Tanto enim

Habetur in vita sancti Hieronymo incerto auctore descripta tom. 9 operum ejusdem in fine.

enim amplius reverentiæ & diligentiæ studium, divino debetur officio, quanto id Deo immediatius exhibetur. Cura officii diligens, maxima status integritas: Neglectus officii, maxima vitæ corruptio, maxima religionis deformitas. Nemo Dei se æstimet servum, si Dei potissimam negligat servitutem, quæ appropriato vocabulo, Dei servitium nuncupatur. Debent dicere officium distincte, continue, integre, & ordinate. Distincte, ne verbum masticando, vel exiliter proferendo, vel nimium festinando, dicenda confundant. Continue, ut interruptiones in eo non fiant interloquendo, nisi urgente necessitate: & hoc quidem psalmo vel oratione, vel quocũque alio, quod tunc fuerit dicendum, completis; nisi psalmus vel oratio, quem interrumpi oportuit, continuo a capite resumatur; aut inter psalmum, & psalmum mora notabilis fortasse fiat. Parisiis, uti fertur, cum quidam Theologus unius Horæ canonicæ incepisset officium, superveniente Episcopo ad loquendum cum eo, caput sine locutione inclinatus, Horam inceptam, Episcopo expectante, finivit: quam deinde dilationem colloquii, ne moleste ferret, admonuit; causam subinferens, quod majori Domino loquebatur. Quidam propter interruptiones in officio factas, gravissimo afflictus purgatorio memoratur. Integre dicant, ut de dicendis nihil omittant. Proinde si plures fuerint, qui simul officium dicant, & unus vel duo juxta laudabilem consuetudinem psalmos, antiphonas, hymnos, & responsoria voce pronuncient altiori, non putent sibi sufficere quod ab aliis dicitur, sed omnia quæ ad suam pertinent partem; ac si essent in choro, sub silentio integre dicant: cum officium extra eandem quam intra integritatem requirat. Ordinate denique officium in substantia,

Servus Dei non est, qui ejus negligit servitutem Officium divinũ ut persolvendum sit.

tia, tempore, & modo, & omnibus exequi ſtudeant. Poſtpoſitiones, implicationes, variationes facile non admittant: Honeſtè tamen pretioſa vel aliud extraordinariè aliquando dicitur dum tamen idipſum ſuo tempore minime negligant. Quis autem ſine grandi conſcientiæ ſcrupulo, proprium officii ordinem, ſibique religionis ſanctione impoſitum, pro alienis quibuslibet prætermittat, aut qualibet variatione deformet? Quis niſi vaniſſimus & imprudens pro certis dubia, pro authenticis vana, pro neceſſariis curioſa inducat? Sint igitur ſanctorum officii conditorum devota & ſtabili ordinatione contenti: nihil eorum vel communi ordinis inſtitutioni præponant, quamlibet ſerium & devotum; nec diſipientium more ſtultorum Græcorum glorias æmulentur. Inſipienti enim non niſi ſua placent: omnis ſtultitia laborat faſtidio ſui. Tempus quoque congruum ſervent, nec facile præter neceſſitatem diurnas Horas, ſive primam, ſive completorium ſaltem Canonicum, ſive alias, nocturnas convertant. Fuerunt qui hoc quarumdam obtentu traditionum defenderunt, ordinationem Eccleſiaſticam officii, confuſione temporis irritam facientes. Quando fuerint duo vel plures, quaſi chorum ſibi conſtituant, & pſalmos atque hymnos accipiant alternatim, ut eſt conſuetudinis conventui. Congruus ordo eſt in omnibus, ubique provide diſciplinato ſervandus. Ordinatum animum, ordinis decor & condecet & condelectat. Inordinati verò eſt animi, etiam in exterioribus ordinem non curare: & tamen ordinationis exterioris religio, attentionem excitat & affectum.

CA-

CAPUT XVII.

De Altaris ministerio curando.

Altaris ministerium ob reverentiam corporalis præsentiæ Salvatoris, munditiæ, reverentiæ, diligentiæ, honestatis, & circumspectionis studium speciale requirit. Mundamini [ait Propheta] qui fertis vasa Domini. Haud dubium, hoc de ministris altaris convenienter intelligi, quibus spiritualis & corporalis munditia est habenda. Spiritualis, ut nullus de peccato conscientiam habens læsam, vel somno pollutus nocturno, ad tangendum sacra vasa, vel ad ministrandum antequam fuerit confessus accedat. Nec debet celebraturus confessionem privatam, quæ ante celebrationem de quotidianis offensionibus fieri consuevit, usque ad altare differre. Corporalem quoque munditiam requirit corporalis præsentia Salvatoris. Idcirco ministri altaris non solum antequam se ad ministrandum induant, verumetiam postquam fuerint omnino parati, expeditis communibus, ad calicis ministerium accessuri, suas iterum lavent manus. Hoc enim semper debent cavere cautissime, ne communibus manibus, aut manicis suis vel post immediatum rerum contactum, calicem, aut qui ad ipsum pertinent pannos, vel corporalia tangant: sed si lineam tunicam, quã rochetum vocant, vel superpellicium cum strictis manicis, vel aptum aliud non habuerint indumentum, calicem præparandum, & in fine Missæ plicandum sacerdoti relinquant. Reverentiam debent ministri altaris tam ad sacerdotem, quam ad ministerium, & res etiam de propinquo ad ipsum ministerium pertinentes habere. Circa sacerdotem, ut quan-

Isa. 52.c

Munditia decet ministrum altaris.

Sacerdotes honorandos.

do

do secum altari assistunt, per aliquantulam capitis inclinationem, & sui elongationem ab eo, ac per humilem debiti expositionem officii, reverentiæ signum ostendant. Si vero sederit, & ipsi tantum in superpelliciis fuerint, nequaquam juxta ipsum in sedilibus, videlicet coæqualibus sedi ejus, sed ad scabellum ejus potius si aptus fuerit locus, vel alibi sedeant. Venerentur eum decoro ut convenit comitatu, & quando se vertit ad populum, ei adsint; quem ubique ut in officio, sic & eo expleto in vestiarium revertentem deducant, ut acies inordinata, ad altare, deinde si opus fuerit, reversuri. Ministerio reverentiam exhibent, si motu debito & habitu ipsi ministerio conveniēti assistant & ministrent. Aliter enim non sine nota irreverentiæ ministratur: ut si quis quamvis diaconus, vel sacerdos in superpellicio ad Missam ministrans, corporalia super altare, præsente sacerdote vestibus sacris induto, replicet aut componat. Si quis non habens superpellicium cum strictis manicis, vel aliud idoneum indumentum, corporalia & calicem tractare aut panem & vinum in communi habitu ministrare præsumat. Si quis hostiam in communi eligat loco, vel electam reponat, quæ in pyxide manus sua mundissima est potius eligenda, & electa super patenam ipsam, vel super corporalia decentius reponenda. Nec audiendi sunt illi, qui ad mensam Domini non aliam quam ad mensam corporis, curant munditiam, super pannos qui libris ad secretarum vel pallarum custodiam supponuntur, calicem passim vel consecrandam hostiam reponentes. Singularem hostiæ cultum, singularis decet munditia. Ad res quoque necessarias, ut sunt corporalia, panni calicis, ipse calix, & missale, est reverentia adhibenda, quam munditiæ studium *Corporalia sint munda.*

D ma-

maxime probat. Hujus intuitu, pannus omnis suspectus, aut quem color impedit ablui, à corporalibus arcetur & calice. In pyxidibus hostiarum, mundissimus sacculus lineus hostias contineat. Similiter & calices mundis sacculis lineis involuantur. Quisquis ergo ad altaris utensilia sacra reverentiam munditiæ curat, circa ipsa operosius studeat. De communibus libris, si quos aliquando propter officium inevitabili forte necessitate cogente, poni super altare contingit, omnino caveant, ne corporalia vel pannos calicis aliquo modo tangant. Cum corporalibus vel calicis ipsius mappula, nunquam labia vel oculos tangant, devotionis alicujus obtentu. Calix cum summa tractetur munditia, quando de loco ad locum defertur, non super librum aut vestimentum: sed altè in manu mundissima, vel repositorio portetur: nec extra repositorium ipsum præterquam super altare, vel in alio loco mundissimo teneatur. Missale in loco reponatur honesto: & si nonnunquam illud extra ecclesiam, vel alias quam ad Missam teneri contingat, panno aliquo mundo præter suam camisiam involvatur. Denique reverentiam in ministerio habitus decens, cura munditiæ, & in executione maturitas attestantur. Reverentia simul & cautela munditiæ, communes corporis vestes prohibent ab altari. Et si in his plurium opponas ineptias, habet æmulos plurimos vitium, rarissimos disciplina. Non à pluribus, sed ab honestioribus forma sumenda est. Ad hoc tam celebrans, quam minister, circa officium suum, magnam debent diligentiam adhibere. Sacerdos quidem circa pronunciationem dicendorum & agendorum in missa, ne defectum faciat in dicendis: formam seu modum ordinis celebrando postponens, alia auctoritate sua introducat. Oblationi calicis a-

Calix reverenter attrectandus.

quam ipse infundat, quod a nullo sine ipsius jussione est præsumendum. Debet etiam circa custodiam munditiæ manuum & pannorum esse intentus: Manuum, ut eas ad tangendum communia, vel carnem nudam: sive in facie, sive alibi non apponat, nisi eas continuo lavaturus. Pannorum, ut nunquam ad indumenta sacerdotalia maxime ad infulam nares emungat, vel aliter ea quoquo modo deturpet. Ministris vero diligentia debet esse circa ea quæ necessaria sunt celebranti & circa munditiæ custodiam, ac conservationis vasorum & pannorum pertinentium ad altare. Ministrorum est, ut præinduti celebraturum cum diligentia præparent, ejusque indumenta post officium plicent: & quæ ipsi sacrum ministerium exequenti opportuna fuerint, hora, tempore & loco congruis offerant. Nunquam ad Missam privatam, legendi vel orandi gratia, solo vel sedibus se totaliter prosternant, nec latitent post cortinas: sed palam coram altari, non tamen a latere celebrantis assistant, versus eum circa quem tunc oculus debet esse, aspectum quasi continue directuri: non tamen in faciem ejus maxime post Canonis inceptionem, intendant. Nec ei præsertim a parte libri nimis approprient, aut circa ipsum aliquem tumultum facient. Summa quietis tranquillitas est necessaria celebranti. Vasa & pannos munde tractent apud eos & teneant. Si pannus calicis ad terram ceciderit, nullo modo antequam lotus fuerit, iterum calici apponatur. Circa finem Missæ calicem plicaturi ipsum cum aqua post vinum * recenseant; ne pannos inficiat adhærentes. Nunquam super altare vinum & aquam ad mundationem, vel alias si vitare poterint, ministrent. Si tamen ob incuriam sacerdotis oporteat, subtus ampullas quæ vinum

Infula filamentum sacerdotis, quod a nobis dicitur amictus.

Ministrorum officium.

* *al.* abluant.

& aquam continent, manum ad retinendum guttas, ne super altaris pannos cadere possint, apponant, super quos etiam pannos, nec ipsæ reponendæ sunt ampullæ. Ad hoc debet qui ministrat ad Missam superpellicium si habuerit conservare, ne cum eo aliquatenus nares emungat, vel sudores a facie, vel alias undecumque detergat: nec ipsius manicas maxime ad pulverem super ligna, lapides vel super terram exponat. Quod tamen si nonnumquam per aliquorum negligentiam accidit, cavere debent ne corporalia, calicem aut pannos ejus cum ipsius superpellicii manicis tangant. De aliis indumentis quoties ea plicant, sollicite caveant, ne umquam manicæ terram tangant, vel usque ad ipsorum vestimentorum fimbrias descendere permittantur; sed sive tunicæ lineæ, sive quęcumque alia indumēta plicantur, manicæ semper longe a fimbriis collocentur. Debent iterum ministri altaris propter vasorum & vestium [ut dictum est] conservationem attendere, ne calicem quando reponunt stricte ligent: quia sæpe per hoc deterioratur non modicum, & paulatim obtutus conquassatur. Vasa quoque altaris & utensilia locis suis diligenter, ut convenit, præparare reponant. Vestimenta etiam plicare non negligant & aptare, nisi pro aliquo celebraturo ea quis dimitti requirat. Sed quid horum expressionibus immoror? In omnibus enim quæ ministerium Dei cōtingunt, speciali nimirum diligentia opus est. Si agendis ministeriis terreni regis studiosissimam homines curam impendunt: quantam putas æterni Regis ministeriis impendendam? Ceterum si ministri altaris intendere debent honestati, multo amplius tamen per omnem modum sacerdotes qui celebrant. Postquam ergo fuerint vestibus sacris induti, cum magna debent maturita-

te

te incedere & præcipue cum altari assistunt, gravitatem in motu & gestibus, laudabili curiositate servare. Numquam genuflexuri, quamdiu sacerdotali casula sunt induti: nisi temporibus ab Ecclesia institutis. Super altare quoque se non appodient inhoneste: nec manus suas hac & illac inordinate deducant. Quando se vertunt ad populum, non erigant oculos, ut videant assistentes. Denique circumspectos decet eos esse, specialiter circa corporalium dispositionem & custodiam: circa calicis collationem, circa Dominici corporis consegrationem, sanguinis susceptionem, & mundationis industriam. Circa corporalia, ut ipsius super altare replicatis, usque ad interiorem ipsius altaris oram, sit spatium competens, ne super eadem manus suas, aut manicas indumenti teneant. Calicem ante oblationem super corporalia numquam ponant, sicut post oblationem fieri consuevit: sed ipsum usque ad oblationis tempus, ad corporalium teneant latus. Circa consecrationem inter cetera solerter provideant, ut cum hostia fuerit consecranda, ita parum & caute in principio eam levent, quasi scutum sibi de manibus [depresso aliquantulum pollice] facientes: ut si fieri potest, ante consecrationem a circumstantibus videri non possit, ne a simplicibus adoretur: qui quanto citius eam viderint in manibus sacerdotis, incaute nondum consecratam adorant, Cum autem consecratio fuerit consummata, hostiam sine mora notabili duabus manibus quantum expedit, ut ab hominibus possit videri, cum omni reverentia elevantes, tam in elevando, quam in reponendo, debitam maturitatem servet: nec post vel ante elevationem osculentur eandem. Si super altare viaticum celebrant, consecrationem facturi manum cum hostia consecranda su-

Cōrporalia quomodo explicanda:

Jam observātur rubricæ missalis Romani novi.

per ipsius altaris viatici lapidem teneant: ne fiat consecratio juxta, & non supra ipsum. Circa sumptionem calicis caveant, ne ipsum sumendo, vel calicem exguttando per nimiam extractionem, tumultum quendam vel sibilum cum labiis faciant; aut post sumptionem digitos lambant. Erit etiam tutum, si dum sanguinem sumunt, calicem tenentes cum dextera decenter, & patenam cum sinistra supponant, sanguinem, si quid effundi contingeret, recepturam. Super quam si frangi corpus Dominicum, aut reponi contingat, ipsa deinde vino & aqua, vel altero illorum sufficienter debet infundi. Incongruum & indignum, ut patena non Christi corpus sanctissimum, communi tactui pateat non mundata, & rebus quibuslibet licet mundis, sine differentia exponatur. Si sentis aliter, credo ut post patenæ vel calicis, aut corporalium tactum, non sunt manus communicandæ communibus, ante factam post tactum hujusmodi lotionem. Si calicis petatur mundatio pro infirmis, primam nullatenus aut secundam perfusionem exponat: sed prius semper mundationibus solitis perfectis, aliud denuo vinum calici apponatur petentibus indulgendum.

CAPUT XVIII.

De disciplina circa ea quæ ad corpus sunt.

HAbito de disciplina circa spiritualia, sequitur ipsa circa corporalia. Et primo circa ea, quę in nobis sunt: Secundo circa ea, quę extra nos sunt, respectu eorum quæ in nobis sunt: primo videndum est de disciplina respectu totius corporis, quantum ad gestum: secundo respectu partium cor-

corporis, quantum ad actum. Et primo, respectu linguæ, quantum ad duo opera naturæ, in quibus congruit officium linguæ, scilicet quantum ad loquelam & gustum. Secundo, respectu manuum, ut in exercitio manuali. Tertio, respectu pedum; ut in incessu. Quarto, respectu membrorum omnium; quantum ad aliqua ipsorum officia. Deinde circa ea, quæ extra nos sunt. Primo quantum ad ea, quæ de prope, ut est vestis & habitus. Secundo quantum ad ea, quæ de longe, ut sunt officinæ.

CAPUT XIX.

De disciplina in gestu.

Circa disciplinam in gestu [qui modus, & figuratio membrorum & corporis dicitur] duplex est custodia adhibenda. Prima est, ut unum membrum alterius officium non usurpet, aut ejus ministerium sui admixtione confundat. Si os loquitur; caput non agitetur; manus non moveatur, & sic de aliis, ut dum alterum membrum operatur, alterum quietum omnino permaneat: aut si opera ejus necessaria illi esse cognoscitur, ad operandum ordinate moveatur. Secunda disciplinæ custodia est in gestu, ut quodlibet membrum in eo, quod facit, debitum modum teneat, nec temperantiæ limitem, aut honestatis formam excedat: hoc est, ut in paucis exemplis probemus, ridere sine aperitione dentium, videre sine defixione oculorum, loqui sine extensione manuum, sine contorsione labiorum, sine agitatione capitis, sine elevatione superciliorum: intercedere sine modulatione gressuum, sine ventilatione brachiorum, sine gesticulatione scapularum; jacere sine dejectione

Ex Hugone de S. Victore tom. 2. instit. Mon. ad Novit. cap. 12. sub finem.

Gestus religiosorum quales esse debeant.

membrorum: sedere sine alterutra superjectione pedum, & sine alterutra accubatione laterum, sine divaricatione seu dilatatione crurum, sine extensione vel agitatione tibiarum, nempe honestū & humilem fratrem femori suram imponere, vel pedes palam cancellare non decet, arcendi sicut in publico, ita & in secreto sunt gestus inepti; gestus denique religiosi debet esse humilis, severus & gravis, est enim reprehensibilis gestus, si superbiam, si mollitiem, quæ nunc per lascivam hilaritatem, nunc per nimiam dejectionem infatuat, aut si etiam levitatem prætendat. Turpis in humilitatis professore superbia. Fœda prorsus in humili habitu gesticulatio fastuosa, sic non est viri muliebrem habere mollitiem, puerili levitate. Gravitatis modestia, multam affert servata moribus honestatem, neglecta maculam & contemptum, mortificata *Coloss. 3. a.* secundum Apostolum super terram membra, gestus debent mortificatos habere.

CAPUT XX.

De disciplina in modo loquendi.

Ex Hugone de S. Victore to. 2. instit. Mon. ad Novit. cap. 17. in princ.

Sermo sit modestus & humilis.

Disciplina loquendi tam in modo & provida [quando loquendum sit] discretione, quam in verborum religiositate attenditur. Modus, in gestu & sono considerari potest. Loquentis gestus, debet esse modestus & humilis: sonus demissus & suavis. Modestiam debet habere gestus loquentis; ut nec inordinate, nec turbulente inter loquendum membra moveat, nec oculorū nutibus, labiorum contractione, vel altero non decenti alterationis modo, vultus honestatem deformet, aut faciem ipsam mollitie quadam resolvat humilitatis ostentu: sed in eadem vul-

tus

tus constantia semper permanens, severitatem benignam & constantem, & quodammodo rigidam benignitatem prætendat: In facie siquidem hominis speculum disciplinæ relucet: cui tanto major custodia est adhibenda, quanto minus quod in ea fuerit peccatum celari potest. Vetat quoque loquentem gestus modestia, ne se hominibus notabili quadam supplicationum profunditate incurvet, aut ejus cui loquitur vultui nimis instet: ne inhoneste quidem in ejus faciem, habitus aspiratione insufflet, aut halitu ipso post vinum potatum, sensum maxime narium offendat. Loquentis halitus vultui auditoris & naribus, vitiose prorsus ingeritur. Debet etiam gestus humilitatem, modestiam, ac vultus hilaritatem prætendere. Sonitus debeat esse demissus pariter suavis: quia clamositas & verborum asperitas, locutionem religiosi plurimum quidem & decet & deturpat. Discretio præterea quando loquendum sit, necessaria est: quia ex ore fatui etiam parabola reprobatur, quia non dicit eam in tempore suo. Sapiens quando loquendum, & quando tacendum sit, prudenter considerat. Est autem junioribus fratribus fere semper inter seniores usq; ad interrogationem tacendum. Adolescens, ait Scriptura, loquere in tua causa vix cum necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. Silet etiam a bonis Propheta. Ergo quamvis de bonis, sanctis, & ædificationum eloquiis, perfectis discipulis rara conceditur loquenti licentia. Nam loqui & docere magistrum condecet: tacere & audire discipulo convenit: Loquente alio numquam loquantur: aut verba loquentium quovis pacto interrumpere præsumant. Nec mordaci vel importuno insultu, sociorum locutionem impugnent. Stultorum enim hæc sunt, qui nec linguæ

Hugo à S. Victo. tom. 2. instit. Mon. ad Novit. ca. 12. in med.

Eccli. 20. e

Raro loquendum.

Eccli. 32. b
Psalm. 38. a
Benedictus in Reg. cap. 6.

quæ parcere, nec sociis deferre noverunt. Si qui etiam mutua se collatione impetunt, per impositionem silentii, & aliam pœnam condignam merito reprimuntur. Religiositas debet in locutione servari: ut sit sermo veridicus & purus, sit dulcis & honestus. De veritate sermonis, Sapiens dicit: Ante omnia verbum verax præcedat te. Non solum igitur mendacia, & quæ criminosa sunt, verumetiam locutiones hyperbolicas & aliqua duplicate notabiles, penitus vitent. Loquentes de dubiis aut futuris, numquam absolute loquantur: sed in hujusmodi omnibus semper conditionem apponant. Præcisa enim de indifferentibus verba, religio non consentit. Non est alicujus viventis arbitrio, de contingentibus negare vel asserere absolute. Non facile de auditis sentient; licet veritatem sentire se putent. Sint ad responsionem tardi, ne per considerationem falsum aliquod, vel indisciplinatum proferant verbum. Debent etiam pure loqui: ut in eorum verbis nec jactantia, nec detractio, vel malitiæ alicujus, aut vanitas admixtio valeat inveniri. Numquam de scientia, vel sæculi statu se jactent. Erubescant dicere de absente, quod cum charitate non possent dicere coram ipso. Unde sanctus Benedictus, Murmurare aut conqueri nesciant: nec murmurationis malum, pro qualicunque causa, in aliquo qualicunque verbo vel significatione appareat. In verbis suis aut literis, si quas aliquando dirigunt, puerilibus vel adulatoriis non utantur blanditiis: sed tamquam religiosi, suam breviter & veraciter intentionem exponant. Honestatem habet locutio, sit & illius qui loquitur, & illorum quibus vel de quibus fit sermo, conveniat dignitati. Otiosa vero, joculatoria, juratoria, contentiosa, maledica, vel alia sæcularia verba, nec

Sermo verus. *Eccli.37.c*

Bened. in Reg. cap.34.

Sermo religiosi gravis esse debet.

nec pura sunt quidem, nec religiosæ conveniunt dignitati. Nugæ, ut ait sanctus Bernardus, inter sæculares sunt nugæ, in ore sacerdotis, aut religiosi blasphemiæ. Interdum si incidant, ferendæ fortassis, referendæ numquam: Os talibus aperire illicitum, assuescere sacrilegium est: fœde ad cachinnum moveris, fœdius moves. Dissuesce à vaniloquio linguam, qui ad profectum religionis aspiras. Processurus in publicum, præmunite ipsum: & animo statue à verbis inanibus abstinere. Provide tibi antequam prodas aliquid, unde si expedierit sermo texatur: Familiare prudenti, consideratione omnia prævenire, confert ad singula fuisse præmunitum. Si dignum quippiam relatione non habes, tace. Tutius, & humilius audis, quam loqueris. Non affabilitas opportuna, sed loquacitas otiosa damnatur. Jurare verò nunc per caput, nunc per sanctos, vel alio quovis modo, Christi (qui ait, Sit sermo vester est est, non non) discipulo minime congruit. Rursus indignum penitus servis Dei, muliercu lam more contendere. Si resistentię incidant verba, cedendum continuo resistenti. Honor est homini qui separat se à contentionibus. Numquam discendi, ut dicitur, gratia, litigent scientes ad se verborum contentiones nullo modo deinceps pertinere. Non potest esse, quin contentio aliquid quod contra conscientiam dicatur, extorqueat. Ergo inter Dei servos collatio, non altercatio debet esse. Perversum est, maxime si ausu dãnabili ad injuriosa vel maledica verba, quæ secundum Apostolum à Dei regno excludunt, os religiosi laxetur: aut diaboli nomen ad invectionem assumat, vel in communi locutione frequentet. Sunt quædam quæ levissima putarentur, si non in Scripturis demonstrarentur opinione graviora. Quis enim dicentem fatue fratri suo, reum ge-

Ber. lib. de considerat. ad Eug. in fin.

Tutius audire quam loqui.

Matth. 5. f

Contendere non decet religiosos.

Prov. 20. a

1. Cor. 10. b

Aug. Enchir. cap. 79.

Matth. 5. c

gehennæ putaret, nisi hoc veritas expressisset? Pessimum hunc loquendi usum, quasi pro affabilitatis solatio, salutis adversarius introduxit: ut per eum modicæ occasionis accessu stultis illudens, eos frequenter in gravis lapsum offensæ impulsu leviori præcipitet, & status dignitatem colluvie sordidationis vilificet. Pudeat eos rumigerulos esse, aut verborum sæcularium delatores. Nihil intus socios seminent, quod infirmos animos dissolvere valeat, aut turbare. Reus est Deo & ordini, qui temerario diffidentiæ verbo conscientiam percutit infirmorum. Præterea sive fratri, sive extraneo, sive magno, sive parvo loquantur semper in ore verbi dulcedinē habeant, omnem ad omnes, secundum Apostolum, mansuetudinem ostendentes. Numquam sua prætextu constantiæ vel zeli cum communitatis injuria, in verba contumeliosa prorumpant. Sæpe enim meritum immoderata lingua confundit: turpisque defensio, quæ injuriis utitur. Habet fastus pro constantia impetum, pro ratione injurias: sed lingua eucharis in bono homine abundabit.

Rumigeruli non sint.

1. Cor. 8. d

Sermo dulcis.

Tit. 3. a

Eccli. 6. a

CAPUT XXI.

De disciplina contra comestionem.

Debent etiam cum timore Dei comedere, disciplinam semper tam in modo se habendi, quam in cibo servantes: vitantes nihilominus quasdam minus decentes sæcularium consuetudines super mensam. Placet, vel pauca de singulis exempla subnectere, quæ ad similium considerationem transmittant. Honeste se debent habere, ut dum comedunt aut bibunt, sedeant; bibentes cum duabus manibus scyphum teneant: mem-

membrorum agitationem, & quarumdam anhelationum, vel labiorum tumultum, quæ animi notant intemperantiam, vitent: oculos à circumspectione, linguam à locutione cohibeant. Oculorum custodia inter epulas propterea necessaria est: quia nō decet ibi præcipue ut vagos habeant oculos, neque curiose & [ut amplius dicam] impudenter, quæ apud alios aguntur circumlustrando prospiciant: sed ut potius pudice demissis luminibus, ea tantum quæ sibi ante posita sunt, attendant. Loqui vero seu mussitare ad mensam, ubi silentium est servandum, turpe vitium est. Declinanda mussitatoris societas: qui licet legis honestate prohibitus, linguæ tamen volubrum non valet retinere. Si quando etiā extraordinariè bibunt, sive adsint, sive non adsint extranei, quādiu bibitur, sileant. Culpanda nimis verborum multiplicatio juxta potum. In cibo, tam in qualitate, quam in quantitate ipsius, quam etiam in modo, moraque ac frequentia, comedendi disciplinam servent. In qualitate, ut nunquam pretiosa vel delicata, numquam ciborum aut præparationum diversitates affectent. Promptum ad dedicata palatum, curiositas quædam, honestatis postpositiva declarat, ut verbi gratia: Si quis ex vitio meliora de communi eligat portione, ut quod in pane sapidius, vel in aliis viderit melius, ipse sibi accipiat: si majora panis fragmenta sumat, minoribus si adsunt licet minus delicatis, sine rationabili causa dimissis, cum panis vel res alia quanto magis ad integritatem accedit, tanto ad mensam ipsam valeat honestius reportari. Si ad majorem saporis delectationem in pane inveniendam, ipsum inordinate frangendo, circumcidendo, vel micatenus excrustando deformet: Si vinum cum aqua tēperarare non curet: Si longum & interpolarum faciat haustum: Si falsam com-

Hugo à S. Victore tom. 2. instit. Mon. ad Novit. cap. 18.

Oculi custodiendi in mensa.

Silentium servandum.

communem, panis appositione consumat; aut
eam incongrue totam, vase transverso vel cir-
culari venatione vendicet, cum sit magis in me-
dio intingendum. Sicut enim apud honestos quo-
sdam in sæculo imputatur, si corrosionibus ossium
curiosius insistas, aut carnes per magnos nota-
biliter lobos, præter exigentiam scindas vel e-
das, aut dum scindis, scissum immediate mor-
sellum, antequam in communi loco posueris* per-
cipias, à meta communi juxta vulgare prover-
bium non curando discrepas: aut tactu more pal-
ponis, electum post tactum relinquas, vel simi-
le quippiam actites: sic religiosis est indecens, si
in his quæ sibi pro tempore conveniunt cibis,
notam gulositatis non vitent. Si quando eos je-
junii tempore, vino confecto vel simplici, ante
comestionem vel post, herbis seu speciebus infir-
mitas uti coegerit, occulte hujusmodi si potue-
rint, sumant: ne simplices idem sibi ipsis absque
sufficienti necessitate licere putantes, ad solven-
dum jejunium suo incitentur exemplo. Est in-
super diversitas respectu cibi & præparationum
vitanda. Nihil ad mensam speciale apportent,
vel in mensa requirant, præter sal & aquam, quæ
possunt semper cum honestate requiri. Privan-
dus communibus est, qui specialia in communi-
tate usurpat. Communibus igitur discant esse
contenti. Os suum ad omnia, quæ alii comedunt,
assuescant: ut si fieri potest, nullum omnino re-
pudient seu abominentur cibum. Grande viti-
um si potagium & communia respuas, ut in spe-
cialibus lautius procureris. Porro modo mol-
lia, modo dura, modo frigida, modo frixa, mo-
do elixa, prægnantes solent appetere mulieres:
providenter autem sobrieque conversanti, satis
est ad omne condimentum sal cum pane. De-
bent etiam excessum in cibis, & maxime potus
quan-

* al. præcipias.

Specialia in mensa non sunt quærenda.

Hugo a S.Victore tom.2.instit. Mon. ad Novit.cap.

Bern. epist. ad Robertum nepotem.

quantitatem vitare: ut crapula vel satietas nimia non subrepat. Nihil sic contrarium omni Christiano, quomodo crapula, ait sanctus Benedictus: Amplius quoque qualiter, hoc est, quam decenter, munde ac temperate sit comedendum, attendant. Decentiæ detrahit, qui cibum in ore habens, vel scyphum in manu detinens, loquitur; qui manu armata cultellum habente, cibum ori ministrat, vel ei nondum expedito à cibo potum nihilominus ingerit, aut dum bibit, vel comedit, caput tenet in caputio profundatum. Munditiam debet ad proprium & sociorum cibum, & ad mensam ipsam super quam comeditur, observare. Munditiæ simul ac decentiæ gratia caveant, ne in paropside, scypho, vel ovo, præmorsum aliquid iterum comesturi reponat. Fœde tuorum reliquias dentium alicui cibo immisces. Numquam scyphum digitis potagio vel alio quolibet madidatis accipiant, aut pollicem poculo immergant: nec super potum, in scypho vel super cibum quemlibet sufflent: Indecenter agitur si digitos quis immittit potagio, & offas vel olera nudis articulis cochlearis vice piscatur. Si superfluitatis pisclum & similia, ex ore proiicit super mensam, vel nuces alii quam sibi frangit cum dentibus. Si quis tussit aut sternutat, non aversa facie à mensa. Raro enim hoc fit, sine qualicumque emissione reliquiarum oris: Si nudam manum in mensa naribus emungendis, vel carni nudæ scalpendæ apponit, vel manum ipsam ad vestimenta detergit. Cavendum quoque, ne quis ante faciem circumstantium fratrum, pro sale & aliis necessariis, quæ à fratribus tradi possunt, manum extendat super mensam, & eorum cibum manicis seu habitu suo tangat. Scindendus etiam panis, pectori seu vesti comuni non est sine interpositione tobaliæ appli-

S. Bened. in Reg. cap. 39.

plicandus. Munditia mensæ requirit, ut mensale nequaquam frequenti vel superflua detersione cultelli, vel manuum deturpetur, purgandis maxime dentibus nullatenus exponendum. Fœdum enim & vile, mappas, & manutergia fratrum communia, dentium fricatione fœdare. Qui conventualia dehonestat, committit utique in conventum. Temperantiam manducandi, ait Hugo, intelligimus in eo, si homo tractim, & non cum nimia festinatione comedat. Festinatio in incohatione & prosecutione comestionis attenditur quando videlicet in initio mensæ statim absque orationis alicujus præambulo, ad cibum, manus extenditur; aut cum quadam voracitate comeditur: Si prius ori cibum ministras, quam alio sumpto fueris expeditus. Ceterum per morosam comestionem, congregationem detinere ad mensam, aut si quando extra conventum bibitur, juxta potum moram contrahere, non est decens. Hinc per sapientem sobrio dicitur: Cessa prior causa disciplinæ. In comedendi & bibendi frequentia, servanda est diligenter temperantiæ disciplina. Sane post refectionem ad potum redire, aut per diem in domo ex vitiosa consuetudine, aut quod turpius est, post completorium bibere, non mediocris vitii notam habet. Honestius ad mensam quantum indiges bibis, quam bibendo per diem meribibuli morem geris. Fructus, vel aliud quodcunque extraordinarie sæcularium more comedere, patens est gulositatis indicium. Si quidem extra duas vices in die, nisi necessitate cogente, in domo vel extra comedere, puerorum immo pecudum est. Senex legem in vicibus comedendi non servans, fertur per angelum asino comparatus. Ad collationem tempore jejunii faciendam, duabus tantum vel tribus, si indiges, bibere

Mapparum usus.

Hugo a S. Victore to. 2. instit. Monac. ad Novit. cap. 21.

Sine festinatione edendū.

Eccli. 3. b

Post Completorium non bibendum.

In collatione bis vel ter bibendum.

bere vicibus, temperantiæ congruit & honestati. Studet sobrius quamdam temperantiæ legem, in ipsis etiam necessariis observare. Denique quorumdam sæcularium in faciendis coinvitationibus, in poculis, in fragmentis, & hujusmodi, consuetudines vitent ad mensam. Non se invicem facile coinvitent: sed comedat vel bibat unusquisque pro suæ arbitrio voluntatis, quantum necessitati suæ melius sibi notæ quam alii, viderit expedire. Congrue tamen senior verecundantes forte, vel nimium abstinentes juniores invitat. Sapor & potagium prægustata, vilium quoque seu quorumlibet ciborum reliquiæ, ut ovum unum, tantillumve pitantiæ, si ventre jam satiato superfit, indecenter commensalibus maxime senioribus ingeruntur. Encenia per mensam non mittant. A fragmentis & reliquiis caveant: sed de pane & aliis ita sibi provideant mensurate, ut coram se vix micas relinquant. In potagio tamen aliquid interdum honestè relinquunt, id sibi pauperum & temperantiæ gratia subtrahentes. Verum & si quid forte reliquere, non tamen ut paterfamilias ad erogandum congerere permittuntur. Pro sociis aut vix aut numquam, maxime circa finem refectionis, panem vel aliud scindant, aut potum in scypho ponant: nisi saltem quantum ipsi soli comedere vel bibere valeant, si alii quibus hæc offerunt, non acceptant. Namquam pro buccella, ut dicitur, panem tunc integrum scindant, præsertim si apud socios fructum inveniant. Si scyphum communem habuerint, qui voluerit bibere, non amplius de potu apponat, quam possit bibere una vice. Inter reliquias quæ aliquando fiunt, inutile aliquid vel nocivum ut quæ de nuce, ovo, castaneaque proiicimus: aliaque hujusmodi, nullo modo relinquant. Murile-

Fragmenta non facienda aut reliquiæ.

legos vel aves ad mensam non pascant: cum nec in refectorio debeant sustineri. Possunt cum dictis & similia circa comestionem attendi. Verum tamen sunt nonnulla, quæ licet communiter vitiosa putentur, interdum tamen inter domesticos in spiritu charitatis sine vitio exercentur.

Feles non permittantur in refectorio.

CAPUT XXII.

De disciplina in opere manuali.

AD disciplinam circa exercitium operis manualis, quod manuali opere corporaliter exercetur servandam, necessaria est discretio, diligentia & honestas. Est habenda discretio circa opus, ut quod faciendum est, discrete fiat. Discernendum est primo, ut utili operi necessarium, bono quoque melius, & meliori optimum præferatur. Juvare fratrem cum indiget, multum utique operi peculiari præponderat. Rursum celebrare volenti juvamen subtrahere, majorem pluribus aliis offensam esse, quis ambigit? Est enim discernendum quod opus quo tempore fiat. Nonnulla siquidem in festis diebus non fierent, quæ in profestis bene fieri possunt. Videtur in operibus distinguendum. Sunt enim exercitia quædam, quæ necessitati quotidianæ inserviunt: ut est ciborum præparatio necessariorum ad diem, utensilium, coquinæ ablutio, & consimilia quæ omni tempore fieri solent. Sunt quædam alia quæ in diem alteram differri possunt, ut est scribere in quaterno, tunicam virgis excutere, caput abluere: ceteraque alia à quibus est diebus Dominicis & festis præcipuis abstinēdum, ob sacri reverentiam temporis: Festi namque dies, per honestum quietis otium, alii vero dies

Festi dies ut sint agendi.

dies per laboris debiti exercitium honorantur. De quo Hugo: Quantum, inquit, addit decoris diebus festivis quies vacationis, tantum ornamenti confert ceteris diebus studium boni operis: ita ut in illis quisquis noluerit esse quietus, index suæ vanitatis; & in istis qui non fuerit laboriosus, testis pigritiæ. Carnales siquidem mentes ne vel in illis diebus quiescant, vanitas exagitat: ne vel in istis in bono opere se exerceant, pigritia ligat. Deinde quasi concludens subjungit. Quapropter non negligenter habenda est in bono opere discretio temporum: quia sicut malum opus nullo tempore laudabile est, ita etiam bonum opus quodammodo reprehensione dignū judicatur, si tempore opportuno factum non est. Diligentia in opere ex promptitudine operantis, & devota fidelique operandorum executione dignoscitur. Diligentiæ hujusmodi promptitudo, non in opere manuum tantum, sed in conventuali quolibet maxime locum habet. Quicquid pertinet ad conventum, id præcipue diligentiæ studio est agendum. Sint ergo præcipue ad conventualia exequenda promptissimi. Numquam tarde ad opus Dei, vel ad mensam occurrent. Unde sanctus Benedictus: Ad horam divini officii, mox ut auditum fuerit signum, relictis omnibus quæ in manibus fuerint, summa cum festinatione curratur: cum gravitate tamen, ut non scurrilitas inveniat fomitem. Ergo nihil operi Dei præponatur. Ad mensam autem qui per negligentiam non occurrerit ante versum, ut simul omnes dicant versum & orent, & sub uno omnes ad mensam accedant, qui per negligentiam aut vitium non occurrerit, & sic usque ad secundam vicem correptus emēdare neglexerit, juxta ipsius sancti decretum a communis est mēsæ participatione arcendus: ut solus a communi

Hugo a S. Vict. tom. 2. Instit. Monac. ad Novit. cap. 4.

Bened. reg. cap. 43.

Bened. reg. fol. 43. Cito accurrēdum ad communitatem.

consortio sequestratus reficiatur, sua ei de vino si fuerit habitus portione sublata. Digne quidem à communi refectione repellitur, qui se per vitium à communi oratione secludit. Absit à servis Dei vitiosæ hujus consuetudinis turpitudo: ut conventuale aliquod divinum præsertim officium alterius prætextu cujuslibet, tardo accessu vel citiore abscessu, propter opera dehonestent. Ut enim tardus accessus, si ante horam recessus, sine gravi præsumptus necessitate arguitur. Impatientis & vani signum est hominis, in communibus anticipare recessum: nec opus Dei posse in choro usque ad finem expectare. Si monachū, sancto narrante Gregorio, post completum officium continuo recedentem visus est dæmon ab oratorio retrahere, quid de his, qui nec ipsius expletionem officii præstolantur? Haud dubium conventualis ubilibet decorem integritatis negligere inexcusabile prorsus remissionis est vitium: ad vitium autem vix occasio deerit, si quælibet admittatur. Omnes denique fratres, labores non ex sola consuetudine, ut vitula Effraim docta diligere trituram, sed ex animi devotione sectentur: ut in communibus sit fervoris affectio specialis. Conventualem vitam ut sanctissimam, immo angelicam, toto affectu animi amplexantes, ei tam continua quam devota prosecutione adhærent. Quantum ad officium, mensam & alia, vix nisi coacti à conventus congregatione recedant. Tantam Deus conventui efficaciam contulit bonitatis, ut ibi augmentum suscipiat boni bonus, aut veniam mali malus: Multa in conventu bona præsentibus conferuntur, absentibus subtrahuntur. Saul ad conventum psallentium prophetarum accedens, propheta efficitur: extra conventum factus, pervertitur. Thomas discipulorum absens conventui, visionis Domini-

nicæ

Greg. lib. 2. Dialog. c. 4.

Osee 10. e

Vita conventualis angelica est.

1. Reg. 10. b

Joan. 24. f

Act. 2. a

nicæ consolatione fraudatur, quam ad collegium reversus assequitur. Discipuli pariter congregati Spiritum Sanctum accipiunt. In conventu Dominus habitat & requiescit. Ibi devotos quoque uberioris gratiæ pabulo refocillat: ibi quam plures negligentiæ personales, in divino maxime officio subrepentes; congregationis communione supplentur: ibi quod suis quisque non potest, aliorum meritis obtinere meretur. Cæterum licet ad majora domus officia, videlicet hospitalariæ, refectorii, infirmariæ, lectionis ad mensam, & hujusmodi principaliter & continue fienda, novitios fratres assumere provida religionis consuetudo non habet; si tamen quando contingat eis aliquod hujusmodi officiorum vel ad horam committi, magna debent devotione suscipere: & ad faciendum ea mansuete, volenter, acceptabiliter, integre ac circumspecte, magnam debent diligentiam adhibere. Mansuete, hoc est, sine murmure & displicentiæ signo. Fili, ait Sapiens, in mansuetudine opera tua perfice. Est in opere bono necessaria strenua velocitas: de qua Sapiens dicit, In operibus tuis esto velox. Velocitas ac maturitas non removet gravitatem, sed vitium tarditatis excludit. Est etiam acceptabiliter operandum, ut quibus ministratur, prout honestè fieri poterit, satisfiat. Optabat Apostolus & orari rogabat, oblatio sua fieret acceptabilis in Jerusalem sanctis. Magnus profectus est ei, cujus ministerio multi læti facti Deum laudant. Integritas in opere bono requiritur, ut non diminute, non ad evasionem, vel quasi ad oculum, sed perfecte, ut res exigit, fiat. Circumspectio in obsequiis, prout officiorum requirit varietas, est habenda: quod per exemplum in uno officio melius patet. Si quando refectorarii vicem gerant, quæ ministranda fuerint tem-

In conventu Dominus requiescit.

Eccli. 3. e

Eccli. 31. e
Operandum velociter.

Rom. 15.

pore congruo & modo debito præparata ministrent, & religiose distribuant: ne in mensa defectus vel circa ministerium suum minus expediens aliquod accidat, provisuri. Ministrentur itaque necessaria tempestive. Turpe est si propter unius defectum, tota congregatio expectet. Sicut igitur omnia sive fructus, sive sapores, sic & alia comedentibus congrue apponenda, priusquam fratres ad mensam intraverint, provide apponantur. Conferendorum collatio successiva, conventum sæpius detinet: & id quidem imputandum negligentiæ ministrorum. Ad mensam vero quicquid apponitur, præparatum; ut decet, reficientibus offeratur. Nuces si dandæ fuerint, prius frangantur. Herbæ crudæ si apponendæ fuerint, mundentur: & sic de aliis observetur. De omnibus quæ apponuntur, sua cuilibet, si fieri potest, portio singulariter tribuatur. Sunt rurigenæ qui nec à Prælatis discreta, vel à senioribus aut extraneis forte distinguunt. Communia maxime ut sal & aqua mensæ non desint, quæ in primis providus ministrator apponit. Aqua non solum pro temperando vino, immo sæpe pro aliis necessaria est in mensa. Cochlearia quoque sunt ad omne potagium opportuna, ne cum digito piscari oporteat: & ne juxta Hugonem in eodem jure & manus ablutionem, ventris refectionem videatur quærere. Murilegos vel aves, quæ tenentur alicubi contra araneas nullatenus esse in refectorio, dum fratres reficiuntur, patiantur: nec enim hoc est expediens, vel bene factum. Sic & in aliis circa istud vel aliud quodcunque sibi impositum officium, sunt intenti. Scriptum est enim, Cuncta cum diligentia facite. Et iterum. Agite diligenter & erit Dominus vobiscum in bonis. Sic agetis in timore Domini fideliter & corde perfecto. Honestas in operatione

Portio sua cuique apponatur.

Hugo a S. Victore tom. I. instit. monast. ad non. cap. 21.

2. Par. 19. b. Ibid. 11. d. Ibid. 9. c.

ne servatur, si omnia quæ aguntur cum maturitate ac religiositate quadam exerceantur, & in omnibus nitor inveniatur munditiæ, hoc enim religiosum maxime decet. Munditia decet religiosum.

CAPUT XXIII.

De disciplina in incessu.

DIsciplinam circa incessum, penes modum & discretionem in ambulando considerent. Honestus enim modus requirit, ut non impetuosis & fractis gressibus ambulent: nec erecta cervice, non prominenti pectore, seu etiam inclinato super humerum capite, aut vagabunde pendentibus manibus: quæ omnia vel levitatem, vel superbiam, vel remissionem, vel hypocrisim sapiunt. Debent etiam in eundo discretionem habere, ne de illorum numero censeantur, de quibus dicitur per Prophetam. Non est judicium in gressibus eorum. *Isa. 59.5* In eorum gressibus non invenitur judicium, qui eundo necessitatem, vel ordinem non attendunt. Necessitas discursum inutilem, ordo inordinationis confusionem excludit. Discursum igitur per domum, per hortum & extra domum, qui magnum est instabilis mentis indicium, caute vitent. In domo, Non vagandū per conventum. ne scilicet per officinas de loco ad locum, de fratre ad fratrem inutiliter evagentur, aut loca rumoribus audiendis vel collocutionibus apta frequentent: sed in locis sibi concessis, ut sunt ecclesia, cellæ, capitulum, si extranei affuerint, vel aliis locis, si qua sibi fuerint specialiter deputata, cum silentio residentes. Officinis privatis, puta ubi cibaria præparantur, infirmi vel hospites recreantur, aut fratrum congregationi, vel comedentibus & bibentibus se nullatenus

ingerant non vocati. Erubescant præcipue ad reficientium mensam accedere, vel eis nisi pro evidenti ministerii necessitate assistere. Effrontis est hominis, non erubescere comedentes. Verumtamen si quando eos loca sibi non concessa, necessitas adire compulerit; ad ostium pulsare aliquantulum possunt, ut aliquis egrediatur ad eos, vel ut ipsi vocati securius & honestius intrent. In hortum non eant absque licentia, nisi eos vel ab aliquo Professo mitti contigerit, aut vocari: ad loca sua postquam ab eo recesserint, vel ejus negotium fecerint, quam citius reversuri. Verumtamen eorum instructor juxta superiorum dispositionem nunc hos, nunc illos, aut etiam omnes simul ad spatiandum in horto, causa recreationis vel alicujus bonæ collationis, poterit per se vel per alium fratrem professum, cum expedire viderit, vocare. Tempore probationis domum exire, propinquos suos visitare non curent: nec enim inter cognatos & notos Dominus invenitur, unde Bernardus, Quomodo te bone Jesu inter meos cognatos inveniam qui inter tuos minime es inventus? Si quando domum, quamvis de superioris licentia exeunt, nihilominus tamen idipsum significent suo instructori: quod & de suis aliis notabilibus factis observent. Ordo circa incessum est religioso in conventu specialiter servandus: ut in processionibus fratrem sibi collateralem attendat, ut chori sui partem in refectorio & in claustro, cum pro gratiis ad Ecclesiam itur, in omni teneat loco: nec se ad chorum alium vel in refectorio, vel in claustro, seu alibi transferat, nisi causa rationabili perurgente. In Ecclesia vero inter pulpitum in medio chori positum & altare, dum maxime ibi aliquid dicitur, non facile transeat; nisi forte alibi liber non pateat transitus: & tunc ab

Luc. 2. g

Bernar. epist. 107. in fin.

ab ipso pulpitu transiens , & inclinans ne pulpitum videatur venerari , non ante ipsum directe , sed à latere decentius inclinabit. Est & ordo reverentiæ & decentiæ in incessu , ut non passim seniorem junior antecedat ; aut quando vitari facile potest , frequentes & nimis propinquos ei transitus faciat ante ipsum . In Ecclesia quoque inter ministros altaris , subdiaconum videlicet , diaconum & sacerdotem in officio suo solemniter celebrantes, nec non & ante fratres infra deambulatorium sedilium, & formarum minus honestè præter necessitatem transitur. Sed illud deambulatorium intraturi, ad vacua debent sedilia per introitum sedilibus ipsis propinquiorem accedere,nisi ob aliquam personarum reverentiam, si forte intermediæ fuerint , sit aliter faciendum.

CAPUT XXIV.

De disciplina in gestu membrorum.

EST in aliis membrorum corporis , sive oculorum , sive brachiorum manuumque officiis disciplinæ studendum : de quibus adhuc aliqua breviter supponentur. Amatores igitur honestatis oculos ab inordinata evagatione & exaltatione in mensa , & in choro præcipue diligenter custodiant . Scriptum est enim , Oculi stultorum in finibus terræ : Et , Dilatatio cordis est exaltatio oculorum . Levat quidem Propheta oculos ut petat auxilium : Dominus ut impendat : Tu quoque si locum , causam & tempus consideras , tua vel fratris necessitate oculos levas , non solum non culpo , sed plurimum laudo : hoc enim excusat miseria, illud commendat misericordia : Sin alias , non Prophetæ , non Domini , sed Dinæ , aut Evæ , immò potius satanæ , te imitatorem

Oculorum custodia.

Prov.17.d
Ibid.21.a
Psal.120.a
Joan.6.a

Ex Ber. tract. de gentib. humilitatis , ubi de curiositate:
Gen.34.a
Ibid.3.a

Risus religiosus.

tem dixerim. Non sint in risu faciles, nec in voce clamosi. Cachinnus præcipue gravitatem religiosis plurimum dehonestat. Vile prorsus est religiosum virum, ut puerum cachinnare. Non licet religiosum virum dissolutis labiis risum proferre, sed hilari vultu cordis hilaritatem prætendere. In datione pacis labia semper claudant, quibus apertis turpiter exhibetur. Nares non in aliorum aspectu, sed ad partem cum duorum tantum aut trium appositione digitorum emungant. Seorsum etiam spuendum est, maxime in conventum fratrum; nec loca publica, sive in choro, sive alibi sputo fœdentur, & adstantium oculi offendantur. Patet quosdam in ipso chori deambulatorio, ad pedes suos palam fratribus spuere, nec pudere. A notabilibus corporis seu membrorum extensionibus, quæ eum oscitationibus vel aliis non sine quadam inhonestate fieri solent, omnino abstineant. Tunc enim sunt corpus & brachia comprimenda, ne cum huiusmodi pigritia extendantur. Honesto in congruum viro, pigra membra distensione resolvi. Dissolutiones fugiant manuales: grandia namque causa pericula, soletque luctus ludo accidere corporali. Et post comestionem præcipue se à jocositate notabili, & multiloquio studeant temperare. Siquidem licet omni tempore dissolutionis levitas sit vitanda, post refectionem tamen, vel alias cum solo fratre & iterum coram conventu turpius agitur: Turpissima est dissolutio in conventu. Ad hæc alium quempiam præter necessitatem ad cingulum vel manum accipere, flores, fructus, vel baculum in manu otiose gestare, cingulum inter digitos voluendo rotare, honestati non consonat, immo lasciviæ signum quodammodo prætendit. In lotione manuum, quando de vase manuali aqua recipitur, vas ipsum num-

quam

quam à parte superiori, præcipue manibus distillantibus, sed per ansam potius, vel à latere, vel à fundo accipiant; ne guttis manuum aqua residua sordidetur. In lecto se honestissime jacendo componant: nec resupini jaceant, nec genua levando, calcaneos jungant ad tibias. Hæc & similia non sunt, ut minima temere aspernanda. Clara nonnumquam conversationis insignia, quædam in minimis obfuscant ineptæ. Plerumque modicis paulatim per incuriam subrepentibus maculis, tota morum congeries inquinatur.

Ber. in formul. honestæ vitæ, in fine.

CAPUT XXV.

De disciplina circa habitum servanda.

Disciplina in habitu potest tam circa pannum, quam circa formationem, & munditiæ conservationem attendi. Circa pannum: ut non sit pretiositate, mollitie, & subtilitate notabilis. Vestis pretiositatem etiam mulieribus Petrus interdicit. Porro qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Inter divites palatii & pauperes claustri, debet esse differentia. Mollia vestimenta animi mollitiem indicant. Molles [ait quidam] mollia quærunt: Subtilitas & nitor, reprehenditur in bysso divitis epulantis. Nimia panni subtilitas, etsi non pretiosa, nihilominus tamen in proposito pœnitentiæ vitiosa. Sit curæ novitiis pannorum pretiositatem, subtilitatem, & incongruam religioni mollitiem non curare. Vereantur & renitantur ut possunt, mutari ipsorum sanctorum de vestium utilitate censuram, & vitiosam consuetudinem induci. In signum sunt panni tui Domine Jesu, sed in signum cui à multis usque hodie contradicitur. Honesta exigit vestimentorum formatio, ut non sint nimis

1. Pet. 3. & Matt. 11. a Ber. de concordantia statuum religiosor. post med.

Luc. 16. c

Luc. 2. b Ber. ser. 4. de Natali Domini in prin.

mis lata vel stricta. Amplitudo vel longitudo vestimenti superflua, sive in manicis, sive in capitio, sive in collario caputii est admodum fugienda. Sed nec aperturis quibusdam circa cingulum, vel alibi, aut curiositatibus aliis quibuscunque est habitus deformandus. Coaptatio quædam religioso decens, quædam indecens. Indecens est si præter morem religionis fuerit curiosa: ut verbi gratia si caputii collarium, quadam in gyro replicatione juxta mundanorum consuetudinem coaptetur, aut curiose ipsum replicetur caputium circa genas. Decens est, quando non curiositati, sed honestati deservit, ut videlicet vestis honestè portetur, & honestè pro loco & tempore disponatur: ut honestè portetur succingenda est æqualiter & decenter. Si enim ex una parte notabiliter pendere permittatur, vel in aliis præparatio debita omittatur, fatuitatem vel negligentiam, vel hypocrisim sapit. Aptanda est vestis maxime circa pectus per applicationem ad collum, ne collum ipsum usque ad pectus, vel interiores panni hominum aspectui exponantur, quod irreligiosum est valde. Cavendum est circa portandi modum, ne quis pereffluat: ut si os sub caputio, vel mentum abscondat: Si dominarum more tunicam à lateribus tenendo incedat, aut manum in sinu tenens tunicæ manicam exterius pendere permittat. Quando enim manum in sinu vel ad horam ponere cogit necessitas, à manu altera præsumpta tunica cautius est tenenda, ne pendeat indecenter, ut manum in sinu teneri vix à proxime astantibus percipi valeat. Ambas autem manus in sinu tenere quam irreligiosum sit, palam omnibus est: cum unam vel diu teneri vix excusat ipsa necessitas. Emortui est corporis, membrorumque officia exequi non valentis, manicas non rege-

regere defluentes. Et quidem cum interius à sua custodia solvitur mens, & membra foris ad omnem actum inordinate moventur, & tam in vestibus, quam in aliis disciplinæ cura negligitur; incompositio corporis qualitatem indicat mentis. Sunt & alia circa modos portandi vitanda: Sunt[inquit quidam]stulti, qui quodam officioso artificio, vestimenta sua circa se componuntur. Alii jactando & ventilando pannos suos levitatem mentis suæ, ex ipsa sui habitus mobilitate ostendunt. Alii incedentes sinuoso syrmate terram verrunt, & lumbis dependentibus, immo retro consequentibus caudis, in similitudinem vulpium vestigia sua obducunt, & quocumque perrexerint, quasi turbo tempestatis pulverem concitant. Dispositio habitus aliquando ratione operis, aliquando ratione consortii variatur, respectu quorum habenda est consideratio disciplinæ. Ad exercitium operis tam propter expeditionem, quam propter custodiam munditiæ, honesta, prout res exigit, præparatio vestis requiritur: ut scilicet quantum necesse fuerit, succingatur. Manicæ verò retrahantur, & prout expedierit, componantur, ne super manus, vel super rem ipsam quæ tractatur, recidant indecenter: præcipue ad privatas custodiendæ sunt manicæ diligenter. Dispositio hujusmodi tolerabilis, immo commendabilis est in privato, quæ tamen in publico maxime coram extraneis non est decens. Quando ergo coram extraneis aut coram conventu proceditur, quantum res patitur, ad dispositionem communem est habitus, tam in manicis, quam in aliis revocandus. Caput si nudum fuerit, caputio congruit operiri. In omni siquidem publico loco, sive chorus, sive refectorium, sive alius fuerit locus, fratrum congregatione præsente, & multo magis inter extra-

Vestis compositio.

traneos, operto decenter capite, religiosus incedat, nisi ob reverentiam alicujus ministerii vel personæ aliter sit agendum. Non est tamen caputium sive coram fratribus, sive coram extraneis, nimis in capite sine rationabili causa profundandum. Operta sub caputio facies, quandam hypocrisis notam infert, & aliorum in se oculos sua singularitate convertit. Decet ergo caput in publico, non faciem operiri. In lotione quoque pedum ille cui pro Christo tale ministerium exhibetur, operto si potest commode capite, humiliter & sine multiloquio debet esse, & charitatis obsequium cum timore ac devotione suscipere. Nec debet quis ibi vel alibi tibias nimis exponere: sed magis tunica circumcingere diligenter. Turpe est enim religiosis personis, carnium nuditate occurrere. Caveat omnis honestus ne ejus umquam appareat caro nuda, nisi quantum compulerit necessitas manifesta. De sancto Antonio legitur, quod cum necesse haberet fluvium transuadere, rogavit socium suum ut paululum à suo separaretur aspectu, ne suam invicem corpus nuditatem uterque conspiceret. Recessit socius: nihilominus tamen ille seipsum cum nudare se vellet, erubuit. Ipsum tamen hæc cogitantem, in alteram fluvii ripam virtus divina transposuit. Hanc haud dubium honestatem Dominus acceptavit. Pannos quoque interiores, & quæ ultra communem seu regularem formam, sive in vestibus, sive in aliis indulgentur, quantum necessitas patitur, occultari oportet. Unde nec almutia palam extra caputium religiose portantur. Restat de usus habitus continuatione, & munditiæ in eo conservatione videre. Usus habitus, prout habitus, pro speciali signo religionis accipitur, continuus debet esse: ut religiosus frater non sit, vel modicum

De lotione pedum.

Refert Athanas. in vita sancti Antonii.

Habitus non deponendus umquam.

sine

sine ipso, nisi necessitas evidens eum cogat. Sæcularis personæ nuditas, & religiosus sine habitu comparantur. Cavendum etiam ne habitus dum sedetur, aut genuflectitur, aliquam inquinamenti maculam contrahat. Et si quam propter aliquam causam aliquando contraxerit, vel propter sudorem, mundificari citius debet maxime si in loco fuerit apparenti. Propter hoc immunditia illa quæ in oris caputii circa genas contrahitur ex sudore, debet cum diligentia removeri. Fœda est religio, quæ innititur fœditati, culpatur quidem & cultus munditiæ nimis & neglectus.

CAPUT XXVI.

De disciplina in officinis inter fratres.

Denique in Officinis, maxime in Refectorio, in oratorio, dormitorio, ceterisque quæ consuevit frequentare conventus, etiam ad latrinas disciplinate se habeant & quiete. Numquam per susurrium & tumultum, occasione operis alicujus fratres orantes, studentes, aut quiescentes impediant. In oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est, unde & nomen accepit. Unde si forte aliquid etiam præter horas statutas, si eis vacat, orare voluerint, non eis sint impedimento, qui ibi aliquid agendum putaverint. Cum per dormitorium fratribus quiescentibus vadunt, non plane, immo quasi furtive incedant. Parando lectum vel alio quovis modo, quiescentes reprehensibiliter inquietant. Surgentes à lecto, ipsum decenter operiant, ne velut irrationabilium cubile remaneat imparatus. De privatis loqui, si cui turpe videtur, turpius noverit ibi turpe aliquid committi. Ibi non

Aug. in Regula cap. 7.
Oratorium.

congruit, ut quasi mox gelicidio perituri, amictus accessorii sarcinam deferant. Ibi religiosus cum summo silentio & operto profunde capite debet esse. Ibi confabulari, & præter necessitatem hac & illac capite discooperto respicere, religiosorum esse non dixerim, sed scurrarum. Ibi servanda in manuum & vestis dispositione honestas. Ibi honestus quisque diligenti opera cavet, ne per ipsum, aut per ejus incuriam aliquis offendatur. Ibi cavendum est eis, ne stantes urinent, vel a loco minus honestè recedant. Sed nec per hortum est facile urinandum, vel alibi ubi à sociis, aut ab aliis videri possint: quia, ut ait quidam: Multa possunt honestè fieri, quæ non possunt honestè videri. Denique singulis ad disciplinam per singulas officinas & loca spectantibus, vix aut numquam singulariter posset edisseri. Ad multa tamen haberi potest disciplinæ cōsideratio ex prædictis. In ostiis aut officinarum, aut ubi fratrum communis est transitus, maxime circa privatarum introitum, unde ad necessaria euntes & redeuntes respici possunt, numquam honesti fratres faciant stationem. Quando etiam intrant & exeunt, officinarum secretiorum ostia post se claudant: ne supervenientes extranei & intrantes, fratres inveniant imparatos. Numquam extraneos licèt familiares ad visitandum officinas invitentur. Si quando tamen ad aliquorum instantiam eas ostendere permittantur, domos tantum communiores, non intra per singula loca, seu angulos peragendo: sed ab ostiis expedire, quantum honestas permiserit, ostendentes, quidquid eorum aspectui subtrahere potuerunt, subtrahant & furentur. Non est religio, ubi omnibus omnia patent. In locis communibus, ubi fratrum occurerit frequentia, nullo modo detineant adventantes. Infirma hæc parvulis

vulis exprimens, grandium oscilla non vito: sed vbi proficit parviducendus est illusor.

CAPUT XXVII.

De modo conversandi in omni loco sæcularium.

NUnc videndum est qualiter in villa, itinere, ecclesia, domo, locutione, & comestione sit novis fratribus inter extraneos conversandum. Si quando exeunt domum, habenda est eis custodia disciplinæ respectu societatis & sui. Societas & solatium, & honestas religiosæ convenit dignitati. Propter hoc in villa, præcipue senioris, cum quo fuerunt, vestigiis semper inhærentes, se ab eo etiam sub uno tecto nullatenus separent: quin ad minus videri semper ab ipso libere possint. Seipsos autem quantum ad circumspectionem, locutionem, habitus & membrorum dispositionem in disciplina contineant. Non circumspiciant in vicis civitatis, ut Sapiens docet: avertant oculos suos ne hauriant vanitates. Et à sæcularium collocutionibus prudenter abstineant. Manus suas religiosè componant. Nunquam inter homines discooperto cupite, vel almutiati vel alias indisciplinate incedant. Sed nec sæcularium vel religiosorum domos subito eis ignorantibus introeant: sed vocando ab ostio, vel pulsando, seu alias quoquomodo propositum seu voluntatem ingrediendi pronuncient. Vir eruditus ait Sapiens, foris stabit. Sed nec sine ductore per sæcularium domos, vel per religiosorum officinas est vagandum.

Fratres se non disiungant.

Eccli. 9. a

Psal. 118. e

Eccli. 21. d

CAPUT XXVIII.

De modo conversandi in itinere constitutis.

SI fuerint extra domum in itinere constituti, & quantum ad societatem, & quantum ad se ipsos caute se debent & religiose habere. Quantum ad societatem, debent sibi à mulieribus, à scurris, & ratione periculi à personis de maleficio notatis attendere. Talium personarum societas singularis, religiosis viris nisi forte ad horam pro salutis animæ causa, non convenit. Debent se tamen prudenter à consortiis hujusmodi segregare. Ipsi autem fratres in itinere se ab invicem non debent nimis disiungere, quin ad minus mutuo se videre & audire facile possint. Non est tutum aut decens religiosis, quos congruit binos ire, alterum ab altero longius separari: talisque separatio eis in periculum, & occurrentibus cedit in scandalum. Quantum ad seipsos debent in factis & verbis disciplinate se gerere. In factis debet honestas, devotio & discretio apparere. Propter honestatem dissolutiones tam manuales quam alias, quæ cursitando vel aliter quomodolibet fieri possunt, penitus vitent. Multa enim ex hoc inconvenientia [ut expertum est] possunt sequi, hominibus frequenter, de quibus non advertitur, videntibus quæ aguntur. Non sunt brachia notabiliter denudanda, nec vestes nimium succingendæ, vel aliter irreligiose tenendæ. Ceterum ad devotos pertinet fratres ecclesiis quando transeunt juxta ipsas; necnon & crucibus, devotis inclinationibus reverentiam exhibere: cœmiteria vero absque oratione pro defunctis nullatenus pertransire. Discretionis est, agenda quæque præ-

Ecclesiis caput inclinandum.

prævia deliberatione metiri, & non agenda cavere: quia qui de futuro nihil præmeditatur, in omnia incautus incidit. Moderandus est per senioris consilium labor itineris, ne spiritum devotionis extinguat. Audienda est Missa, sanctæque exhortationis pro populo si affuerit, sermo fiendus. Et ante omnia semper in primis divini pensum officii devote solvendum, ne fratres se magis cursores quam religiosos exhibeant, & contra religionis propositum de accessorio principale facere convincantur. In solemnioribus festis est ab itineratione cessandum. Cavenda est per vias dormitio, tamquam periculosa & indecens: nec est tarde vel apud infames hospitandum personas. Disciplinam verborum debent attendere tam in materia, quam in sono. Si occurrerint homines, debent eos humiliter salutare. Seniorum erit coitinerantibus & his cum quibus aliquando loqui contigerit, aliquid ad ædificationem vel consolationem proponere. Peccantes in eorum præsentia non rigide, sed cum modestia & humilitate corripere & ad bonum per rationes & dulcem allocutionem inducere, & quodammodo omni creaturæ sanctum Evangelium prædicare. Sanctus Philippus Eunuchum in itinere baptizavit. Beatus Martinus latronem secum itinerantem convertit. Si vero non affuerint homines, de Deo verba fratrum convenit esse: ipse namque itinerantibus & loquentibus de se discipulis, itinerationis factus est comes. Tunc exempla patrum, vel alia quævis bona, quæ vel accedant affectum, vel saltem instruant intellectum, sunt ad laboris alleviationem narranda. Turpissimum est nescire tempus, nisi friuolis & fabulosis narrationibus detinere. Væ tacentibus de te Domine; quoniam loquaces muti sunt. Solent fratres litanias, psalmos

Missa audienda ante omnia & absolvendũ officium divinum.

Ubi sit hospitandum

Mar.16.c

Act.8.g

Sulpit in vita S.Martini paulo post pri.

Luc.24.b

August.1.conf. cap.4.

De Deo loquēdum in itinere & orādum. pœnitentiales, canticum graduum & similia, aut simul aut singulariter frequentare, & maxime ante tertiam: aut certe in sanctis meditationibus occupari. Denique quoties mutuæ collationis verba interveniunt, sonum omnino decet esse demissum. Proinde clamosam locutionem, quæ numquam decet religiosam personam, penitus vitent: maxime inter fruteta & nemora existentes. Siquidem juxta vulgare proverbium,

Nemus aures, & campi oculos. Bern. ep. 24. meminit proverant e med. Non cantandū in itinere. Nemus aures, & campus seu planities oculos habere dicuntur. Ab omnibus ergo quæ coram sæcularibus dicere nolunt, in locis dumosis & nemorosis omnino abstineant: nisi forte aliquid quasi sub silentio & Latinis verbis dicere velint. Miserabiles confusiones quibusdam minus cautis, pluries ex hoc accidi feferuntur. Non cantent in itinere, maxime in cantu sæcularium cantionum aliqua licet bona, cum laici non intelligant nisi sonum. Et præter hæc religiosum non decet in cantu extraordinarie vocem efferre. Si qui forte dissolutiones, aut clamosas disputationes, verborum altercationes, vel alia, quæ offensionis materiam extraneis dare possunt, vitare inter homines negligunt, nequaquam eos timoratos dixerim, aut zelum religionis habere. Qui religionis suæ scandalo non occurit, honori proprio detrahit & saluti. Qui fidelis religionis est filius, nequaquam ejus scandalum parvi ducit.

CAPUT XXIX.

De modo conversandi in ecclesiis sæcularium.

PErvenientes ad religiosorum vel sæcularium loca, cum ad ecclesiam si in loco fuerit, veniunt, in ingressu ecclesiæ illum secum versi-

Psal. 5. b

cu-

culum memorantes: Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. Et nudato capite signum crucis super se cum reverentia facientes, ante altare vel in alio loco orationi congruo, ad quem declinaverat senior, prosternere se humiliter debent. Ubi quantum Deus dederit devotè orantes, pariter ab oratione surgentes, procedere poterunt ad ea, quæ necesse habuerint juxta propositum exequenda. Ecclesiam namque, sicut Evangelici & Ecclesiastici viri, semper prius si commode possimus, visitare debemus: sanctorum Patrum qui nos in ordine præcesserunt, immo ipsius Salvatoris exemplo; quem beatus Evangelista Matthæus, Hierusalem civitatem ingressum, refert templum Domini adiisse. Super quem locum dicit Expositor, quod ingressus urbem primo templum adiit, dans formam religionis: ut quoquo imus, primum domum orationis, si ibi est, adeamus. Missarum etiam solemniis vel alias divino officio cum extraneis assistentes, gerant se humiliter & honestè: Non stent in sedibus suis velut magnates, aut quasi laici lassi, de officio non curantes: sed ad librum si necesse fuerit honestè poterunt accedere: officiantes, cum maturitate tamen ac modestia tam in voce, quam in gestibus observata, humiliter juvent. Quod si propter evitandum discursum ad librum non duxerint, accedendum nihilominus tamen communia quæ noverint, poterunt cum aliis honestè sine nimia vocis exaltatione cantare. Ad cantandum autem aliquid sequestratum, sicut est alleluja, responsorium, vel aliud quodlibet, nequaquam cum sæcularibus se combinent, si vitare poterunt bono modo. Tunc etiam non solum in prædictis, verumetiam in honesto se habendi modo, quantum ad disciplinam aspiciendi, lo-

Ecclesia omnium primo adeunda.

Matth. 11. b
Joann. 3. c

Glossa ordina. in Mat.

quendi, habitus & uniformitas, honestatisque custodia est habenda. Reprehensibile est ibi vagis circumspicere oculis aut collocutionibus dũ Missæ officium celebratur intendere: quod tunc etiam sæcularibus clericis jus Canonicum interdicit: aut per aliquam rem, habitus sæcularitatem prætendere. Unde ibi non decet caputium inter homines extrahi, nisi ad Evangelium, vel ad alia pro quibus ex approbata consuetudine communiter fieri consuevit. Denique propter uniformitatem, dum intersunt officio solliciti sint circa duo. Unum est ne diversitate sua in his quæ ab honestate non discrepant, alios scandalizent · ut videlicet ad Magnificat in vesperis, ad Quicunque vult, in Prima, vel ad alia hujusmodi, cæteris cum reverentia stantibus, ipsi non sedeant, licet illud officium tunc ipsi non dicant. Aliud est, ut in stando, sedendo, & se prosternendo sint invicem uniformes, ut pariter stent, sedeant & se prosternant. Qui cor unum & animam unam debent habere, difformes exterius non debent esse. Uniformitas morum, uniformitatem juvat & indicat animorum. Senioris cõsuetudini debet se socius humiliter conformare. Religiosorum morem cum eis officiantes servamus, cum aliis inclinationum ritus ignaris, festivo tempore ad omnes collectas vultu ad altare verso cum reverentia stantes: ad B. Virginis & Sanctorum duntaxat, qui speciali ex more veneratione coluntur nomina, inclinamus. In feria vero simus ad omnes orationes prostrati. Ad præfationem semper, & quando dicitur Agnus Dei, moris est stare: Verumtamen si quando apud extraneos duxerint celebrandum, modum ordinis sui in celebrando uniformitatis occasione non varient: nec ipsum dimittant, nisi aliter facere cogat necessitas: ne velut instabiles & modum

Seniori se cõformet junior.

dum proprium non habentes, cum variis ecclesiarum consuetudinibus temerariè varietur: Possunt tamen in benedictionibus post Missam, juxta morem patriæ faciendis, & in omnibus hujusmodi quæ modo non præjudicant regulari, ecclesiarum in quibus fuerint, consuetudines observare.

CAPUT XXX.

De disciplina in hospitio servanda.

IN hospitii domo cum fuerint, studeant se in omnibus gerere humiliter ac prudenter circa custodiam disciplinæ: humilitatem erga personas in conversatione ostendant, personis majoribus humiliter deferant, personis humilioribus & pauperibus tanquam confratribus suis, socialiter & benigne loquantur. Conversatio quoque signum aliquod superbiæ non prætendant. Nunquam ad prima se ingerant loca, nec tamen ad ea vocati prorsus refugiant. Senioris tamen fratris, quem præponere debent, semper in omnibus honore servato. Quod honori vel certe deliciis deservire videtur, humiliter utique declinatur, & honesta modestia recusatur. Ubi autem senioris, aut sociorum accedit instantia, cedere magis quam diurius repugnare oportet. Parendo potius quam obstinatius repugnando, servatur humilitas. Reprehensibilis difficultas, ubi palam nutui obviatur senioris. Lectos sæcularium non ascendant indifferenter per diem: nec familiam hospitii obsequiorum exactione molestent. Decet pauperes paucis esse contentos: ipsique necessitati est pro loco & tempore detrahendum. Nunquam hospitium familiaritas, vel alicujus affinitatis propinquitas

Parendo servatur humilitas.

præsumptionem inducat: ut in domo præcipere, curiosa quærere, aut de factis domus, vel familiæ indagandis, vel disponendis se iterum intromittere velint, qui propriæ rei familiaris curam, ut Deo servirent, liberius abjecerunt. Prudentiam quidem necessariam habent, ut sint in sui custodia circumspecti. unde Apostolus, In sapientia, inquit, ambulate ad eos, qui foris sunt. Et Dominus. Cavete, inquit, ab hominibus. Cautè ergo in disciplinæ censura non solùm in publico, verum etiam in privato se habeant. Nullum, ait quidam, putaveris locum sine teste. Narrabat quidam frater, se in quibusdam sæcularium domibus, occultas deprehendisse fenestras, per quas ea quæ in domibus illis existentes agebant, ipsis non percipientibus poterant aperte videri. In æstate meridiano tempore dormitionis jacentes, aliquod si possunt super habitum operimentum, saltem usque ad cingulum habeant: ne quando dormiunt eos indecenter quidem inter homines discooperiri contingat. Erubescenda nimis quibusdam ex hoc accidisse feruntur. Habenda ubique prudentiæ circumspectio & cautela circa personas, loca, negotia, & res si quas habuerint reponendas. Circa personas, ut se nimis hominibus non committant, quantumcumque familiares fuerint, aut propinqui. Attendant sibi in omnibus quæ dicunt aut faciunt. Spiritualis ille qui omnia dijudicat, & ipse à nomine judicatur, omne opus suum trina quadam consideratione præveniet. Primum quidem, an quod possit liceat, denique an deceat: postremo an expediat. In omnibus semetipsos sicut Dei ministros exhibeant. Sint in aspectu, gestu & omni actione sua serii, religiosi & modesti sicut decet sanctos. Verumtamen modus quidam est religionis: superstitiosum

Matth. 10. b
Colos. 4. a
Matth. 10. b

Nullus sine teste locus.
Seneca lib. de morib.

1. Cor. 2. d
Considera an liceat, deceat, expediat.
Ex Bern. 3. de consideratione in med.
Eph. 5. a

ſum ideo eſſe nimis non oportet. Dabit congruum inter homines modum diſcretio perſonarum. Status & qualitas hominum differens, differentiam exigit conſervari. Habet ſe prudens cum differentibus differenter, cum omnibus tamen caute. Erit ſimplex non ſtolidus, humilis non dejectus, manſuetus non blandus, hilaris non laſcivus, affabilis non vaniloquus, aut ſcurrilis. Quinimo intereſt ſapientis, ſic ſi res exigat, à rigore interdum remitti, ut modum tamen modeſtiæ nec in ipſa remiſſione dimittat. Poteſt gravitatis cenſura remitti pro tempore, non dimitti. Imputanda tamen remiſſio, ubi nulla decentiæ vel utilitatis intentio, prudens Domini ſervus, utilitatis fructum ex ſua novit remiſſione afferre. Ad hoc quoniam attendenda eſt honeſtis congrua perſonarum honeſtas, honeſtioribus ſemper adhæreant. Mulierum tam propinquarum quam aliarum caute prout poterunt ſocietatem declinent, earumque familiare nimis obſequium & tactum omnino refugiant. Nulla ratione ſuſtineant, quod pedes ſibi à muliere laventur. Nudam autem manum mulieris tangere, vel ad ejus caput vel corpus ubilibet abſque neceſſaria & evidenti cauſa manum extendere, ab omni prorſus religionis honeſtate quis dubitat alienum? Quando religioſus cum muliere ſedet, aut loquitur, manus ſuas occultare & ad ſe retrahere debet, quas etiam quandocumque cum perſonis extraneis loquitur, ſimul junctas, & velut invicem colligatas, vel alias religioſe decet haberi. Locutio diſciplinam requirit. Nunquam mulierem quantumcumque ſibi affinitate conjuncta, ſive ſororem, ſive neptem, quantumcumque pueriles, ſed nec facile matrem propriam oſculentur. Fugiant omnino feminea oſcula milites Chriſti: cum oſculum etiam viris

Mulierum tactus & obſequia non admittenda.

Mulierum colloquia vitanda.

ris offerri non deceat: nisi forte ubi de proprio patre vel aliis honestis personis, moris exactu, sine scandalo vitari non potest. Religionis personam, religionis honestas os indifferenter osculis communicare non patitur. Denique periculo animæ mulierum habetur societas. Igitur [ut docet quidam sanctus] ubique gustanda est cum mulieribus, non continuanda præsentia: sed quasi transeunter feminis exhibenda est accessio quodammodo fugitiva. Tutius est non posse perire, quam juxta periculum non perisse. Illum autem nec castum dixerim, nec honestum, qui mulierem aut tangere, aut tactum ejus admittere non abhorret. Quomodo enim tangere licet, quod intueri non licet. Ad custodiendam cordis munditiam, exterior quoque sensuum disciplina est servanda. Loca igitur quæ periculi vel suspicionis materiam dare possunt, caute declinent: nec soli cum muliere in locis hujusmodi, vel ad modicum morentur. Domina quædam, ut fertur, cum duo religiosi ad ejus domum divertissent, alterum seorsum vocavit in cameram, quasi secreto aliquid sibi locutura: quem ingressum mox ad turpitudinem provocans, asseruit firmiter se continuo contra ipsum, quasi ei violentiam inferentem, nisi statim sibi acquiesceret, clamaturam. Tunc doctus à Domino frater, antequam mulier in vocem clamoris prorumperet ad fratrem consocium, qui cum pluribus personis in atrio domus erat, alta voce clamavit, librum sibi continuo afferri requirens: sicque adveniente fratre, necesse habuit mulier ab hujusmodi nefaria sollicitatione cessare, & frater hominum confusionem evasit. Nonnulli ob causam similem confusi turpiter, & verberati graviter fuisse dicuntur. Qui autem cavet laqueos, securus erit: qui autem non cavet, est

Vide S. Bonav. in hist. S. Francis. c. 5.

Sententia D. Hieron. tom. 1. ep. 47. paulo post princ. quæ incipit. Retulit mihi.

De vitando suspecto contubernio.

Nota.

Simile quid contigit Sancto Bernardino Senensi.

Prov. 11. 6

est aut stultissimus, aut perversus: nec est ejus excusatio admittenda. De nocte si per domos hospitum ad necessaria exeunt, simul quidem & cum lumine ut filii lucis eant. Ceterum de mundanis sæcularium negotiis expediendis, religiosus temerarie se non debet intromittere. Si de animæ negotio agitur, apponendum est quidem & petendum consilium ab his qui habent officium & peritiam consulendi. Alias non est militantis Deo, si iterum occasione propinquorum, vel amicorum sæcularibus implicaretur negotiis, quæ mundo moriens abdicavit. Impius est qui animæ suæ pro parentibus suis est crudelis. Sed nec sæcularium litteræ ad portandum vel præsentandum alicui præcipi debent: nisi de ipsarum tenore opus forsitan aliquod pietatis habente constiterit. Nec veris religiosis expedit, quod verborum etiam sine litteris pro negotiis hujusmodi bajuli fiant, vel internuntii. Sed si super talibus requirantur; hoc per alios quos deceat fieri replicent. Circa rerum custodiam, sive libros, sive alia secum detulerint, nequaquam negligentes existant: sed omnia, libros præcipue, antequam illa deponant de manibus, vel de sinu, certæ fidelique personæ commendent, quæ à suibus & canibus qui libros, ut experientia docuit, & destruunt, & coopertura non obstante corrodunt, custodiat diligenter. Ipsæ quoque personæ quibus res hujusmodi committuntur, sunt super his instruendæ. Noctibus tamen consultius propter pericula, in loco certo & propinquo habentur. Nam quidam quos recommendaverat libros, repentino superveniente incendio perdidit.

Impius est qui propter parẽtes crudelis est animę suę.

Fratres non sint nuntii aut litteratum bajuli.

CAPUT XXXI

De disciplina verborum inter sæculares.

Disciplina in verbo est junioribus & novis, præcipue inter extraneos observanda: ut tarde, caute ac demissa voce loquantur. Tarde, ut usq; ad interrogationem taceant interrogati responsionē seniori relinquant: nisi forte in speciali super levibus, maximè ad propriā necessitatem spectantibus, ut de cibo & potu, & similibus requirantur. De talibus potest quisque pro se, non tamen pro socio sine ipsius assensu respondere. Communem requirit assensum responsio, quæ de communi necessitate profertur: Caute, ut cum præmeditatione loquantur: ut primo bis ad limam, quam semel ad linguam veniat sermo: maximè si seniore forte occupato, de ordine, de personis absentibus, de rumoribus vel de notabilibus aliis requirantur. De factis ordinis, ut de modo jejunandi, de silentio, vel de aliis requisiti se novos in ordine dicant, seniorem requirendum prætendant, ne forte dum sapienter & bene respondere se putant, stultum aliquid & quod omnino dici non oporteat, dicant. Secreta ordinis quantumcumque religioso vel familiari non revelent nec statutum aliquod publicent, nisi quod forte commode celari non potest. Id ipsum autem non statutum, non præceptum, sed tantum ordinis intra domum consuetudinem vocent, ut per eorum responsum tentionis debitum excludatur extra domum: ne sæculares si quando contrarium viderint, reputent fratres sui ordinis transgressores: cum tamen multa possint licite ex ordinis, vel superiorum dispensatio-

Bis ad limam antequam ad linguam sermo veniat. *Bern. in speculo Monac.*

Secreta ordinis non revelanda.

tione mutari. ordinem nostrum numquam ad particularia descendendo, sed si necesse fuerit in generali solum, absque aliorum ordinum collatione, vel obtrectatione commendent. Pessimus laudandi modus, seipsum cum aliorum injuria prædicare. Pessima vitii corruptela detractio, quæ animam maculat, Deum offendit, proximum scandalizat. Et quia ut scriptum est, Sermo obscurus in vacuum non ibit, & tumultus murmurationum non abscondetur his coram quibus detrahitur, scandalum excitatur. Constat autem ubi veritas necessaria in causa non est: nec licite scandalum quodlibet posse à quolibet committi, nec juste præcipi, nec innoxie consentiri. Si de personis absentibus præsertim religiosis sinistre aliquid suggeratur: semper pro absentium parte loquentes nullo modo ad favendum detractoribus inclinentur. Accidit aliquando quosdam magis ad tentandum, quam ex animo dehis obloqui. Narrabat, ut fertur, senior quidam fide dignissimus, ad se quandoque sæcularem venisse, qui adversus quosdam religiosos plurimum invehi videbatur. Cui frater viriliter se opponens, eum quoties advenit: eadem semper constantia repulit, & incusatos pro viribus excusavit. Miratus oblocutor benevolam senioris constantiam, aperuit tandem se id ad probandum de mutua illorum ordinum charitate fecisse, adiiciens se ordini senioris istius, qui pro alliis advocabat, cum quodam prius incusati ordinis fratre ob causam similem oblocutum fuisse. Fratrem autem illum oblocutionis verba, in primis aliquantulum, deinde vero remissius refellentem; tandem obloquenti cessisse: super quo idem sæcularis non modicum offensus, apud illos non esse charitatis veritatem asservit, qui ad invicem detractionem admittere non curassent. Denique reli-

Sap. 1.

Bern. epist. 7. quæ est ad adam monachū in med.

Absentes semper excusandi.

Detractio minime religioso admittenda

religiosus non est, qui detractionibus pascit, aut pascitur alienis. Caveant etiam ne sint rumorum licet bonorum & verisimilium delatores Religiosos viros passim rumigeros esse non decet. Falsitas quæ frequentissimè rumoribus inest, vel quæ per secundarios relatores apponitur, primis earum auctoribus imputatur. Hinc est,

Cato.

Sermo religiosi qualis.

1. Petr. 4. c

matth. 12. c

Sup. cap. 20. in princ.

Rumores fuge, ne incipias novus auctor haberi. Sint in locutione honesti & serii: nec se in sæcularibus & ad risum moventibus verbis sæculares ostendant. Seruum Dei, de Deo loqui decet: ut fiat quod scriptum est, Si quis loquitur, quasi sermones Dei: Alioquin verba vana, mentis aperiunt vanitatem. Ex abundantia cordis os loquitur. Circa vocis sonum in locutione attendant, ut prout tactum est alibi, sit dimissus pariter & suavis. Vitiosissimus plane religioso loquendi modus, si notabilirer suam in loquela communi vocem exaltat. Sufficiat ei quod proximè ei astantes possint loquentis intelligere verbum. Sapientis est loqui suaviter & demisse Nox autem amplioris vocis depressionem requirit. Nox est tempus silentii & quietis. In nocte maximè post completorium in alta [ut prius] verba erumpere, silentii gravitate neglecta, secularium est, religionis non curantium honestatem. Proinde honesti fratres ubicumque fuerint, religiose semper in quibus poterint, ac si essent in fratrum collegio cum silentii sui observatione permanebunt.

CAPUT XXXII.

De disciplina comedendi inter seculares.

Præcipuè decet, ut cum extraneis comedentes honeste se habeant: ut nec in cibo, nec in

in modo comedendi, vel mora, aut in aliis quæ disconveniunt super mensam, ut est verborum multiplicatio: aut exterior corporis, vel habitus dispositio inhonesta, possint de irregularitate notari: Circa cibum attendant, quod propter quantitatem vel qualitatem, de gulæ vitio judicari non possint. De primo Sapiens ait, Utere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, dum multum manducas, odio habearis. Unde inter sæculares non expedit appositam semper portionem totam comedere, aut penitus evacuare scutellam; ne forte magis id homines voracitati quam necessitati attribuant. Inter cætera est habenda semper temperantia circa potum. Turpissimum enim est, si de nimia potatione notentur. Religionis quivis insignia præferens, meri bibuli nomen ignominiose sortitur. Hoc vitium hominem coram Deo & hominibus vilem reddit. Ad notam hujus vitii fugiendam cavere debent, ne post refectionem, etiamsi vinum sæpius offeratur, frequenter bibanr: aut postquam in communi potatum est, seorsim sine urgente necessitate potum in privato requirant: nec omnino quod potus ubi dormitur, remaneat, patiantur, post cœnam non sunt ad verba & pocula vigiliæ protrahendæ. Vigilare ad ignem, sitim provocat, & bibitare compellit: gravat corpus, exhaurit spiritum, tempus in verbis pene imperceptibili subductione consumit, tempestive ad orationem surgere, officii debitum devote, ut expedit solvere non permittit. Et qui sero sobrietatis non observat sententiam, mane frequenter suspenditur à divinis. Usitatum est honesti, homines ad prunas seducere. Ad prunas, Dominum sprevit Joakim, negavit Petrus. Et ne nobis de nocturna prædicatione ad prunas, propter fructum vel interrogationes hominum blã-

Eccli 31.b

Potus sit parcus.

Producere vigilias vespertinas de hortatur.

Hier. 36.e
Joan. 18.d

dia,

diamur: ad prunas Joakim quidem audit sermones Domini, sed contemnit: ad prunas Petrus de Christo interrogatus offendit. O quoties est serotinis necessaria verbis correptio matutina. Mane prædicant docti, sero concionatur indocti. Et in his omnibns honestius alibi quam ad ignẽ & pocula, prædicatur. Si hominum instet devotio pro exemplis, senioris intererit providere, ut narratione una, paucis, vel aliis, si expedit verbis, instantiæ satis fiat. Verumtamen mutat interdum causa consilium, nec lex imponitur unctioni. Vitanda tamen vigilia, quæ occasionem verbis, aut potationi ministrat. Qui vitium cavere desiderat, vitii occasionem præcaveat. Studeant ergo in cibo & potu sobrietatem servare, sicut servi Dei & religiose viventes. Sicut omnes cupiditates carnis abstinentia resecantur: ita omnes virtutes edacitatis vitio destruuntur. Immundi spiritus se ibi iniiciunt, ubi amplius vident cibum & potum. Circa secundum multum attendere sibi debent: ne videlicet cibos appetant delicatos. Qui vinum & pinguia diligit, numquam in virtutum possessione ditabitur. Horum quidem permittitur usus. abusus & concupiscentia prohibetur. Semper itaque placeat eis lautioribus parcere cibis. De grossioribus cibis & facili vel valde temperato potu, necessitati utcumque satisfieri potest: quamquam & ipsa necessitas inter homines sit arctanda. Qui de religione censetur, modestiam debet religionis habere: ut sit in temperantia speculum aliorum. Spectaculũ facti sumus mundo & Angelis, & hominibus. Felix abstinentia, quæ palato imperat delicato. Debet vas cœlesti gratiæ mancipatum, à sæculi illecebris abstinere. Non erubescant aquam pro vino petere, si habuerint, temperando: quin potius erubescere debent, si vinum bibe-

Isidor. lib. 8. de sum. bo. c. 42. sent. 10.
Isidor. ubi sup. cap. 44. sent. 3.
Prov. 12. c
Cibi delicatiores non appetendi.
1. Cor. 4. b

berint nimis forte. Aquam requirere & minus limphato vino, vel modicum semper prohibentis necessitate apponere. Deo placet, proximum ædificat, religiosum honestat, animæ simul & corpori est salubre. Verum quam turpe sit pauperibus hominibus cibaria quærere lautiora, & appositis non esse contentos, de modo præparandi cibum disponere, quomodo præparetur requirere, potum vel cibum aliquem in speciali laudare, ut de iisdem amplius apponatur, aut suas inter extraneos medicinas ostendere, quis sanæ mentis ignorat? Modus quoque honestus est in comedendo habendus: ut non ardente r, aut cum nimia festinatione comedatur, vel alias indecenter. Moram in mensa facere, religiosum non est. Caveant ne aliis à comestione cessantibus, ipsi comedendo vel loquendo mensam detinean: tcum non sit hominum, sed magis pecudum, super mensam ruminando diutius immorari. Possunt tamen qui necesse habent caute cum modestia sibi in principio mensæ aliis communiter comedentibus providere. Ad hoc ubique [ut ait Sanctus] frænanda est lingua præceps, maxime in convivio: ne scilicet ad loquendum superflue, vel indiscrete relaxetur. Taciturnitas, ait Hugo, inter epulas idcirco necessaria est: quoniam lingua, quæ in omni tempore ad peccatum prona labitur: periculosius tamen cum per crapulam inflammatio fuerit, ad loquendum relaxatur. Discretionem quoque in verbis, eadem ibi ratio persuadet. Super mensam autem cum socio loqui, aut coram illitteratis, Latinis ibidem vel alibi verbis uti; dominum qnoque domus, vel alios quoscumqne ad comedendum, vel bibendum frequentius invitare non decet. Subit animo quod quædam matrona cuidam frequenter invitanti dixisse fertur:

In mensa non diu morādum.

Ber. 4. de consider. in fine.

Taciturnitas in mensa:

Hugo S. Victore tom. 2. in fin. Mon. ad Novit. c. 28.

Fuisti, inquit, asinarius ruralium & imperitorum, qui sæpe asinos provocare novissent? esse proprium innuens his, qui invitationes personis discretionem habentibus inculcare solent. Oportet etiam disciplinam in corporis & habitus dispositione servare: ut comedentes se non appodient super mensam, vel accubitando, vel alio quocumque modo inordinato se gerant. Dum comedunt, caput in caputio nulla ratione profundent, sed aperta comedànt facie. Ceterum religiosos & pauperes de mensa aliena viventes, de portione sibi apposita encenia familiæ faciendo, patris familias in domo gerere vices, canes vel murilegos de mensa pascere benedicta,à quo nonnulli etiam abstinent sæculares, non congruit. Principalis hucusque incisio nil his notæ impingens, qui sub institutionibus aliis militant,aut pro diversis locis, & diversitate causarum, diversa ordinant instituta. Honesta quidem & sancta omnis traditio, quæ per prudentiam seniorum in timore Dei communiter traditur, communiter observatur, profecto ex communi surgit institutione religio, honestas ex ordinatione causatur. Omne ordinatum decorum esse necesse est.

Explicit prima pars Speculi disciplinæ.

S. BONAVENTURÆ
EXIMII ECCLESIÆ DOCTORIS
SPECULI
ad Novitios,
PARS SECUNDA.

Rincipali hujus opuſculi particula expedita, Secundaria hæc pauca epiloga, & ſupplet quædam, ut qualiter novi diſcipuli Chriſti ad Deum, ad ſe, ad proximum, & ad res etiam quas aliquando ſervare, vel tractare contingit, ſe habeant: quibus differentiarum indiciis de ſua converſione diſcernant, qualiter denique ipſi ad profeſſionem recepti ſe gerere debeant, vel breviter in aliquibus inſtruantur.

Pura confeſſio cor mundum Deo faciat habitaculum.

CAPUT I.

De ordinatione reſpectu Dei.

ANte omnia cor ſuum per puram confeſſionem mundatum, dignum Deo habitaculum præparent; illud excolant, illud exornent: nihil ibi ſordidum vel obſcurum: nihil ibi vel ad horam reſidere, quod dilecti ſui oculos offendere valeat, patiantur. Tentationes & cogitationes malas humiliter & pure confiteri non differant. Veretur hoſtis conſilium ſuum ingerere

non celanti. Providendum est eis, ut qui jam sunt superni Regis milites annotati, secum omnino firment & statuant, se usque in finem et fideliter servituros: nec ullis ab eo tentationibus, tribulationibus & angustiis deinceps recessuros.
Psal. 118.c Juravi, ait Propheta, & statui custodire judicia justitiæ tuæ. Religionem sanctam, ad quam eos Dominus sua miseratione vocavit, ferventissimo ac fidelissimo studeant amore diligere: & ei tamquam speciosissimæ ac Deo dilectissimæ sponsæ fide inviolabili adhærere. Quæcumque sibi sive prospera, sive adversa contigerint. Deum semper devotis efferant laudibus, ut sive cespitent, sive cadant, sive aliam quamcunque molestiam seu lesionem incurrant, semper in ipsorum ore resonet divina laus, semper vel Benedictus Deus, vel Ave Maria, vel aliquid quod ad laudem Dei pertineat, dicant. Et hoc in consuetudinem ducere studeant, nulla unquam negligentia omittendum. Quidquid speciositatis vel delectabilitatis in creaturis invenerint, quidquid circa statum humanæ conditionis vel dispositionis acciderit, totum semper assumant in materiam laudis Dei: & de omnibus quæ occurrerint, devote studeant cogitare. In ipso suarum omnium operationum initio Dominum invocare, & suam ad ipsum intentionem dirigere assuescant. Instent orationi frequenter, quæ novam in horto Domini plantulam fovet, provehit & confirmat. Discant ergo una saltem diei vel noctis hora, tempus & otium vendicare: quando ad se reversi, mentisque cubiculum introgressi, orent in abscondito Patrem suum, & in corde contrito & humiliato universorum Domino familiariter adstent. Mane autem adstabat Propheta Domino: quia qui mane vigilaverit ad Deum, inveniet eum. Subripienda erit carni, & si forte non semper

In omnibus prosperis & adversis Deus laudandus.

Intētio actionum omnium feratur in Deum. Recollectio non omittenda.
Matth. 6.a
Psal. 50.a
Psal. 5.a
Prov. 8.b

per

per, sæpe tamen somni requies matutini: cum illa hora Christus resurrexit. Tunc est tempus allidendis ad petram parvulis, mortificandæ carni, & recreando spiritui opportunum. Tunc spirituales aviculæ dulcem Deo in cordis organo exhibent melodiam. Ad hæc & aliæ temporis & quietis opportunitates quæ occurrunt, minime negligendæ sunt. Post horas Canonicas non statim oratorium exeant, sed in oratione aliquantulum subsistentes, qualiter opus Dei peregerint cogitent, an tepide vel ferventer: & defectus si quos ibi commiserint tunc emendent, gratiæque devotionis se offerant infundendæ, quam si Dominus dederit non repellant. Hoc autem in omni rationi observent, ut quod orantes dicunt, ex animo semper dicant: non enim vocibus, sed rebus agitur apud Deum. Porro qui ad orationem est negligens, suæ nimirum ingratitudinis & tepiditatis est testis. Frustra profectus virtutum sine oratione speratur. Ad ea igitur quæ ad cultum Dei pertinent, magno & prompto corde accingantur. Ad divinum officium audito signo, statim omnibus occupationibus omissis accelerent. Si in lectis fuerint, statim surgant nec ultimum aliquatenus signum expectēt. Oratione namque aliqua utiliter prævenitur officium. Qui sic ex studio prævenit, in benedictionibus meretur dulcedinis majoris devotionis & gratiæ ad ipsius executionem præveniri. Ecclesiam intraturi, manus [si necesse habuerint] lavent. Vestes maxime in die, religiose componant: ne irreverenter aut indecenter introeant aulam Dei. In ecclesia Deo psallentes, Creatorem suum totis viribus cum reverentia debita laudent. Officium suum in choro & extra, non perfunctorie quidem, simiaticis ut ajunt labiis, sed devote semper & integre dicere studeant;

Mar. 16. a
Psal. 136. b
Ambros. ser. 43. & lib. 5. Hexam. c. 12. proponit aviculas imitandas mane sũmo, & vespere ante somnum cantilantes.

Orandum ex animo.

Officium divinum quam devotissime persolvendum.

ant; nec aliam ei occupationem admiſceant. Ceſſent manus, oculorum evagatio reprimatur: ut mens ab exteriori cura penitus libera, ſoli valeat Deo vacare. Dies vel hora quæ negligenter officiata pertranſierit, nequaquam ulterius poterit revocari: cum præſertim temporis ſequentis officium, ſuam nihilominus diligentiam & devotionem requirat. Nec ſibi de gratuitis orationibus blandiantur, ſi circa neceſſarias quę primo loco habendæ ſunt, deſidioſi extiterint. Denique juxta ſancti verbum, pure ac ſemper ſtrenue debent laudibus divinis intendere. Pure quidem, ut dum pſallunt, nihil aliud cogitent quam quod pſallunt. Strenue vero, ut ſicut reverenter, ita & alacriter Deo aſſiſtant. Non pigri, non ſomnolenti, non oſcitantes, non parcentes vocibus, non præſcindentes verba dimidia, non integra tranſilientes: non fractis & remiſſis vocibus muliebre quiddam, balba de nare ſonantes, ſed virili [ut dignum eſt] ſonitu & affectu voces ſancta Spiritus depromentes.

Fern. ſerm.47. in Cant. in fin.

Reverentia eſt opus in officio divino.

Reverentiam in officio honeſta corporis diſpoſitio, quæ mentis devotionem non mediocriter promovet, atteſtatur. In choro non ſtent in ſtallis ſuis molliter, aut quaſi fractis renibus reſoluti. Quando poſt pſalmum, vel hymnum ſanctæ Trinitati reverentia exhibetur, humiliter & decenter inclinent. Tunc enim tardius ſurgere, ſegniter ac difformiter inclinare; ut quando corpore quidem ſufficienter demiſſo, vultus tamen indecenter erigitur, oculis erratice circumlatis: imperfecte quoque ad memoriam Trinitatis, inclinationis venerationem exſoluere, quaſi ſit honoris differentia in perſonis; irreverentiæ arguit & teporis. Etiam extra chorum ſtent ad officium, præterquam ad lectiones & officium mortuorum. Specialiter tamen lectionibus plane

ne dictis [de Dominica tantum exceptis] irreverentes & pigros se noverint, si debitas Deo laudes sedendo vel jacendo exsolvant, nisi necessitas evidens cogat. Si quando per viam officium dixerint, etsi non vacat continue dum illud dicunt ab itineratione quiescere, saltem ad collectam præcedentium collectivam, quando omnino tota est in Deum intentio colligenda, in uno sistant loco: immo si tempus exegerit & locus permiserit, cum reverentia genu flectant, ut in oratione communi totum officium venerentur. Dispositio corporalis honesta, devotionis provocat affectum & designat. Non frustra sanctus Martinus, oculis ac manibus in cœlum semper intentus orasse describitur. Intrinsecos motus gestus exterior attestatur. Quamvis extra conventum, conventualis in omnibus disciplinæ non servetur districtio: in omnibus tamen religiosi operibus, religionis debet vestigium relucere. Debent ergo ad opus Dei corpus honestè disponere: ad collectam & Trinitatis memoriam vel modicum inclinare, ordinem in prosequendo servare, occupationem & interruptionem vitare. Ad Missas postpositis omnibus, tanto majori promptitudine ac devotione ministrent, quanto Deo ibi familiaribus servitur. Calicem & corporalia si tetigerint, reverenter & mundissime tractent: manusque post tactum hujusmodi antequam apponant communibus, lavent corpus Dominicum recepturi, ante ut decet, ampliori confessionis, orationis, & tam à cibis quam verbis temperantiæ studio, acceptum Deo satagant hospitium præparare. Infusam autem ob tanti hospitis gratiam, reverentiam in gratiarum actione attendant.

Sulpit. epist. 3. ad Bassulam sub fin.

Non minor est virtus, quam quærere parta tueri.

CAPUT II.

De ordinatione respectu sui.

CÆterum fervorem sanctum, & quandam debent magnanimitatem assumere; ut ad virtutum exercitia strenui ac devoti, opera bona frequenter supererogare contendant. Tunc enim vitia fideliter extirpata discedunt, si virtutibus cedant. Alioquin vel subsidunt ad tempus ejecta, vel redeunt; nisi virtutes in locis vitiorum quæ fuerint depulsa, successerint. Non multum proderit omnia reliquisse, nisi virtutum passibus tota Christum intentione sequamur. Quid juvat expeditum esse ad cursum, nec currere? exisse ad opus, & operis oblivisci? Non intrantibus vineam, sed operantibus merces datur. Et cum in usu virtutum omnium perfecti esse non valent, in aliqua saltem se studeant specialiter exercere, & illa quanta possunt perfectione observare. Fervorem novitiorum non decent illæ misericordes in seipsis discretiones, & discretionum dispensationes faciles: quia indulgentiæ suo judicio non sunt admittendæ, nec tamen recusandæ sunt alieno. A seipso in seipsum, rigida debet esse censura & districta severitas. Ad regentem vel consulentem, lenis & obediens in omnibus humilitas. Si alterum desit, vel in deside & tepido, non spero cursus perseverantiam, vel in præcipitio timeo ruinam; Sint occultatores virtutum, sicut alii vitiorum. Non tamen in principio ardua sive multa præsumant, nec sine licentia aliquid notabile attentent: sed à minoribus virtutibus paulatim ad majores ascendant. Hæreditas ad quã festinantur in principio, in novissimo benedictione carebit. Commu-

Prosp. lib. 3: de vita contempl. cap. 3.

Matt. 20. a

In seipsum rigidum, in alios lenem esse oportet.

Seneca lib. de virtutibus 6. continentia.

Prov. 20. c

munem ordinis observantiam sequantur: perfectionis in silentio & in aliis institutis plenius obtinendis insistant, à qua nec exemplari levium, vel negligentium aliquorum dissolutione divertant. Optima religiosi perfectio, perfecte communia quæque conventualia servare. Porro hic religionem offendit, qui religionis violat instituta. Turpis omnis pars, universo suo non congruens. Cavet vir constans & honestus, ne consuetudinum ordinis temerarius violator existat. In victu & moribns, novitatis nota, & singularitatis erit diversitas fugienda. Ante omnia caveant, ne pro inchoato jam bono subrepat superbia, ut se aliis præferant, & se aliquid esse putent. Perit omne quod agitur, si non sollicite in humilitate custoditur. Exteriorum gestuum disciplinam non negligant. Disciplina cervicem submittit, deponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, frenat gulam, iram sedat, format incessum. Sit ergo aspectus verecundus & simplex, risus sine cachinno, vox sine clamore, incessus sine tumultu. Erecto vel discooperto passim capite, manibus dissolutis vel habitu non incedant. Sit eis grata non scurrilitas, seu curiosa urbanitas, sed sancta quædam rusticitas, salva semper modestia honestatis. Sint ad loquendum tardi; & in voce demissi, & in congregationibus aut seniorum præsentia, vix nisi pro præsenti necessitate vel interrogati loquantur. Non sint disputatores, nec facile de auditis præsertim seniore præsente sententient. Stulti sicut sunt insensu leves, ita & in verbo præcipites. Infra tempus probationis cum extraneis, sive religiosi, sive alii fuerint, absque licentia & dato sibi socio non loquantut. Religionis initium est linguæ frenum. Si quis putat se religiosum esse, non refre-

Perfectio summa religiosi, cõmunia perfecte observare.

August. lib. 2. confess. c. 8.

Superbia summopere fugiẽda noviciis.

Bern. epi. 113. ad Sophiam Virginem.

Religionis initium, linguæ frenum.

frenans linguam suam, hujus vana est religio. Rem aliquam, licet parvam, sicut acum, sive aliud, occulte hoc est, sine licentia recipere vel habere, quasi furtum abhorreant. Superfluitatem in cibis & vestibus, & in aliis quibuscunque constanter despiciant: paupertatem & parcitatem quandam in omnibus quæ ad corpus pertinent, amplexantes. Vitiosæ consuetudini viriliter & ferventer resistant: nec eam in his quæ gulæ vitium sapiunt, succrescere patiantur. Extra communem refectionem, ad comedendum & bibendum vix eos inflectat ipsa necessitas. Sæpe quod necessitatis esse videtur, est vitii. Ultra duas vices in die, puerorum seu pecudum more comedere, potum extraordinarie frequentare, religionis temperantiam & decorem evidenter offendit. Quæ rogo religio, quæ paupertas, si mox ut esuris mox ut sitis volito pares, satias appetitum, nec eum usque ad statutam horam scias cōmpescere? Si quando tamen extra horam exactus necessitate quis bibit, sedēdo & socio præsente id faciat. Non decet ut stando, aut sine teste bibas. Si plures fuerint, omnes dum bibitur sileant: statimque ut biberint surgant cum aliqua laude Dei. Reprehensibilis admodum confabulatio, vel mora superflua juxta potum. Nunquam otio torpeant: sed semper aut lectioni, aut orationi, vel officio addiscendo; aut aliis non quæ ipsi elegerint, sed quæ injuncta fuerint facienda intendant. Spiritum tamen devotionis, exteriores non exhauriant actiones. Devotus frater numquam totus comedat, totus dormiat, aut totus in exterioribus occupetur: sed sive comedat, sive aliud faciat, sanctum in animo aliquid semper voluat, unde spiritus recreetur. In somnum quoque iturus, semper aliquid in memoria secum deferat; in quo placide quidem obdormiat: quod non-

Jac. 1. d

Extra communem refectionem nihil sumendum.

Otiandum numquam.

Bern. de Vita solitaria ad fratres de mōte Dei ante med.

nonnunquam juvat somniare, & vigilantem excipiens, in statum hesternæ intentionis restituat. Lectum intraturus pro diurnis offensis orationem semper aliquam faciat, veniam petat, pectus percutiat; crucisque munitus signaculo, suum Deo spiritum humiliter recommendet, qui à somno surgens, cum aliquanta se denuo laude consignet. Quod si forte cum luxuriæ pompa concusserit, recordetur dilectum suum positum super lectum doloris, & universum stratum ejus in carnis infirmitate versatum, hæc dicens in corde suo; Dominus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo? Sicque invocato nomine Salvatoris, & sæpius geminando nomen salutis, cessabit quassatio.

Ber. in formula honestæ vitæ in fine.

Psal. 40.

CAPUT III.

De ordinatione circa proximum.

AD hæc qualiter se habere ad proximum debeant, Hugo docet: Superioribus, inquit obedientiam, timorem, obsequium & venerationem exibere debemus: cum æqualibus pacem & concordiam custodire, invicem obsequio, beneficio & honore prævenire. In omni actione & verbo, superiorem eis locum tribuere: & si quando fortassis in aliquo negotio præire eos cogantur, cum omni humilitate & reverentia, quæ facienda sunt non præcipere, sed demonstrare: & si eos præcedere contingat cum alacritate & devotione, quasi ex necessitate subjecti, obedire. Inferioribus semper beneficium & auxilium impendere, venerationem non exigere, societatem atque æqualitatem amare. Majoribus, ait debemus per timorem subdi, æqualibus per charitatem obsequi, minoribus per æqualitatem

Hugo à S. Vict. to. 2. inst. Mon. ad Novit. c. 5. in initio.

coæ-

coæquari. Igitur devoti fratres seniores suos revereantur ut dominos, diligant ut parentes. Qui præsunt in Domino, sunt[secundum Apostolum]amplius in charitate habendi. Sane[juxta Hugonem]reverentia sine amore servilis est; & amor sine reverentia puerilis judicari debet. Propterea docet Sanctus, ut transeunte majore minor surgat, & det ei locum sedendi. Non præsumat, inquit, minor considere, nisi præcipiat ei senior suus. Prior hic ponit: conversio, vel gradus officii seniorem, quamquam & ætas sit juxta legem Domini honoranda. Sic enim scriptum est, Coram cano capite surge: & honora personam senis. Discretio tamen caute pro loco, & tempore, ac sine reverentiæ congruæ detrimento, venerationem modificat. Habendus est modus in omnibus, nec vitiosam quidem superstitionem admittens, nec superstitionis evitandæ prætextu, humilitatis aut morum sanctionem evacuans. Obedientiæ se totos subiiciant. Sit homo interior totus Deo, sit exterior totus Prælato subjectus. Quidquid superior eis præpositus, vel instructor injunxerit, quasi divinitus imperatum, statim ut veri obedientiæ filii devote adimpleant. Quidquid statuerit, inviolabiliter servent; scienterque aliquid transgredi sacrilegium putent: & salutare credant quidquid ille præceperit. Perfecta obedientia est incipiente maxime indiscreta; id est, non discernere quid vel quare præcipiatur: sed tantum ad hoc niti, ut fideliter & humiliter fiat quod à majore præcipitur. Novitium prudentem incipientem & sapientem, in cella diu posse consistere, & in congregatione durare, est impossibile. Stultus igitur fiat ut sit sapiens. Secure per omnia obeditur, ubi contra Deum nihil præcipitur. Discant ergo voluntates proprias frangere, alienoque ju-

Seniores honorandi.
1.Tim.5.Hugo ubi supr. in principio c.5.
S. Bened. in Reg.c.63.

Lev.19.f

Quidquid à prælato præcipitur, quasi divinitus impetratum servetur.
Bern. de Vita solitaria ad fratres de monte Dei, ante med.
1.Cor.3.d

judicio & imperio ambulare. Nulla ars, ait Sanctus, absque magistro discitur. Ad illud, inquit, tendit oratio, ut tuo doceam te arbitrio non vivendum, sed vivere debere in monasterio sub unius disciplina patris, consortioque multorum: ut ab alio discas humilitatem, ab alio patientiam hic: te silentium doceat, ille mansuetudinem. Non facias quod vis: subiiciaris cui non vis: Lassus ad stratum venias, ambulansque dormites, & necdum expleto somno surgere compellaris. Nihil absque instructoris conscientia faciant, vel quocunque eant, cui ab aliis etiam superioribus demandata sibi significent. In quibus sufficit ipse, semper ejus licentia sint contenti; pro his quæ inferioris sunt, non passim recurritur ad majorem; Fratres omnes & seinvicem honore, & obsequio prævenire, & eorum defectum in officiis humilioribus implere contendant. Seniores fratres versiculos dicere, de lumine servire, librum ad officium tenere, vel hujusmodi humilia in choro & extra, quantum in se fuerit non permittant. Omnibus se subiicientes propter deum, non quod sibi utile putant, sed quod aliis amplexantes, omnibus libenter obediant, omnibus satisfaciant prout possunt: ut in omnibus quibus utitur transitoria necessitas, superemineat quæ permanet charitas. Quidquid agunt fidelissime cum diligentia faciant, & tamquam Deo, non quasi hominibus servientes. Non æstiment alios fratres, qui diutius in ordine laboraverunt, secum ex æquo laboribus occupandos: præsertim cum de se humiliter sentientes, pie debeant credere; quod sancti viri plus Deo placeant quiescentes, quam ipsi quantumlibet laborantes. Erubescant se nescire, quod in obsequiis religiose est sciendum. Quod igitur nesciunt, statim exercitio magistrante addiscant. Sint

Hier. to. 1. ep. 4. ad Rusticum Monachum, in med.

Sine conscientia instructoris nihil agendum.

Aug. In regula c. 34.

præ-

præcipue ad serviendum communitati promptissimi. Si lumen in ecclesia in officinis, aut aqua in fratrum lavatorio desit; continuo de his & similibus necessitati provideant. Ad obsequium advenientium fratrum, qui sicut Angeli, immo sicut Christus in eis veniens, sunt suspiciendi, cum omni devotione festinent. Et quia fratribus hospitibus, secundum quod religionis honestas & consuetudo requirit, prius orandum est, quam fratribus socientur in pace, quam cito ab oratione surrexerint ad eorum deosculandas manus, maxime si fuerint sacerdotes, devote occurrant & humiliter genuflectant. Nulllum fratrem puro appellent nomine: nec nisi fuerit patriæ consuetudo tuisent. Nulli prorsus, quantum in eis est, materiam præstent molestiæ alicujus: sed omnia quæ necessaria & utilia æstimant, bono pietatis & charitatis componant. Quid pace honestius? quid unitate jucundius? aut commodius socialitate? quid charitate melius, aut pretiosius invenitur? Gloriosissimum quidem & potissimum liberalis animæ, & conscientiæ bonæ indicium, pacem proximi custodire: omnem quantum possibile est fratrum scandali occasionem vitare, verecundari si socium vel per surreptionem offendis. Si quem adversum se fratrem motum, vel leviter senserint, quiescere nesciant, quousque ipsum humili studuerint satisfactione placare. Ad extraneos si quando procedunt, in verbis eorum, incessu & habitu, modestia fulgeat disciplinæ: breviter & pauca loquantur, caput decenter operiant, manus abscondant, mulieris omnino quantumlibet propinquæ osculum, & nudæ manus contactum penitus vitent. Pro personis quæ in domo, vel in via fratrum se orationibus recommendant, statim post earum abscessum orationem faciant spe-cia-

Fratres hospites cum charitate excipiendi.

Pacem cum omnibus habere liberalis animi, & bonæ conscientiæ indicium.

Orandum mox pro illis qui preces efflagitaverint.

cialem. Defunctis fratribus, audito eorum transitu, quam citius possunt subveniant: & debitum saltem obsequium solvere nulla occasione postponant. Talia siquidem non absque pertimescendæ offensæ periculo negliguntur.

CAPUT IIII.

De rerum custodia.

RES quas tenent, præcipue libros, munde teneant, & honeste. A tactu libri nudam cohibeant manum: quæ licet munda, quia tamen porosa, ipsum facile inficit, & deturpat. Turpe est nudos paginarum marginibus imprimere digitos, vel ipsos, vel certe laternam super librum legendo deducere. Semper pannus, si adsit, digito supponatur. Alioquin ita caute tangant & leniter, ut tangentes quasi non tangere videantur. Librum superflue apertum non teneant, vel incaute relinquant. Firmacula, libro paululum stricto, si violentia laxentur, apponent: violentiam sonitus probat. Indignus est libro, qui negligit custodire. Solent incurii quidam, libros digitis, & vestes præcipue in manicis munde servandas, sordibus & pulveribus, vel rebus quas tractant pene indifferenter exponere: ipsas vero extremæ frequenter vilitati expositas, vix valent à sociorum cibo, vix ab altari, vix ab ipsis calicis mappulis prohibere. Qui ipsis placere sordibus cupiunt, custodiæ curam curiositatis condemnant infamia: suæque vitium incuriæ, virtutis specie colorare nituntur. Gravia hæc homini erudito. Qui munditia gaudet, honestatis pulchritudine delectatur.

Libri curiose servandi.

CA-

CAPUT V.

De profectu & defectu Novitiorum, sive differentia conversorum.

Bonorum novitiorum signa.

ACcedit hinc Neophytorum conversio differens intuenda. Sunt enim quidam tractabiles, simplices devoti, timorosi, qui nibil sibi Christo charius æstimantes, voluntates ptoprias ei sacrificant, voluntarie prompti ad nutum, nutu citius obedire. Ad difficilia quælibet propter Christum æquanimiter perferenda parati: suæ quoque integritatis solliciti, cor suum per puram confessionem & assiduam orationem mundare non negligunt. Sunt in exteriori couversatione disciplinati & humiles; student se in omnibus officiosos & amabiles exhibere. Siquidem studere propter Deum amari, charitati servire est. Hi vero sunt Altissimi filii, fideles sanctæ religionis propagines, fratrum lætitia, consociorum solatium, sui gloria instructoris. Nam gloria patris est filius sapiens. Sunt & alii duræ cervicis, disciplinæ insusceptibiles, mansuescere nescientes, tepidi, curiosi, superbi: qui quam suavis est Dominus, non gustantes, sæculari dumtaxat deposito habitu non affectu:quoniam adhuc in moribus, in verbis, in gestibus, & propriarum pertinacia voluntatum, sæculo fidem servant: ut monstro mirabilius sub religiosa veste, hominem videas secularem. Hi sunt filii diffidentiæ, adulterina plantatio, fructus inutiles & acerbi, sociorum onus & scandalum, sui afflictio & confusio instructoris. Juxta illud: Ita patris filius stultus: & confusio patris de filio indisciplinato. Ponenda sunt pauca torporis, curiositatis & suprebiæ, prædictorum indicia, ut cognita deviten-tur.

Notat. Ber. ep. 90. in med.

Prov. 10. a

Psal 35. a

Eccl. 22. a
Improborum iudicia.

tur. Cautior in bonis ambulas, si & mala non lateant. Tepidus in conversione otiosa verba, & vanas cogitationes noxias esse non conspicit. Vitatis grandibus, reliqua omnia vix reputat imputanda: hebetati cordis ipse ad conscientiam de offensis, ut timoris filialis ignarus, timoratos & conscientiæ puritatem amantes, fatuos & superstitiosos sententiat. Quod si à torpore mentis evigilaverit: ea quæ levia existimabat, quasi horrenda atque atrocia perhorrescit. Vacuus gratia & tepidus, quod est gratiæ, seu minus necessariæ tentationis, quod disciplinæ, quod morum, quod virtutis pefectio conciliat, negligens: illud difficile, vel certe superfluum arbitratur, ægreque doctrinam ad talia patitur doctorem nimis perfectum ironica irrisione pronuncians. Nempe stultus sui patris disciplinam irridet: ut pateat quod juxta Sapientem dicitur: Compedes in pedibus stulto doctrina. Animalis homo non percipit quæ sunt spiritus Dei. Tepidus in conversione remissus, publicos mores & doctoris monita negligit, ea quæ Dei sunt languide operatur. Si quod inchoat bonum, ut perficit, tarde ad divinum officium,, & quæque conventualia occurrit. Otio gaudet, labore vel modico læditur: & facile se infirmum, vel ad modicum se fatigatum prætendit: sed & amore privato se diligens, quæ carnis sunt sapit, & prosequitur ex affectu. Aliorum quoque defectibus, non virtutibus hærens, si quid minus vel negligenter actum inspexerit: illud in exemplum ad suæ velamen tepiditatis assumit. Ficta ei & indevota confessio: rara & brevis compunctio. Insipida & sine attentione oratio, incircumspecta & sine ædificatione lectio: obedientiæ morosa & sine devotionis affectu vix aliqualis impletio. Multos enim remissa conversio in pristinos errores

Ber. lib. 2. de considerat. post med.
Isidor. de sum. bo. l. 2. c. 10. sent. 2. & Bern. ad sororem. de modo bene vivendi c. 6.
Isidor. ubi sup. & Ber. ubi sup.
Prov. 15. a
Eccl. 21. c
1. Cor. 2. d.

Isidor. l. 2. de sum. bo. c. 10. sent. 1.

reducit; ac vivendi torpore resolvit: ut nonnunquam ex ore Domini euomantur. Curiosus non curanda curat, necessaria negligit: & sui oblitus aliena considerat, notat, & explorat. Si quod insonuerit verbum, anhelat sollicitus ad sciendum: & honestate postposita id ab invitis & celare forsan volentibus, inverecunde requirit. Locis sibi non concessis, congregationi, & collocutionibus fratrum se ingerit non vocatus. Cum eum abesse putaveris, adest impudens lateri, adest auri, ut nec secretum valeas occultare sermonem. Observat angulos, vagis circumspicit oculis. hæret ad singula quæ occurrunt. Communes obsidet transitus. Supervenientium & forensium gaudet occursu. Rumoribus & sæcularibus verbis hauriendis & referendis intendit. Res sibi non deputatas curiose revoluere non quiescit. Litteras etiam alienas si casu apertas inveniat, inspicere non veretur: quas tamen licet apertas quomodolibet inventas, vix aliquis nisi superior licite inspicit, vel aliis inspiciendas exponit. Rerum quoque apparatus, cura superflua, curiositatis vitium clamat. Signa vero superbiæ Prosper enumerans. Hos, inquit, dolens enuncio, quos jam conversos superbia occulte captivat. Hi ait, seniorum suorum non observant imperata, sed judicant de suis negligentiis. Objurgati, aut rebellant insolenter, aut murmurant. Simplicitatem spiritualium fratrum irridenter exagitant, præferri se etiam melioribus impudenter affectant. Obsequia delata fastidiunt, negata pertinaciter quærunt. Natales moribus anteponunt: juniores suos e'ati despiciunt, conferri sibi aliquos non credunt. Non servant in obsequio reverentiam: in sermone modestiam, in moribus disciplinam: habent in intentione pertinaciam, in corde duritiam, in ser-

Apoc. 3. *d*

Litteræ aliënæ non legendæ.

Prosp. lib. 3. *de vita contempl. cap.* 8.

Signa Superbiæ.

sermocinatione jactantiam. Sunt in humilitatè fallaces, in jocatione mordaces, subjectionis impatientes, temerarii in audiendo, clamorosi in loquendo, fastidiosi in advertendo, præsumptuosi in docendo, effrenati deformiter in chachinnando: hæc sunt, infert, superbiæ grassantis indicia. Superbus se ad omnes propriæ voluntatis impulsus accomodat: nec se aliis, sed alios sibi applicare contendit: facile sibi fieri contumeliam judicat, ad quam irrogandam est validus, ad tolerandam infirmus. Et se grande aliquid esse putans, deferre sociis dedignatur. Legibus subdi, & propriam cognoscere culpam erubescit. Et licet juxta ordinis mores se regere nesciat, in suis oculis tamen sapiens & perfectus. Ad aliorum instructionem, suæ præsertim opinioni contrariam stomachatur. Reprehensus offenditur: nunc causam, ut insufficientem, vel frivolam, nunc monitoris modum calumnians: ut si persuadere aliquid velis, instabit quod modus artem, monitio studium exigat: quo fit ut hujusmodi allegationum obsitus spinis, sicut ericius vel irrefragabili ratione, vel auctoritate non capiatur. Fit igitur ad obtemperandum difficilis, & ad correctionem impatiens, adeo interdum, ut se discipulum abnuens, ipsum etiam deputatum sibi refugiat instructorem. Hæc omnia servi Dei quasi pestem mortiferam detestantes, perfectè ad Dominum convertantur: juxta illud Deuteronom i. Perfectus eris & sine macula cum Domino Deo tuo. Væ duplici corde, & peccatori terram ingredienti duabus viis. Si quis vero sufficienter expectatus & monitus, mores corrigere, ac religionis formam induere negligit; præsertim si rebellis, aut contentiosus extiterit: non est proficientium numero aggregandus. Infidelis si discedat, nec una ovis morbida, cogi-

Deut.18.c
Eccl.2.a
1.Cor.17.c

tatione mortifera totum gregem contaminet. Perversus & insolens, non nisi in onus religionis & dissolutionem admittitur.

CAPUT VI.

De noviter professis in ordine.

Gregor. hom. 9. in Ezec.

AD professionem admissus sit quam maxima cura, nec defluant. Perfecti quique magna se discretionis subtilitate conspiciant, ne ad deteriora umquam vel in opere, vel in cogitatione delabantur. Si curare parva negligimus, sensibiliter seducti audenter etiam majora perpetramus. Susceptam examinis tempore disciplinam, prudens non abiicit, immo nec suum continuo quasi jam sibi sufficiens deserit instructorem. Eget rectore novitius, eget novus directore professus. Vanus & fictus ut instructoris curam evaserit, insolescit, assumit cornua, fit præsumptuosus & audax, & quasi vacca lasciviens à prima informatione declinat. Cessat oratio tepet devotio, confessio peccatorum negligitur: ut putes eum aut sui oblitum, aut non habere peccatum. Facit quidem dilata confessio, ut negligens mundus appareat, licet non existat; dum culpas absorbet oblivio absolvit. Multiplicantur dum non curantur offensæ: multiplicatæ ne discernantur & corrigantur impediunt. Multitudo peccatorum impedit, ne videantur. Unde piger tunc est maxime vitiosus, cum vitia non agnoscit. Sic filia fatua in deminoratione erit. Justorum autem semita quasi lux splendens procedit & crescit usque ad perfectam diem. Professi ergo profiteantur profectum, præsumptionem proscribant. Dabit ad hoc, humilitatis & paupertatis constantia perseverans affectum, & cu-

Rara confessio quid efficiat.

Eccl. 22. a Pro. 4. c

curarum abjectio terrenarũ, exercitatio charitatis, & quæ complectitur omnia considerationis attentio. Summa religiosi virtus humilitas, quæ ipsum curat, perficit, & conservat. Sine humilitate nulla virtus, nulla perfectio aut acquiritur, aut servatur. Virtutum siquidem bonum quoddam, ac stabile fundamentum est humilitas, Nempe si nutet illa, virtutum aggregatio non est nisi ruina. Et quoniam ad humilitatem humiliatio via est, non erubescant humilia, nec humilitatis officia facile respuant; nec imposita recommendent. Omnis ab eis præsumptionis audacia proscribatur. Antiquioribus fratribus in ordine deferant; ac semper eorum respectu se juniores & novitios reputent. Ad exteriora, vel honoris alicujus officia, provehi non affectent. Multos propterea nimis promotio, à virtutum jam profectu per vitium elationis dejecit. Qui mundum deserunt, ait sanctus, ad exteriora officia vehi non debent, nisi per humilitatem diutius in ejusdem mundi contemptum solidetur. Et quia novorum & juniorum tentatio solet esse facile superbire; nescire modum humilitatis servare; & si forte in aliquo præsint officii metas excedere; ac de minimis grandia jactare: attendant sibi super his vigilanter. Non potest intimo conscientiæ testimonio gloriari veraciter, nisi qui extrinsecas gloriolas perfectè respuerit. Paupertas in omnibus placeat; ne iterum sive in libris, sive in aliis rerum se velint sarcinulis onustare. Perfecta rerum abjectio, à cura expedit mentem, ab infectione affectum. Nemo in Christi expeditione liberior nil habente. Si aliquibus egeant, studeant parcitati. Super omnes divitias divitem facit paupertas. Hæc quoque in victu, & in his quæ carnis sunt maxime amplectenda. Non est Evangelici pauperis gaudere superfluis, luxi-

Humilitas summa virtus religiosi.

Bernar. ep. 87. in fine.

Propera promotio à virtutum deiicit profectu.

Gregor. lib. 8. moral. c. 33. in princ.

Juniorum tentatio est superbia.

Ber. ep. 42. ante med.

Paupertas cõmendatur.

bus inbulgere: & quod nec divites possunt, semper velle in omnibus abundare, nec penuriam scire pati. Familiaritates superfluas fugiant. Esto[ait quidam]omnibus benignus; nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus. Et sanctus, Tria, inquit, religiosum quemlibet decent pauca loqui, paucos habere familiares, & multum orare. Ubi multi familiares: ibi multæ locutiones, & sibili singulares. Si familiarem admittis, si quem ætas, mores, discretio, & honestas insignit & commendat. Familiaritas si fuerit ordinata, non erit blanda, improba, puerilis. Est modesta quædam in sancta familiaritate severitas, est & justitiæ rectitudo: ut nullatenus vitium foveatur, nec pro amico proximus offendatur. Noli, ait Sapiens, pro amico inimicus fieri proximo. Sæcularium denique familiaritas indiscreta, religiosi quietem multipliciter inquietat. Nullius gratiam munusculis comparent. Si quid forte alicui vel causa exacti necessaria[prius religionis lege licentia præobtenta] obtulerint; honestas rei & vilitas pretii religiosorum & pauperum xenium esse probent. Non frequentent propinquos, nec exterioribus se implicent curis: sed salutis propriæ memores, agendæ potius pœnitentiæ vacent. Non cadat à mente professio; sed semper ad quid venerint, cogitent. Pensent quod de quibusdam ait sanctus Gregorius: Sæpe, inquit, nonnulli apertæ pravitatis vias deserunt, Sanctitatis habitum sumunt: sed mox ut prima limina bene vivendi contigerint, obliti quid fuerint; affigi jam per pœnitentiam de consumatis nequitiis nolunt. Laudari de inchoata justitia appetunt: præesse etiam cæteris melioribus concupiscunt. Et post pauca: In rebus, ait multiplicibus occupa-

Phil.4.c
Seneca lib. de 4.uirtutib.cap. de Continentia.
Observa tria quæ religiosos decent.
Eccles.6.a
Munusculis nullius gratia comparanda.
Lib 8.moral,c. 32.in fine.

ti, atque ipsa occupa ione confusi: non solum perpetrata minime deplorant, sed adhuc quæ deplorentur exaggerant. Secundum Apostolum. Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se probavit. De sancto igitur, quod quanto magis se ab humanis curis & colloquiis sequestrabat, & tanto illi vicinior & propinquior Deus erat. Vitanda maxime colloquia mulierum. Non potest toto corde habitare cum Domino, qui mulierum accessibus copulentur. Charitatis obsequia libenter impendant. Charitas semper reddita, semper detinet debitorem. Hæc autem quomodo negetur amicis, quæ etiam debetur inimicis; Postquam vel orationi vacaverint, vel ad studium se dederint, ad serviendum fratribus surgant & si necesse fuerit, officiales nunc hunc, nunc illum, discrete tamen & prout oportuerit, juvent: ut secundum Apostolicam doctrinam & vitam, manibus suis laborantes quod bonum est, aliorum fratrum etiam corporaliter, si fieri potest participantes laboribus, in charitatis semper exerceantur operibus, & cibum corporis non absque labore comedant corporali: ut hæc sancta consuetudo ipsos in humilitate custodiat, in fraterna dilectione, & omni perfectione confirmet. Qui communibus instant, suisque obsequiis alios portant, sunt corporali simul & spirituali suffragio supportandi. Merito singuli pro his orant, qui pro communitate laborant. In spiritualibus bonis Martha participet cum Maria, quæ utique sunt sorores, & æqua sit pars descendentis ad prœlium, & permanentis ad sarcinas, & æqualiter dividant: Qui nobis corporaliter obsequuntur, juste sortem in necessariis spiritualiter assequuntur. Rursum communitatis operibus, familiaria nemo præponat. Charitas [de qua scri-

al. confiss.

2. Tim. 2. a

Joanne Abbate in vita Patrum lib. 1. cap. 1. circa med.

Fratres laborantes adjuvandi.

1. Thes. 4. e

Luc. 10. g

1. Reg. 30. f

Communitatis opera omnib. præferenda.

1. Cor. 13. b.

Aug. reg. cad. 24.

ptum est]non quærit quæ sua sunt: si intelligitur, quæ communia propriis, non propria communibus anteponit. Considerationi denique ante omnia & in omnibus vigilandum, quæ ad finem & directionem attendit. Filius ad quem nostra tendit professio, regnum Dei, vel potius ipse Deus. Directio qua illic tenditur, mentis est puritas, ad ipsum principaliter directiva. Hærendum jugiter his duobus. Necesse est enim mentem considerare quo recurrat, cuique principaliter inhæreat. Non hærentem enim per singulas horas atque momenta pro incursuum varietate mutari atque ex his quæ extrinsecus accidunt in illum statum reformari qui primus occurrerit, necesse est. Hinc est, quod multos pro Christi amore maxima contemnentes, pristinum tamen affectum in minimis retinentes pro graphio videmus, acu vel calamo commoveri. Irascuntur mobiliter & inflantur, velut qui non habent Apostolicam charitatem. Qui si contemplationem mundi cordis fixam tenerent? numquam pro parvis rebus admitterēt, quod ne pro magnis ac pretiosis incurrerent opibus easdem penitus abiicecere maluerunt. Unde liquet perfectionem non statim facultatum, seu dignitatum abjectione contigi, ubi non fuerit charitas illa, cujus Apostolus membra describit, quæ in sola cordis puritate consistit. Nam quid est non æmulari, non inflari, non irritari, & reliqua: nisi cor perfectum atque mundissimum Deo offerre, & intactum a cunctis perturbationibus custodire? Quidquid ergo nos ad hanc puritatem potest dirigere, tota virtute sectandum est. Quidquid autem ab hac potest retrahere, quamuis necessarium & utile videatur, ut perniciosum & noxium devitandum. Sine via tendentibus, labor est itineris non profectus. Operantur & servant quam

Finis professionis nostræ Deus, ad quem venitur mentis puritate.

Forte leg. Qui si contemptum mundi corde fixum.

I. Cor. 13.

Puritas mentis studiose sectanda.

ma-

maximè puritatem, perfecta humilitas & expeditio mentis à terrenis. Erit denique ut purus animus pura Deum oratione frequenter, frequentando gustet, gustando probet quam suavis est Dominus. Erit denique ut divino inebriatus amore, totam in Deum considerationem inflectat: toto in ipsum desiderio pergat: nihil ei sit dulcius, nihil jucundius in hac vita, quam vacare & videre: quoniam ipse est Deus, quod est in partibus considerationis potissimum. Affecta sic anima comprehendit, complectitur & stringit, & tenet, dicens: Tenui eum, nec dimittam. Puritas itaque via est regia, per quam ad sponsi amplexus, per quam tandem ad patriam pervenitur. Per hanc tandem veri Israelitæ de virtute in virtutem donec videatur Deus deorum in Sion, deside[illegible] gressu indeclinabili gradiuntur: Christum super omnia diligunt: nihil ejus amori præponunt in via, quem habituri sunt mercedem in patria, Et nunc ego, quilicet admodum imperfectus & rudis, per obedientiam tamen erudiendis simplicibus aliqua hæc documenta congessi, pulchrum depingens hominem, pictor fœdus: eos supplex per Dominum obsecro, ut me sibi & si minus proficuum, tam benevolum attendentes, in orationibus suis mei meminerint peccatores: quatenus eis orantibus meorum veniam peccatorum assecutus, in potentias Domini, una cum eis merear introire, ipso misericordiarum Domino id præstante, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Psal. 33. 6

Psal. 45. e

Cant. 3. a

S. BO-

S. BONAVENTURÆ

EXIMII ECCLESIÆ DOCTORIS

OPUSCULUM,

De Institutione Novitiorum,

PARS PRIMA.

Hoc opusculum Thrithemius de Institutione Novitiorum inscribit,& inter Opuscula S. Bonaventuræ connumerat. In ātiquis impressis nō reperitur, sed in recētioribus Venetiis editis prodiit, sub hoc titulo quamvis etiam de triplici statu religiosorum, incipientium videlicet, proficientium, & perfectorum prænotari, in eadem editione Veneta scribatur. Instituit in eo Auctor Novitios, sicut fecerat in Speculo disciplinæ, sed paulo brevius.

CAPUT I.

Quid semper Novitiis considerandum.

PRimo semper debes considerare, ad quid veneris, quare veneris, & propter quid veneris. Propter quid enim venisti? nonne solum modo propter Deum, ut ipse fieret merces laboris tui in vita æterna? Sicut ergo propter nullum alium, nec propter alicujus exempla te perverte, quin studeas ad illud, quod venisti.

Ve-

Venisti enim ad servitutem Dei, cui servire debet omnis creatura, quia nihil habet ab ipso. Et ideo debet ei dare totum quod est, & quod scit, & potest. Et si omnia serviunt creatori pro omni posse suo, multo magis homo tenetur, quem non solum creavit, sicut & cætera, sed insuper intellectu decoravit, libero arbitrio nobilitavit, mundi dominum constituit, sibi similem fecit, naturam ejus assumpsit, verbo & exemplo proprio instruxit, proprio sanguine suo de æterna damnatione redemit, Spiritum Sanctum ei infudit, carnem suam in cibum tradidit, curam ejus habet sicut mater parvuli sui, & æternam hæreditatem ei dare instituit. Ecce quantum tenemur nos Deum præ cæteris, & super omnia diligere, qui nos præ omnibus mundi creaturis sic amavit.

CAPUT II.

De Obedientia.

ET quia non confidis tibi ipsi, ut præsumas te scire quid velit Deus, ideo commisisti te superiori tuo, ut ipse te regat, & dedisti ei manum tuam in professione, ut ipse te in viam Dei inducat, unde non licet tibi vivere de cætero pro velle tuo, sed quo ductor tuus ire jubet, & quod ipse prohibet, cavere debes: quia qui artem aliquam addiscere cupit, sui Doctoris regulas debet tenere, & proprias adinventiones relinquere, & infirmus qui adhuc accessiones vitiorum patitur, debet servare dietam, quam ei medicus suus indicit, si cito & plene vult curari. Ita & tu mihi facias sive dicas, quod magistrum tuum velle præsumas. Tu enim dedisti te ei propter Dominum, & propter regnum cœlorum,

rum, & jam non es tuus, sed ejus cui te vendidisti, & ideo nihil tibi licet agere de te sine ejus voluntate. Ipse enim est Dominus voluntatis tuæ. Et cõtrectatio rei alienæ invito domino, furtum est. Fur autem cœlo non appropiat. Ipsi rectores nostri sunt vicarii Dei super nos & ideo debemus eis sicut Domino obedire, & non sicut hominibus, quia non propter ipsos, sed propter Deum eis subjacemus. Talem enim te exhibeas ei, ut libere jubeat te facere vel omittere, quidquid viderit expedire, quia si ipse timet te, jam servus major est domino suo, & discipulus est super magistrum.

CAPUT III.

De pace cum prælatis.

HAbe semper pacem cum prælatis, non eis detrahas, nec libenter audias eis detrahentes; quia Deus specialiter hoc vitium odit in subditis & in præsenti, ut in Cham patet, qui verenda patris sui nudata fratribus nunciavit, & sibi maledictionem in hoc irremediabilem acquisivit. Non ponderes excessus eorum, sed ignosce eis quasi hominibus, quia in multis curis non potest aliquando negligentia vitari. Et sæpe quod in eis reprehendimus, ex nostro vitio magis est, quàm ex eorum culpa, quia sæpe aliquid quod pro bono faciunt, quia eorum intentionem non intelligimus, pro malo judicamus; quod ad nos non pertinet, nobis non usurpemus, nec reprehendamus ea quæ quo animo fiant, nescimus. Honora eos in corde tuo, non spernas, ne forte & Deum spernas, cujus vicem gerunt. Crede etiam quod Deus inspiravit eis, quidquid jubent te facere propter animæ tuæ utilitatem.

Gen. 9. d

Ordinationes eorum, & constitutiones ne fastidias, quia non sine causa faciunt, licet tu nescias omnes causas. Qui autem simpliciter ambulat in via Dei, ei non nocet, sed ad meritum majus sibi prodest. Nam qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. Servus Dei sic debet incedere via recta in mandatis, quod statuta humana eum non arctent in aliquo, quia semetipsum debet arctare, ita quod etiamsi non esset illud statutum, tamen sibi caveret ab omni quod sibi expediens non esset. Per talia enim statuta tantum reprimitur eorum excessus, qui metas disciplinæ transgrediuntur. His de obedientia præmissis, quæ est initium boni in religione, ad aliud transeo, & primo ad corporalia exercitia, & ad spiritualia consequenter, quia non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale.

Prov. 10. b

1. Cor. 17. f

CAPUT IV.

De surgendo à somno.

ASsuesce cum opportune potes, parum ante matutinas evigilare, ut spiritus tuus dirigatur ad Deum in oratione, & ut orationi & Dei laudibus magis sis sobrius & devotus. Cum evigilas, statim omnes cogitationes tuas abiice de corde tuo, somnia quæ somniasti in nocte, quibus te diabolus vellet occupare, & primitias cogitationum tuarum offerre Deo in cogitatione, vel aliqua bona meditatione, cum corporis exercitatione, vel genuflexione, donec aliquem affectum devotionis concipias, & cogitationes vanas, quæ tunc maximè infestant mentem, à te abiicias, & ex hoc eris ad omne opus devotior, & expeditior tota die.

CA-

CAPUT V.

Qualiter in choro te gubernare debeas.

IN divino officio non sis piger, & fastidiosus; sed coge corpus spiritui servire, & sta reverenter, & psalle alacriter in Ecclesia, & devote coram Angelis, qui ibi juxta te sunt præsentes. Non circumspicias hinc inde, nisi necessitas adsit. Risus & verba inutilia penitus detestare, ubi coram Domino majestatis cum metu & reverentia debes assistere. Verba psalmodiæ distinctæ, & integre pronuntia. Non discurras per chorum, nec ante finem horarum exeas, nisi oporteat. Prius quàm incipiatur officium, prævenire studeas, si potes, ut cor ad aliquam devotionem sit adaptatum quando officium inchoatur. Ideo enim tam desides & tepidi sumus in divino officio, quia ante non sumus in aliqua devotione excitati, & ita sicut intravimus frigidi, eximus corde dissoluti. Stude in ipso initio cogitationes vagas abiicere, & intende his quæ psalluntur, alioquin tumultus earũ vix poteris evitare. Post officium etiam stude te servare in devotione quã concepisti, nec statim te ad inania effundas. Si autem non habes devotionem interius, saltem conserva disciplinam, & morum gravitatem humiliter exterius, propter reverentiam Dei & aliorum exemplum.

CAPUT VI.

Qualiter in capitulo te habeas.

IN capitulo non multum loquaris, & multo minus in Ecclesia, nisi valde utile sit & hoc humili-

militer, & mansuete & submisse culpam humiliter dic. Et correctus humiliter responde, nec te excuses quando corriperis. Si de consilio interrogatus fueris, libere & humiliter dic quod tibi videtur expedire. Si autem tuum consilium non requiritur, non sit tibi curæ, nec velis pertinaciter defendere sententiam tuam. Sufficiat tibi acquietasse conscientiam tuam. In accusationibus non sis annexus, dic tantum quod scis factum contra rationem, & ordinis instituta, sine odio alicujus, & cum verbis mansuetis, & placido vultu. Et quod nescis non teneris dicere. Noli opinando aliquem accusare, quia opinio sæpe fallit. Ille qui dixit tibi quod nesciebas, dicet ipse si verum est & si præsens erit. Si autem præsens non fuerit, tunc non potest probare cum eum testem non habeas. Non graveris pro accusationibus tuis, sed tantum dic humiliter culpam tuam, licet magnæ sint, vel parvæ, quia major tibi surget confusio, si procaciter te excuses, quam si humiliter confundaris. Si vero graves essent, & non veræ, maximè quæ possent alios scandalizare, tunc humiliter audientia petita, indica eis paucis verbis & modestis, quod non sis tibi conscius, de quibus accusaris. Servus Dei non timet confusionem coram hominibus, ubi eum coram Deo conscientia non accusat, sed sustinet patienter, quicquid Deus voluerit eum sustinere.

CAPUT VII.

De correctione.

CONsuesce ubique dum á superiore corriperis, sive in choro, sive extra, quod statim genibus flexis dicas tuam culpam. Hæc est lex anti-

antiqua religionis, a S. Francisco, & aliis Sanctis tradita. Unde & tu debes studere, tibi ordo à majoribus tuis traditus est ita & tu tradas eum posteris tuis, quantum in te est verbo, & exemplo. Nec aliquam non bonam consuetudinem inducas, vel discas, nec aliquam bonam consuetudinem neglectam per incuriam diaboli permittas in te & in aliis, quibus cum modestia persuadere poteris. Quicumque enim aliquod exemplum aliis (e inquit sive bonum, sive malum, particeps est imitatorum suorum, sive in supplicio, sive in præmio sempiterno.

CAPUT VIII.

Qualiter in mensa te habeas.

IN mensa non sint oculi tui gyrovagi, nec hinc inde conspicias, ita quod nescias quis sedet in latere tuo, vel quid faciat, vel quid coram se habeat. Tibi soli intentus sis, vel Deo vel lectioni. Cum disciplina, timore, & silentio comede, non cum impetu gulæ quasi famelicus, nec vagis oculis, & inquieto corde circumspicias, quid sit in mensa delicatius, nec ante quæras satiare oculum quàm palatum, sed cum gratiarum actione sufficiat habere quod potes. Et semper velis penuriam aliquam potius sustinere, quàm plus abundare. Nihil spernas quod tibi apponitur, nec indigneris, si aliquis defectus sit in condimento, vel salis, vel coctura, sed cogita quod multo meliores te, vilioribus, & paucioribus cibis sunt contenti, qui illud quod abiicis pro magnis deliciis reputarent.

Paupertas Christi familiaris amica placeat tibi in omnibus, & ipsam cum summo conatu amplectere in mensis, cibis, & potu, in vestibus, in

in utenſilibus, in libris, in ædificiis, & in omnibus. Vidimus quàm humiles geſtus pauperes habent, quàm ſimplex reſponſum, quàm pavidum animum. Numquam audiatur aliqua querimonia de te, pro aliquo defectu in cibo, vel potu, vel veſtitu. Reputa te indignum eſſe de his quæ habes, quia inopia exterior creſcit in augmentum gratiæ interioris, & in divitias conſcientiæ bonæ econtra exterior abundatia inopiam generat interiorum. De menſura vero comedendi difficile eſt dare certam regulam, niſi quod inter duo ſemper medium teneas. Ne ita parum ſumas, ut in viribus deficias, & nec communi labore frangaris. Similiter nec ita multum ſumas, ut propter multum cibum ſumptum non poſſis orare, vel legere, vel agilis eſſe ad ea quæ præcipiuntur. Et inter iſta propria experientia eſt melior magiſtra, cum bona voluntate.

CAPUT IX.

De dormitione.

IN dormitorio eſto quietus, ne aliquis per tē aliquo modo inquietetur, ſive orans, ſive dormire volens. Quoties autem evigilaveris, ſtatim occurrat tibi memoria Dei & ejus paſſionis, cum gratiarum actione, quia ipſe vigilat ſuper nos, quando dormimus, ut ipſe cuſtodiat nos. Quando vis ire dormitum, prius attende orationi, vel devotæ meditationi, & ſi ita hac occupatione dormies, tunc ſomnus erit tibi dulcior, pulchra ſomnia ſomniabis, & evigilabis devotior, ſic ſurges alacrior & facilius redibis ad eandem devotionem, in qua ante ſomnia tu fuiſti. Et licet dormientibus non imputandum eſſe videatur, quod dormientes faciunt vel pa-

tiuntur, indecens tamen est religioso, obrutum esse somno sicut pecus, & jacere membris dissolutus, aut incompositus & manibus in sinu retractus, cum ob hoc maxime vestiti dormiamus & cincti, ut non habeamus potestatem circumducendi manus hinc inde in nudo corpore, & ut magis simus parati ad surgendum ad orationem. De quantitate somni, tene te sicut supradictum est de cibi mensura ut membra & sensus ex quiete somni reficiantur, & ne nimio torpore somni corpus reddatur pigrius, animus tepidior, & sensus obtusior. Nam diuturna quies, vitiis alimenta ministrat. Non potest tamen medium semper in talibus custodiri, sed virtuti vicinius est, si ex bonæ voluntatis fervore necessitati corporis aliquid interdum subtrahitur, quam si ex tepiditate cordis, carnis vitia quasi sub discretionis pallio impinguato corpore nutriantur. Juxta illud:
Eccli 42. c Melior est iniquitas viri, quam mulier bene faciens. Hoc est, melior est qui per cœleste desiderium accensus, carnem ei necessaria subtrahendo affligit, quam qui per delectationem resolutus circa omnia quæ necessaria sunt ei satisfacere contendit. Et licet hoc bonum & aptum sit ad profectum spiritualem, tamen caute faciendum est, ne corpus deficiat in via antequam ad metam perveniat, ut possit sequi conventum sine murmure destructi corporis, & communem ordinis rigorem cum ceteris tenere; Quia qui post te ad ordinem veniunt, non attendunt quid ante eos laboraveris, sed solum aspiciunt quale eis exemplum præferas in præsenti, in laboribus, vigiliis, in cibis, & aliis observantiis ordinis, in quibus vellent sibi seniores suos præire. Alioquin aut scandalizantur de ipsis aut imitari eos incipiunt, parcendo corpori plusquam expediat. Non enim attendunt quid boni intus meruerint,

sed

ſed quid exterius rigoris oſtendant; devotionem Deo debemus intrinſecus, ſed proximis bonum exemplum extrinſecus, ut ita congrue poſſimus nos utique exhibere, diſcretio neceſſaria eſt, per quam corpus caſtigetur prudenter, ne adverſus ſpiritum rebellet, & rurſum diſcrete foveat, ne ſub ſarcina corruat, & ſpiritualis vitæ profectum præ nimia debilitate impediat.

CAPUT X.

De obſequiis.

AD labore communes, & ad humilitatis officia eſto paratus. In coquina, in Eccleſia, & in aliis officiis, & maxime in illis officiis, quæ alii pro ſua vilitate abhorrent, ut ligna portare, domum ſcopare, ollas & alia utenſilia purgare, pedes lavare, & fratrum tunicam excutere, & mundare.

CAPUT XI.

De obſequio ad Miſſam.

AD Miſſas libenter miniſtra, quia hoc eſt officium Angelorum, ipſi enim Deo ſuo ubique miniſtrant devotiſſime. In hoc enim miniſterio multiplex fructus eſt. Primo, boni operis exercitium eſt. Secundo, opus charitatis eſt, & promovens proximum in bono. Tertio, opus devotionis eſt, quia Deo appropinquat in oratione. Quarto, opus angelicum eſt, cum quibus Deo ibi præſenti miniſtras ſicut & illi. Et ex hoc non ſolum ſacerdos cui miniſtras, tunc orare pro te ſpecialiter, ſed & omnes circumſtantes quorum vices geris, debent, imo tota Eccleſia

ubique terrarum, quia tu geris vicem omnium fidelium, qui Deo suo de cœlo venienti, cum gratissima gratiarum actione deberent ministrare, si possent adesse. Et vix potest esse quin Dominus speciali gratia remuneret, etiam in præsenti, qui libenter & devote ministrat ad illud Sacramentum, quo nihil sanctius & devotius potest esse in cœlo, & in terra, & quod est admodum præcipuum indicium divinæ dignationis, & dilectionis ad hominem.

Non enim minus videtur facere Deus in hoc, quod quotidie dignatur descendere de cœlo super altare, quam cum de cœlo descendens, naturam humani generis assumpsit factus homo. Et ideo hoc est memoriale totius dilectionis suæ, & quasi compendium quoddam omnium beneficiorum suorum, quod nobis reliquit, incarnationis, redemptionis, glorificationis, & justificationis figuram in hoc inclusit. Sicut patet his, qui considerant hujus Sacramenti institutionem, celebrationem, & fructus participationem. Unde salubre est, sæpe communicare ei, qui cum devotione, & studio virtutum, & custodia sui non solum à magnis peccatis, sed etiam à levitatibus verborum, operum, & cogitationum se abstinent, & student ad hoc se aptare. Licet enim omni tempore debeamus esse solliciti de omnibus quæ bona sunt, tamen tunc maxime conveniens est, cum ad sumptionem Christi nos præparamus, vel susceptum nobiscum habemus.

CAPUT XII.

De confessione.

SÆpe confiteri, ad minus ter in septimana, & simpliciter sicut Angelo, qui sciret secreta eor-

cordis tui. Non adducas velamen excusationis, vel allevationis, nec implices te, ita quod confessor non intelligat, quid dicas. Specifica ei quid feceris, historias autem, & facta aliorum noli recitare. Singulos articulos, quos recolis te fecisse à tempore quo nuper confessus es, dic breviter, & pure, & noli longum tractatum texere cujusdam generalis & * affirmatæ confessionis, quia generatur tædium confessori. Ista enim omnia potes Deo in oratione quotidie confiteri, & defectus tuos ei exponere, quos feceris in singulis virtutibus, de his, quæ confiteris, studeas emendare.

*Affectatæ.

CAPUT XIII.

De cella & obedientia.

IN cella libenter esto, & aliquid semper age, quod ædificet te, vel à majore tibi injungitur. Nam tam voluntarius debes esse ad obedientiam: quod si in omni hora tibi præciperetur quid facere deberes, libenter acciperes; & intantum quod tui juris non esses, quod non posses loqui verbum, nec ad alias necessitates proprias eundi sine licentia liberum habere arbitrium, sicut olim Sanctos in Ægypto, & alibi legimus, vixisse, quorum gloriam si cupimus adipisci, imitemur eorum virtutem.

CAPUT XIV.

De lectione.

LEge Sanctorum vitam & doctrinam, ut in comparatione eorum semper humilieris, & instruatis, & accendaris ad devotionem, & pro-

voceris ad studium, ut informeris in intellectu scripturarum, & illumineris ad fidem. Et scias discernere verum à falso, bonum à malo, vitium à virtute, & remedia vitiorum ac tentationum, ut possis intelligere legas, non ut doctior sis, nec causa curiositatis. Nec legas quæ non ædificant, quia vana lectio vanas generat cogitationes & extinguit mentis devotionem.

CAPUT XV.

De non desiderando officium prædicationis, vel confessionis.

NOn affectes fieri prædicator, & confessor, quia si dignus fueris, Dominus ad hoc te vocabit. Si autem indignus & non idoneus, erit tibi confusio major, ideo quia te injeceris. Inde est, quod aliquando parum consequimur fructum de prædicationibus nostris, vel confessionibus, quia non vocati à Deo, veniunt, & non missi currunt, prius volentes facere fructum in aliis, quam in se fixerint radices virtutis. Et ideo fructus eorum non est durabilis, quia immaturus producitur. Hinc est, quod in Levitico legimus: Quando ingressi fueritis terram, & plantaveritis in ea pomifera ligna, auferetis præputia eorum poma quæ germinant, immunda erūt vobis, nec ederitis ex eis. Quarto autem anno, omnis fructus eorum, sanctificabitur Domino. Quinto anno comedetis, congregantes poma, quæ proferunt. Arbor in terra plantata est homo de sæculo sumptus, & in religione plantatus, qui fructum salutis debet proferre in se, & in aliis tempore opportuno. Si autem intempestivos fructus protulerit, immundi erunt & inutiles ad profectum spiritualem propter præsumptio-

Levit. 19. e

ptionem. Primus annus, est vera pœnitentia de peccatis præteritis. Secundus, est vera conversatio in statu emendationis. Tertius, est jam usus bonæ consuetudinis. Quartus, est pro bono opere laudes & humanos honores contemnere & fastidire, & quærere solius Dei gloriam & salutem animarum.

Quicumque autem ante hunc annum se ingerit, nec salutem animarum profert, nec Deo est acceptus, nec sibi meritorius propter vanitatem & levitatem, nec aliis est proficuus. Post vero hunc annum, id est, quinto anno puræ charitatis comedat fructus, & congreget poma, quia tunc ejus prædicatio erit fructuosa in illis & in aliis, & sibi meritoria, ut congreget fructus in vitam æternam. Hoc dixi, ut videas, quibus sacra scriptura consulat subire officium prædicationis. Stude ergo teipsum componere prius exterius in bonis moribus, interius sanctis affectionibus & cogitationibus ordinare. Tunc demum viriliter procedes ad alios in sana doctrina, quia nemo præsumit docere artem aliquam, quam non prius habuerit addiscendo.

CAPUT XVI.

De disciplina ubique servanda.

NUmquam ita securus sis & absconsus, quin ita disciplinate, & caste te habeas in visu, gustu, tactu, & in omnibus aliis, ac si ab aliquo videreris, quia sancti Angeli qui nobiscum sunt semper vident omnia opera, quæ facimus, quorum aspectus debemus ubique vereri, & præsentiam revereri. Videt nos etiam ipse Deus, & judex noster. Videt etiam nos ipsa conscientia nostra, testis eorum quæ facimus & accusatrix. Qui

autem magis veretur hominum aspectus quàm Dei, & conscientiæ propriæ, & sanctorum Angelorum, non est castus amator boni. Et qui non declinat ex amore veri boni, sed ex timore detrimenti temporalis honoris, talis non est verus Christi servus, qui adhuc magis placere cupit hominibus quam Deo. Unde Apostolus: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Cui enim plus doles displicere, ei plus appetis placere. Nemo enim potest duobus dominis servire.

Gal. 1. b

Matth. 6. e Luc. 16. d

CAPUT XVII.

De conversatione inter fratres habenda.

INter fratres habe te verecũde, gratiose, & modeste, affabiliter, & dulciter, servitiosus non onerosus aliis, jocos dissolutos nequaquam exerceas, nec verba scurrilia alicui proferas, nec libenter audias: quæ enim te delectat audire, si auderes, libenter ipse proferres. Servus autem Dei ita castus debet esse in omnibus factis, & verbis suis, ut non tantum horreat, quæ indecenter sonant, sed etiam quæ nocent, ut turpia, licet sint palliata aliqua honestate.

CAPUT XVIII.

De verecundia habenda.

OMnes gestus tui, mores, sermo, aspectus, & incessus, quadam humili verecundia debent esse colorata, ut in te nihil appareat elatum, vel audaciæ præsumptione notabile. Verecundia enim est maximus decor in religioso maxime in juvenibus ita, ut qui eam postponit,

vix

vix aliqua spes haberi possit de eo, quod fiat unquam bonus religiosus vel virtuosus. Sicut enim timor Dei hominem componit, & ordinat intrinsecus ad bonitatem, ita verecundia componit eum exterius ad disciplinam, Gregorius: Verecundia est omnium virtutum ornatus, innocentiæ testis, pudicitiæ mentis indicium, disciplinæ specialis gloria, famæ custos, castitatis socia, & totius sanctitatis insigne. Nemo sit ita familiaris tibi, coram quo penitus obliviscaris verecundiæ, tamen quando ipsa impediret in his, quæ expediunt, vel necessaria sunt, tunc est premenda, non tamen abiicienda, nec extinguenda quasi vitium, sed regenda & ordinanda in virtutem, sicut & aliæ affectiones naturales.

Est hæc sententia apud Bern. serm. 86. in Cant. ante med.

CAPUT XIX.

De incessu.

INcessus tuus sit maturus, non leviter curras, sine necessitate, nec corpus multum erectum geras, sed mediocriter depressum, nec vagus sis oculis. nec brachiis ventiles, nec aliter more sæcularium incomposito ingressu incedas, sed plano & humili modo, quasi a devota oratione decedas.

CAPUT XX.

De sessione.

SEdens non pigre in latus reclines te, nec crura longa extendas maximæ præsentibus aliis. Exterior enim incompositio corporis, est indicium indevotæ mentis.

CAPUT XXI.

De risu.

Risus tuus sit rarus, & sine cachinno, & benignitatem magis ostendens, quam dissolutionem. Stude multum esse serenus, non turbulentus, nec indignabundus.

CAPUT XXII.

De lenitate verborum.

Verba tua lenia sint, & responsio humilis sine compunctione amaritudinis, vel obliquæ redargutionis, aut irrisionis. Sic verba tua forma ad alterum, sicut tu non haberes pro malo ab altero.

CAPUT XXIII.

De detractione.

Sic loquere de absente, ac si scires eum prope assistere & auscultare. Non timeat te quisquam, quod in absentia sua famam ejus denigres. Magnum vitium est religioso dicere de absente, quod erubesceret loqui, si audiret. Non libenter audias detrahere, sed aut fuge detractionem, aut opportune compesce, si potes. Nihil enim prodest tibi: nisi quod aggravaberis super illum, de quo est sermo, aut super eum qui refert. Quære potius si potes, aliquid invenire laudabile in aliquo, quod ædificet te, & auditiones tuas.

CA-

CAPUT XXIV.

De rumoribus rescindendis.

RUmores nescias, quia inquietant cor, & mentem distrahunt, & devotionem exhauriunt, & tempus sine utilitate consumunt. Etjam quæ scias non omnia effundas quasi vas sine operculo, quod statim cum inclinatur, effundit quidquid continet in se, & omni pulveri & immunditiæ patet. Non sis libenter in turba nisi tractetur de Deo, & devotione, & animæ ædificatione. Non sis clamosus in loquendo, nec impetuosus ad evaporandum, quod intus tenes inclusum sicut de amicis Job evenisse legitur. Cave etiam ut sicut nulli detrahis, ita ne prodas detractionem apud illum cui detrahitur, ne magis gravetur contra detrahentem sibi, quàm ex relatione tua minuatur.

Potest namque esse, quod ille qui dixit de altero verbum, non ita intendit derogare ei sicut ille suspicatur, de quo dicit: & incitatur ad odium contra eum: vel ad vindictam provocatur, cum tamen ille, aut simpliciter non animo detrahendi dixerit, aut forte statim pœnituit, proponens de cætero à simili cavere. Si autem talia dicerentur de aliquo, quæ omnino expediret eum scire, de quo dicuntur, potes ei referre si vis, non exprimendo quis dixerit, ut sciat, quid cavere debeat, & Mens contra nullum in odio exardescat.

CAPUT XXV.

De jactantia.

JActantiam quàm diligentissime cave, & numquam des alicui intelligere, quod aliquid sis in

in te commendabile, vix enim potest in te aliquid laudabile esse, quin etiam alii intelligant. Et si tu taces, & abscondis, plus placebis; si autem prodis & commendes, irrideberis, & vilesces; & unde prius ædificabantur, inde postea despicient te.

CAPUT XXVI.

De multiloquio.

MAledicta convitia, mendacia etiam levia, frivola juramenta, & turpia verba licet jocosa, ab ore religiosi perpetuo anathemate sunt arcenda. Unde Jacobus. Qui se putat religio-
Jacob. 1. d sum esse non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio.

CAPUT XXVII.

De lenitate verborum.

VErba otiosa undecumque sint, semper fuge, licet enim grande peccatum non putetur esse tamen eorum consuetudo grave generat detrimentum circa spiritualium profectum, & sæpe dum quasi licenter relaxamus linguam in verba otiosa, dum non advertimus, paulatim dilabimur ad nociva. Ex quibus oriuntur quandoque turbationes, dissolutiones, & graves conscientiæ corrosiones.

CAPUT XXVIII.

De collocutione Dei.

DE Deo libenter loquere, & libentius audi, quia incitat cor ad studium virtutis, & affectum devotionis.

CA-

CAPUT XXIX.

De pacifico auditu.

AUdi humiliter & pacifice bona, quæ ab aliis dicuntur. Nec disputes econtra: sicut quidam faciunt, quando audiunt aliquid boni, ne ipsi videantur ignorare, quod alter proposuit statim de hoc volunt disputare, ut videantur etiam ipsi aliquid scire. Non enim quærunt sui ædificationem, sed ostentationem apud alios, & ideo multæ bonæ collationes inter religiosos negliguntur. Noli esse contentiosus in aliquo. Cito cede, quia si bonum est, & verum quod alter proponit, tuum non est resistere propter aliquam ostentationem. Si autem bonum non esset, melius eum corrigis pacifice advertendo, & humiliter ei veritatem ostendendo, quàm acriter astruendo.

CAPUT XXX.

De modo loquendi.

CUm loqueris, voce remissa, & vultu placido, moribus disciplinatus, & quietus esse studeas, & quidquid tunc loqueris magis authenticum, & utile erit. Non sis audax coram senioribus tuis, sed verecundus auscuator doctrinæ æorum. Seniorum docere, juvenum est humiliter addiscere.

CA-

CAPUT XXXI.

De otio.

NOli esse otiosus, & intendere rumoribus & fabulis: quia duplex in hoc malum contrahis: perdis enim tempus inutiliter, & verecundiæ tuæ, & humilitatis patieris detrimentum ex tali consuetudine. Insuper non bonum dabis ex hoc aliis exemplum.

CAPUT XXXII.

De exemplo Christi in omnibus habendo.

IN omnibus virtutibus, & bonis moribus propone semper clarissimum speculum, & totius sanctitatis perfectissimum exemplar, scilicet vitam & mores filii Dei Domini nostri Jesu Christi. Qui ad hoc nobis de cœlo missus est, ut aperiret nobis viam virtutum, & legem disciplinæ suo exemplo daret nobis, & erudiret nos per semetipsum. ut sicut ad imaginem ejus naturaliter creati sumus, ita ad morum ejus similitudinem per imitationem virtutis pro nostra possibilitate reformemur, qui ejus imaginem in nobis fœdavimus per peccatum. Quanto enim quisq; se ei in virtutis imitatione hic conformare studuerit, tanto ei in prima gloria, & claritate appropinquabit, & similior erit. Describe tibi in corde tuo mores & actus suos, quàm humiliter se habuit inter homines: quàm benignus inter discipulos, quàm modestus in edendo & bibendo, quàm misericors super pauperes, quibus se similem fecerat per omnia, & qui de ejus specialiter familia videbantur, quomodo nullum sprevit,

Descriptio vitæ Christi.

vit, vel horruit etiam si erat leprosus, quomodo divitibus non adulabatur, quàm liber fuit a curis mundi, nec anxius pro corporis necessitatibus, quàm verecundus in visu, quàm patiens ad contumelias, & quàm mitis in responsis, non enim studuit se vindicare verbo mordaci, & amaro, sed blando & humili responso alterius malitiam sanare. Item quàm compositus in omnibus gestis suis: quàm sollicitus de animarum salute, quarum amore voluit incarnari, & mori dignatus est. Quomodo seipsum præbuit exemplum omnis boni, quomodo mulierum familiaria colloquia vitavit causa exempli; unde etiam discipuli mirabantur, quando solus cum samaritana loquebatur, eo quod quasi insolitum videbatur in ipso. Item quàm patiens laboris, & penuriæ: quàm compatiens afflictioni. Quomodo condescendit infirmorum imperfectioni: quomodo omne scandalum cavebat, quomodo peccatores non sprevit, quomodo pœnitentes clementer suscepit. Quam placidus in omnibus dictis suis, quam studiosus ad orationem, quàm promptus in ministrando, sicut ipse dixit. Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Item quàm sobrius ad vigilias: quàm obediens parentibus. Quomodo omnem jactantiam, & singularitatis ostentationem declinavit, quomodo omnem gloriam, & potestatem hujus mundi fugit, & multa alia ipsius acta memoriæ tuæ propinqua sint, ut in omnibus factis & verbis tuis semper adhuc quasi exẽplar respicias, incedens, stans, sedens, & comedens, tacens, & loquens, solus & cum aliis. Et ex hoc magis diliges eum, & familiaritatis ejus gratiam & fiduciam assequeris, & in omni virtute perfectior eris. Et hæc sit sapientia tua, & meditatio, & studium, semper aliquid de ipso

Familiaria colloquia cũ Mulieribus vitanda,

Joan. 4. d

Luc. 22. e

Memoria Jesu

Fructus ejus amor & familiaritas & major perfectio.

so cogitare, unde vel provoceris ad imitandum eum, vel afficiaris ad eum amandum. Talia meditando, & ruminando, tempus utiliter expendis, dum occuparis in bonis studiis circa ipsum Dominum Jesum Christum,& mores tuos emendas ad formam vitæ ipsius, & conversationis, semper ad eum respiciens, qualiter in his se habuit, vel se habere potuit secundum existimationem tuam, quia qui in omnibus semper est optimus, optimo, & perfectissimo modo se gerebat.

CAPUT XXXIII.

De vana gloria, & modo cantandi.

IN omnibus quæ facis, cave vitium ostentationis, & jactantiæ. Esto planus in omnibus, sicut decet religiosum, & pauperem. Non habeas curialem incessum, vel gestus curiales, nec vocem curialiter frangas in cantando. Quia si quæris Deo placere, quanto cantabis simplicius, tanto magis ei placebis, si quæris auditoribus placere, inanis est gloria tua, si tibi placeas, vana levitas est. Si ædificationem auditorum in cantando quæris, quanto magis cantando vanitatem fugis, tanto magis ædificas: omnem cordis devotionem, & puritatem cordis Deus magis attendit, quàm sonoritatem vocis. Facile clamabis ad Deum, prope enim est omnibus invocantibus eum in veritate. Intentio in divino officio debet magis esse ad hoc, ut ex verbis sacræ Scripturæ elicias spiritualem intellectum & devotionis affectum, quàm ut curialitatis exprimas notas, & cantando vocem exaltes. Licet quidam religiosi in hoc frustra arbitrantur se obsequium præstare Deo. Quia si Deum delecta-

lectaret vocis sonoritas, tunc & ipsa musica instrumentorum, vel avium cantus Deum mulcerent, quæ satis dulcia sunt suo modo. Puritas mentis, & cordis devotio, sunt illa in quibus delectatur Deus. Quidquid est de quo non est Deo curæ, de hoc etiam servo Dei non debet multum esse curæ. Sufficit tibi ad omnem curiositatem morum, vocis & verborum, si nil appareat in te quod offendat vel scandalizet intuentes, si nil elatum, vel laicum, vel dissolutum, vel impatientia turbidum, vel singularitatis colore notabile in te videatur.

CAPUT XXXIV.

De egrediendo foras.

CUm exire domum aliquando te continget, tamdiu differas, ut per hoc advertant, quod tardus esse desideras ad egrediendum, nisi quando obedientiæ cogit mandatum vel alia utilis & rationabilis causa hoc requirit. In domo enim consistere, & turbæ & hominibus absconditum latere, semper est utile religioso, qui sibi desiderat, & Deo vacare. Quicquid devotionis in domo colligis, hæc foris egrediens spargis, potius quam augeas & conserves. Unde sæpe experti sumus, tam in nobis, quàm in aliis, quod frequens exitus & conversatio cum sæculo & occupatio nimia exteriorum, devotionem mentis extinguit, fervorem spiritus repefacit, forte propositum virtutis emollit, cor dissolvit, studium proficiendi debilitat, delitias docet amare, sine fructus tempus expendere, verba otiosa multiplicare, jocis & truffis intendere orationes negligere, horas canonicas desidiose, & in cursu dicere. Tandem subintrant aquæ tentationum

navem cordis, per rimas dissolutionis, ex devotionis ariditate, quæ cum exhauriuntur per discussionem proprii status, & puram confessionem, vel non fortiter obstruuntur rimæ per diligentem custodiam, paulatim augentur, donec submergant hominem in peccatum & confusionem. Hoc tamen non dico, ut difficilem te reddas ad obediendum, quando juberis exire, sed non debet tibi esse consolatio evagari extra domum, ita ut quantum in te est, semper magis diligas domi latere, quam nisi obedientia vel utilitas animæ requirat, domum exire. Quia melior est obedientia, quàm victimæ.

1. Reg. 15. b

CAPUT XXXV.

De non circumspiciendo per loca.

2. Reg. 11. a

QUando extra domum egredieris, non multum circumspicias in plateis, ne forte videas, unde tenteris postmodum, vel ab oratione impediaris vel fantasias contrahas eorum quæ intente respexisti. David in culpam cecidit adulterii ex incauto aspectu mulieris, quam forte numquam ante concupierat, nisi postquam eam incaute respexit. Oculi tui sint in capite tuo. Hoc est, quod cogitatio tua versetur circa Deum, scilicet Christum, qui est caput omnium membrorum Ecclesiæ, ita etiam non consideres, quæ coram te foris sunt, nisi quantum necessitas viæ, vel utilitas alia requirit, ita ut quantum vales: talem te domum reportes, qualis existi: hoc est, ita devotum, ita mundum corde, & vacuum rumoribus, ut ames silentium colere.

CA-

CAPUT XXXVI.

Quomodo te habeas cum socio in via.

PEr terram autem vadens, esto pacificus cum socio. Numquam contendas de aliquo, etiam si tu melius vel plus sentis quam ipse, vel justius noveris, sed cito tace tranquillitate animæ, quia contentionibus raro aliquis emendatur. Cogita in teipso, quod si tu pacificus non es, vix vel numquam poteris alium placare. Incipe prius à te ipso, & tunc facilius alium corriges. Quicumque turbatus turbatum docet, magis reputat ex patientia docere, ut eum pungat, quàm maturo consilio, ut eum fraterne erudiat. Magis autem ædificabitur exemplo patientiæ tuæ, quàm à quibuscumque rationibus quas ei propones. Virtus cum vitio non docetur, sicut per impatientiam non potes alios patientiam docere, nec humilitatem per superbiam. Socialis esto in via & non dissolutus, ne devotionis spiritum pro societate extinguas.

CAPUT XXXVII.

De oratione & meditatione facienda inter exercitia.

CApta horas ad orandum & meditandum, tam in via, quam in hospitio. Noli ex toto negligere. Nec etiam cogites, quod velis usque domum differre. Quia si tu nimis infrigidatus fueris à fervore devotionis, postea difficilius recuperabis. Hoc tamen non dico, quod possis ita foris in ea gravitate & devotione plene te conservare, sicut in domo: sed ut scias metam ad

quam studium dirigere debeas quantum potes Deo adjuvante.

CAPUT XXXVIII.

De bono exemplo dando in conversatione.

INter homines quantum in te est, cave omne quod potest eis esse non bonum exemplum, sicut decet fidelem seruum Dei, qui debet Domini sui honorem promovere, & in honorationem cavere ubi potest. Nos enim sumus familia ipsius. Sicut ergo pater familias ex disciplina familiæ suæ honoratur, vel ex indisciplina inhonoratur, ita scias, quicquid nos facimus inter homines, hoc aliquo modo redundat, vel in laudem Domini nostri, vel in contemptum. Et quia specialiter positi sumus inter homines, ut ipsi ædificentur ex nobis parum proficient verba nostra, si non etiam ædificemus bono exemplo. Et si non sumus tam perfecti, ut possumus eis magnum virtutis exemplum ostendere, saltem caveamus omnia mala exempla, quæ nos ipsi solemus reprehendere in aliis, videlicet: ne rumores sæculares recitemus apud eos, vel libenter audiamus, vel delicata fercula; vel multa fieri pro nobis diligamus vel nimis mollia, vel pretiosa instrumenta, nec iræ vel discordiæ scintillas emittamus, vel verba scurrilia, vel jocos dissolutos moveamus, & maxime ne avari pro muneribus possimus notari, quia ex hoc cito vilescimus apud eos, si viderint nos ea ambire, & avare quærere, ad quorum contemptum nos eos hortamur prædicando.

CA-

CAPUT XXXIX.

De vitandis mulieribus.

CAve etiam ne cum fœminis loquens, eorum vultus ſtudioſe reſpicias, vel manus contrectes, vel nimis prope ſedeas, vel leviter eis arrideas, nec diligenter cum eis ſuſurres, nec angulos, ad colloquia earum requiras: quia hæc omnia etiam ſi nil tentationis ingererent, tamen non effugies notam ſuſpicionis ab aliis, & facile poſſes infamiæ maculam contrahere: quia vix poſtmodum detergeres cum pudore. Sed habe te cum omni femina, ac ſi maritus ejus, vel prælatus juxta vos ſederet, conſiderans vel audiens omnia quæ facitis vel dicitis. Ut quicumque ſuperveniat, & videat te loquentem cum ea in nullo neceſſe ſit te erubeſcere, nec aliquis poſtea tibi poſſit notam ſuſpicionis impingere. Et ſi meum conſilium non ſpernis, conſulo, quod nunquam cum aliqua muliere contrahas ſingularem familiaritatem, etiam ſi religioſa ſit, & ſancta. Quia excepto periculo carnalis tentationis, quæ ex tali familiaritate ſemper incurritur, dum non timetur malum quod ſub ſpecie boni latet: excepta etiam macula infamiæ, & ſuſpicionis, quam alii ob hoc ſæpe concipiunt, magnam generat inquietem cordis talis privata affectio, dum ſemper illi cupis oſtendere dilectionem, quam habes ad eam, & hoc ſibi notum fieri deſideras. Et cum aliquando non fit doles, & times quod indignetur illa, & quod affectus ejus tepeſcat, & quod minus ores pro eo. Econtra etiam iſta turbatur, ſi videt quod aliam benigne ſalutes, vel ſi aliquo tempore differas, quod eam non videas, vel non ſalutes. Impro-

perat quod aliam diligis præ se, & quod minus ores pro ea, & irascitur, quæ vere sunt truffæ: & bonus homo non debet ista aliquatenus admittere, nec cor suum in talibus occupare. Oratio enim earum non potest tantum cuiquam prodesse, quantum potest talis occupatio in spiritualibus studiis impedire: quia etiam ipsa ejus oratio tali carnali affectioni permixta Deo est insipida. Quod autem carnalis sit ista dilectio, ex maxima parte potest hoc perpendi in hoc, quia magis te vellet apud se minus perfectum, ut sæpe posset tui copiam habere quam longe à se plus perfectum. Quibus autem indiciis discernatur spiritualis dilectio, à carnali, modo prætermitto, quia nimis ab aliis retardaret nos. Hoc tibi sufficiat, si vis habere pacem cordis cum Deo, honorem spiritualem inter fratres: abscinde à te familiaritatem feminarum, dilige communiter omnes bonas, & devotas, & in nullo exasperes aliquam earum, & meliores in corde tuo reverere, propter abundantiorem gratiam Spiritus sancti in eis. Noli te occupare cum eis, nisi breviter: Benigne salutes eas quando ita occurreret, quod non posses bono modo declinare, & cum maturitate earum orationibus te recommenda. Si enim discretæ sunt, ex hoc placebo eis. Si vero importunæ, tunc melius est tibi non occupari cum eis. Fœminam quam videris bene conversantem, mente eam dilige, non carnali dilectione.

CAPUT XL.

De cordis libertate.

Esto Dominus tui ipsius, nec des alicui potestatem cordis tui nisi Deo, & prælato tuo pro-

propter Deum, Esto ita expeditus ab omnibus alienis occupationibus vel affectionibus, quod in nullo prælato tuo aliquando molestus sis pro licentiis aliquid agendi, vel eundi, vel dandi, vel accipiendi. Et ita libere arbitrio suo te committas, quod tibi secure dicere possit. Fac hoc, & dimitte illud: Et tu sine murmuratione cordis, & difficultate facias, vel dimittas: Alioquin parvam fiduciam potes habere de merito obedientiæ tuæ, quam vovisti Deo in manibus sui vicarii, vel tui prælati. Si tu per impatientiam, vel importunitatem, cum volueris eum tibi servire, vel te licentiare quo tempore velles, noluerit, murmurares, tunc non intrares per ostium, quod est Christus, in ovile sanctæ religionis, quia non venit facere voluntatem suam, sed Patris. Ita enim tu fur esses & latro: fur, quia rem alienam hoc est voluntatem propriam, quam prælato resignaveras, eo invito usurpares: latro, quia tali exemplo animas simplices necares.

CAPUT XLI.

Epilogus sive compendium omnium supradictorum.

UT ergo percurram omnia quæ supra dixi. Esto devotus Deo, & cor tuum semper quantum potes compara cum ipso. Esto prælatis humiliter obediens, nec rancores contra eos teneas, nec spernas eos, nec judices, nec murmures de eis. Esto cum fratribus pacificus. Patiens ad verba pura, & ad reprehensiones. Noli facile judicare aliquem. Nec sis suspiciosus. Esto obsequiosus, maxime infirmis, & in humilibus obsequiis. Sæpissime ora. Esto in choro disciplinatus, & Deo intentus. In victu discrete mo-

defsus, & his quæ corporis necessitas requirit: Esto in cella libenter. Fuge verba ociosa. Plane loquere, & modeste. Jucundus, & verax valde. Verba tua sint sicut juramentum. Nulli detrahas, nec detrahentem audias. Odium contra nullum teneas. Non sis elatus in verbis, vel moribus. Pecuniam odito. Ama paupertatem. In omnibus fuge mulieres. Esto compatiens afflictis. Castus in omnibus.

DE INSTITUTIONE NOVITIORUM

PARS SECUNDA.

CAPUT I.

De *voluntaria Novitiorum subjectione:*

I vis in ſpiritu proficere, & hic eſſe propter quod ut hic fieres, ad ſcholas virtutum, id eſt, ad religionem veniſti, ne fias ſimilis illis, qui longo tempore in ſcholis manendo multum temporis & ſumptum conſumunt, & minime diſcunt. Iſtius formulæ compendium ante oculos habeto, & ad ejus regulam ordina vitam tuam, & mores compone, & ſtudium impende, & tempus expende. In primis eſto ſub tali rectore & magiſtro, qui te prædicta doceat verbo & exemplo: vel ſi talem habere non potes, tui ipſe magiſter eſto. Sis ſtrenuus, ut ad hujus formulæ regulam vivere compellaris, & in nullo tuæ propriæ voluntatis libertati relinquaris. Puer enim qui dimittitur voluntati ſuæ, id eſt, puerili laſciviæ, confundit matrem ſuam, id eſt religionem. Ideoque tot ordines confunduntur, quia pueriles mentes ſibimet dimittuntur ſine fræno retrahente à noxiis, & ſine virga ad ſalubria compellente, aut ex negligentia ſeniorum, aut ex nociva condeſcenſione. Sicut imprudens medicus, qui ne contriſtet ægrum, quem curare deberet, patitur eum nociva comedere, ex quibus gravius, & diutius infirmatur, & cum in uno diſſimulatur exceſſus

ejus

ejus & vitia, cito ab aliis trahitur in exemplum, ita ut etiam sibi impune talia permittantur, quæ vident in aliis sustineri. Caveant tamen tales magistri, ne teneros animos frangant, severa cohibitione.

CAPUT II.

De negligentia prælatorum, seu mala libertate.

TAndem ad hoc ista mala libertas dilatatur & fluit quod hoc à pluribus vident fieri, ut quasi pro lege & pro jure ordinis descendant. Et si quis contra docere arguendo præsumpserit, singularis superstitionis improperium sustinebit. Et quasi qui novum ordinem & insolitum morem inducere velit, ut delirus & vanus irridebitur, & omnibus fiet onerosus, & tanquam temerarius judex aliorum actuum, persecutiones amarissimas sustinebit. Timent enim distracti, & à via Dei exorbitantes, ne si parcerent aelantibus pro justitia & religionis disciplina, multos ad partem suam traherent, & ita paulatim ad ordinis observantiam, etiam ipsi tandem cogerentur. Et præcavent ardentissime, ne ad hoc perveniãt, & sub specie singularitatis extirpandæ, eiiciunt à se illos & opprimunt quam desiderant religionem ad statum debitum reformari. Quod videntes alii quibus hoc displicet, aliquam bonæ voluntatis scintillam habentes, sed tamen infirmam, terrentur, & potius student se illis conformare, quos fortiorem partem habere vident in multitudine & potentia, quam cum illis tribulari, & insuper infirmari. Juxta illud. Et qui recessit à malo, prædæ patuit. Hæc omnia experti sumus in ordine nigro, & in aliis. Nunquam autem contingat nostram religio-

ligionem ad statum similem pervenire.

CAPUT III.

De religionis fervore.

QUi tali fervore ad religionem venit quod pro omnibus quæ ei mundus promittere vel dare potuit, noluit damnari in hoc sæculo, nec pro divitiis, honoribus vel deliciis, nec amore amicorum, vel proprii corporis dubitavit se tradere carceri pœnitentiæ propter Deum, non debet modo vilior esse quam tunc fuit, ut pro verbis hominum deserat modo viam Dei, à cujus ingressu nec terroribus, nec blanditiis potuit averti, Quod si timet de singularitati notari, & ob hoc aliis fieri odiosus, sciat, quod nullus sanctorum singularis gloriæ factus est in cælo, nisi qui inter homines positus, studuit esse in sanctitate vitæ singularis, quod tamen de singularitate virtutum dico, non tantum de cærimonialibus observantiis, parvam aut nullam habentibus utilitatem virtutis: Studia autem sanctitatis in his consistunt. In cavendo omne peccatum, omne scandalum, quantum in se est, in studendo omnibus virtutibus humiliter, & in quærendo familiaritatem Dei per affectum devotionis internæ. Adversus hujusmodi nulla est bona conformitas, per quam hæc studia destruuntur. Cum vero pro justitia, sicut & pro fide potius debeamus pati non solum irrisiones & despectiones, sed etiam persecutiones quaslibet, & mortem, sicut passi sunt Sancti ante nos, & patientur post nos in diebus novissimis: quam fidem deserere, vel justitiam vitæ peccando relinquere. Discamus in parvis verborum & despectionum tribulatiunculis ut si graviora nobis im-

imminerent pro Christo certamina, sciamus per patientiam superare. Nam qui à levi flatu deiicitur, quomodo stabit à vento maximæ tempestatis? Hoc ad præmuniendum cor præmisi, contra retrahentes à studio proficiendi in virtutibus. Quia qui tale studium non in se diligit, vix potest pro aliis secum morantibus æquanimiter sustinere. Unde sicut illi non dimittunt consuetudines suas malas propter nos, & noxias, sic non oportet nos bona & utilia studia abiicere propter illos, quia si volunt ad vitam æternam venire, oportet eos nobiscum viam Dei: non suam ambulare.

CAPUT IV.

De otio vitando, & vanitate sensuum.

NUnquam debes otiosus vagari, nec rumoribus vacare, & verbis otiosis, nec lusui, nec scurrilitatibus deditus esse, quia hæc faciunt mentem vagam, & inanem. Et licentia istorum dissolvitur cor à pondere timoris Dei, & affectum internæ devotionis exhauriunt. Non evageris tuis oculis hinc inde singula intuendo, quia levitatis est indicium. Et ea quæ foris aut per oculos, vel per aures strepitum quemdam interius suscitant, quo puritas intelligentiæ, quæ in bonis meditationibus mentem pascit, quasi quodam pulvere obscuratur. Quidquid non est necessarium tibi, vel utile ad tuum, vel alterius profectum, pertransi: & noli immorari, nec cor tuum in eo figatur, vel in eo tempus expendatur. Semper aliquid defer tecum in memoria, quod de Deo rumines cogitando: & mentis tuæ intuitum, semper in eum defigere stude, sicut docet Propheta dicens. Providebam Dominum

in conspectu meo semper &c. Hæc enim continet cor apud se, ne commoveatur à se per vanam lætitiam, vel irrationabilem tristitiam. Mundus enim in quo fluctuamus, variis tempestatum ventis agitatur, & qui non vult navem cordis sui quassationibus conteri, undarum influxione demergi, vel in extremas plagas ventorum flatibus impelli, affigere eam funibus bonarum cogitationum assuescat ad petram immobilem, quæ est Christus. Funem ne facile rumpatur, ex triplici resticulo componas, videlicet ex sacrarum scripturarum devota lectione, ex sedulæ orationis compunctione, ex bonarum actionum humili exercitatione. Lectio dat materiam & quasi semen bonæ cogitationis. Oratio rigat, & ad perfectum roborat, & cor illuminat ad intelligentiam & impinguat affectum ad saporem. Bona actio maxime condita pinguedine charitatis, & obedientiæ, vel alterius virtutis, lætificat conscientiam, & dat fiduciam spei in Deum, etsi ad horam intercipit devotionis quietem, tamen meretur postea majorem dulcedinis infusionem, & gratiam puritatis. *Psal. 15.*

CAPUT V.

De evitatione pravarum cogitationum, & inutilium occupationum.

FEriatus & vacans cave tibi à vanis, & à pravis cogitationibus ne vel modicum in te morentur, quia cito inquinant cujuscumque vitii colorem habeat, ut luxuriæ, vanæ gloriæ, odii, vel aliorum. Item cave tibi ab inutilibus occupationibus, quæ tempus perdunt, cor inquietant, & utilia impediunt, & devotionem dissipant. Item à torpore acediæ & pigritiæ, quæ men-

mentem tepidant, & corpus delicatum reddunt, & ad bona opera desidiosum.

CAPUT VI.

De vitanda nobilitate, & curiositate.

INter homines existens, cave tibi à duobus quo ad te ipsum, & à duobus quo ad alios. Quo ad te cave ne aliquid facias, ut ab eis noteris unde gloriam quæras, in gestu, in sermone, in voce vel actu, quia peccatum est, & vanum, & cum putas eis placere, fortè displices, & judicant te quasi inanis gloriæ cupidus sis vel forte non advertunt quid agis. Et sic perdis conatum tuum inutiliter, & vane, sicut stulti qui puris imaginibus quasi vivis hominibus obsequuntur, sicut habetur in Psalmis: Qui hominibus placent, id est, placere volũt confusi sunt, &c. Item ne pudore superfluo obruaris in his quæ coram hominibus agere debes loquẽdo: cantando, vel aliud agẽdo, sed ita liber esse stude corã eis sicut si sine eis esses, & si intus verecundia æstuas, foris reprime, quia quo magis te notabilem facis ex pudore, eo plus considerant te, & ita plus confunderis. Signum superbiæ videtur, nimis erubescere de illis defectibus quos natura indidit, ut de deformitate corporis, vel vocis, ruditate, & similibus. De vilitate autem vestis, vel de humilibus obsequiis erubescere, in paupere religioso superbia est. Vitium autem vel scandalum erubescere, unde Deus offenditur, vel aliquis scandalizatur. Apud temetipsum erubesce de peccatis tuis, de torpore in servitio Dei, de negligentia bonorum quæ posses facere & deberes: quod tempus defluit, & profectus virtutis non crescit: de hypocrisi, quod foris vis putari melior,

Psalm. 52. b

lior, quam intus te invenias: quod vitia tua occultas non timore nocumenti alterius, sed timore displicendi, & ne vilipendaris: quod bona quæ ostendis vis videri & placere hominibus ut ex his suspicentur aliquem multo plura, & majora in occulto te habere, ex quo talia foras prodeunt, quasi te dolente: quod vix adeo familiarem aliquem habes unanimem, quem velles te in omnibus agnoscere, sicut te ipsum agnoscis, quod etiam fit in confessione quandoque. Et si non audes peccata tua supprimere, quin ipsa accuses: tamen de illis in quibus te magis displicere times, ita ordinas verba submittendo, subjungendo, vel colorando, quod minus apparent verecunda, vel si forte plus bene profers, gloriaris, & vis inde apud confessorem sanctus reputari, quod tam humilis sis, cui te magis quam necesse sit, studeas confundere cõfitendo. Quod cum tentationibus vitiorum maximè carnalium ita desidiose compungeris, ut solo timore periculi vel confusionis pudore eas repellas, & quantum audes in affectu arrideas solo consensu operis, vel morosæ delectationis excluso. In hoc apparet major perversitas, quod cum facile quandoque hujusmodi tentationes quasi muscas immundas non abigis, ex negligentia eas permittis calescere, & convalescere, donec confortatæ jam periculosiores fiunt, & difficilius vincuntur, & conscientiam sæpius confundunt. Quod ita desidiosus es ad ea, quæ Dei sunt, & quæ ad virtutis, & devotionis studium pertinẽt, ut pudor humanus plura ex his à te extorqueat, quam amor divinus. Quod ita ingratus es de beneficiis Dei, ut non solum debitas non agas gratias de perceptis, sed etiam gratiam oblatam & paratam in vacuum recipias & negligas: atque cum gratiam sentis tibi arridere, occupas te vanio-

nioribus studiis quasi qui texit aranearum telas, quæ non proderunt ad vestimentum salutis. Quod illa ad quæ teneris facienda, sicut sunt horæ canonicæ, & similia, ita negligenter & desidiose persolvis, ut non tam meritum inde speres, quam supplicium expectes: quia & si verba utcumque proferas, tamen corde tam vagus es, & affectu frigidus, quod nec sensum orationis percipis, nec devotionis affectum. Et de ipsis verbis plurima defluunt accelerando, & utinam non multa transilias omittendo dum non attendis si dixeris, vel non dixeris, nisi forte ex conjectura alicujus verbi, quasi ex caudæ appræhensione reputes te dixisse. Deus autem & si patienter dissimulat, & attendit nostras negligentias, tamen non minus odit eas, sed integre dinumerat, distinctè dijudicat, severe puniet, nisi nos præveniamus faciem ejus in humili confessione, in forti satisfactione, & in seriosa emendatione. Quod ad omnia quæ ad corporis curam vel commodum spectant studiosissimus es, quæ vero ad Spiritus profectum, vel ad fraternæ charitatis exhibitionem, vel ad prælati obedientiam, vel ad carnis castigationem spectant, desidiosus es, Quod etiam hos & similes plurimos defectus in te advertens, nec terreris, nec compungeris, nec discutis, nec corrigis, quasi Deus tecum aliter acturus sit, quam cum omnibus aliis, ut mala tua incorrecta non puniat, & bona neglecta remuneret. Pro his & similibus erubesce apud te, & ab aliis in te dijudicari non mireris, nec indigneris, sed verecunderis. Hæc & alia plura in memetipso veraciter recognoscens erubesco, & doleo, sed non tantum sicut debeo, & non emendo sicut possem, & expediret. Ex meipso autem intelligo quod hæc vel aliqua istorũ etiam proximo meo inesse possunt, & ideo unusquis-

quisque judicet, & discutiat semetipsum, considerans, ex uno latere qualis sit, maxime quid sibi desit boni, & insit mali ex vitio proprio. Ex altera parte qualis esse debeat in virtutibus & moribus bonis, ut ex hoc humilietur ex cognitione defectus sui,& provocetur ad studium proficiendi ad illa quæ videt se debere facere vel habere, & ideo regratietur Deus, si in aliquibus forte ex ejus gratia profecerit. Quo ad alios cave à duobus, idest, ut non curiose respicias vel perquiras eorum personas, vultus dispositiones, habitum, gestus, facta, vel verba, vel officia. Inquantum tibi non attinet ista perscrutari, utilitatis causa, ita pertransi, ita cogita, ac si oves essent, vel alia animalia, ut in nullo circa illos occupes visum tuum, vel cor, ut non judices, vel dijudices de aliis, quales sint, vel esse possint in mente, in merito, in moribus vel in aliis, quia talis discussio vana est, & sæpissime falsa, immo temeraria. Et insuper cor inquietatur, & aliquando inclinatur,& conscientia læditur, & alia bona negliguntur ex tali occupatione. Si aliqua videris de aliquo vel audias, quæ non placent, pertransi & obliviscere cito, committens ea sibi & Deo, maxime ubi ad te non spectat ejus correctio ex debito magisterii, vel ex sociali familiaritate, vel denunciandi necessitate,

CAPUT VII.

De compassione peccantibus habenda.

COmpatere tamen peccantibus quasi in tempestatibus maris naufragantibus: quia longe misærabilius est in lacum inferni demergi, quam in profundum maris submergi. Ora pro eis & plora cum potes, ex hoc enim mereberis,

Matth. 5. 4 ut à simili naufragio libereris. Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Sic etiam omnium miserorum afflictiones animo & oculo intuere, & singulas eorum miserias aggravantes studiosè computa, diligenter pondera, ut ex his affectus miserationis in te pinguescant. Et si quas tu miserias pateris, tibi leviores in eorum comparatione videantur. Collige etiam in his quæ vides, passiones, labores, 2. Cor. 8. 6 dolores, & paupertates Jesu Christi, qui cum esset dives pro nobis egenus factus est, ut illius inopia, divites in cælestibus nos essemus.

CAPUT VIII.

De tribus vitiis communibus.

TRia sunt vitia communia apud homines, videlicet pronitas reprehendendi quæ in aliis vident, & non est secundum affectum eorum: Alterum est adulatio, qua solent sibi invicem blandiri, laudando, arridendo, quærendo quomodo valeant, cum non curent eos quandoque valere, honores inutiles offerendo, & in aliis multis modis in quibus nec est utilitas, nec ex affectu faciunt, sed ex usu ut placeant. Tertium est propria gloriatio de se ipso, quia ea quæ nos facimus, dicimus, sentimus, & scimus placent nobis, & præferimus ea aliorum factis commendando, vel occulte cogitando: & dedignamur, si alii non mirantur ea quasi non habeant sanum judicium, & delectamur in laude nostra. Et si aliquando nos ipsos atterendo humiliamus, non pure hoc facimus, sed volumus per hoc astute alium provocare ad laudem nostram, quasi non debeat pati, ut nos vituperemus quod in nobis laudandum est, vel hoc sæpe facimus, ut humi-

les

les reputemur, & saltem ex hoc placeamus, si alia placentia non habemus. Qui ab istis tribus esset liber, in magna puritate viveret, & quietè, unde versus.

Esse reprehensor, adulator, laudis amator,
Noli, sic pura tibi mens erit, atque quieta.

CAPUT IX.

De non habendo res curiosas.

NUlla curiosa habere cures, ut imagines, tabulas, sudariola, pater noster, & similia: Nec recipias, nec des aliis pro munusculis, quia occupant cor, & magistris nostris non placent, & facient te notabilem inter ceteros,& sæpe sine licentia recipiuntur, vel dantur talia incautè, dum pudet eos, toties pro istis recurrere ad magistros. Species aromaticas non habeas, nisi pro evidenti necessitate non possis carere. Qui omnibus rebus peculiaribus carere posset, felix esset, quia multæ distractionis materiam abscidisset. Si autem aliqua volueris habere, ut libros ratione studii, & scriptoriola, nulla superflua collige, vel curiosa: solum contentus sis solis necessariis in numero & valore. Ipse habitus, & communia instrumenta tua, simplicia sint, & inculta. Corporis gestus, & omnia foris apparentia, plana sint & pura. Nihil notabiliter curiale & curiosum, vel singularitate coloris respersum affectes.

CAPUT X.

Quod religiosus nō debet affectare hominibus placere

STude humano judicio non moveri, nec delectari favoribus, nec despectu contristari,

L 2 quia

quia judicium humanum cæcum est frequentius; & ignorat veritatem, & fallitur sæpissime, nec si laudaris ab homine es ideo laudadilior, nec si despiceris es ideo vilior. Stultus est, qui stulte placere laborat. Quia sicut cæcus non discernit nt er colores, nec surdus inter sonos, insipiens homo nescit pensare meritorum dignitates, unde cum aliquid agere contingit æstimabile, ut prædicare, vel simile non anxieris quod ad placitum hominum hoc facias, sed invocato auxilio Dei prout melius expedire secundum Deum intelligis, stude facere. Et si bene successerit, Dei adjutorio refer gratias, & noli extolli, quia non propter te, sed magis propter aliorum orationes & merita, gratiam tibi datam debes æstimare. Si autem minus bene successerit, noli turbari, nec pudore confundi, sed gratias Deo refer, qui sic te ab elevatione defendit. Sive autem bene, sive minus bene successerit, statim habete interius & exterius, ac si non feceris. Laudet qui vult, vel despiciat, quid ad te? Tu tace, excusationes cave, quando debes aliqua hujusmodi facere. Ad hoc sæpissime fiunt, ut despiciamur, & præsumptuosi videamur qui talia audeamus: Unde videtur melius, purius, & humilius simpliciter facere quod est faciendum, vel obedientia jubente, vel charitate instigante. Si placet eis, bene, si non, quid est tunc perditum; Nam cum oportet te prædicare, vel simile facere, quod aliquid honoris videatur habere, si bene feceris, lucrum habes de laboris tui profectu: si minus bene iterum lucraris meritum humiliationis tuę, & post hoc minus ad hujusmodi cogeris ab illis quibus non placuisti. Omnes sumus alterutrum expositi, ut alter alteri placeat, vel displiceat, cum in mea non sit potestate ut tibi placeam, sed in tuo arbitrio, vel affectu quæ tibi dare non

valeo

valeo. Si multum tibi placere laborabo, forsitan nihil proficiam, quia aliter consilium tuum dirigitur: & ideo nihil in hac parte melius video, quam quod soli Deo studeat homo placere, & proximum non scandalizare, vel scienter offendere, & committere Deo si hominibus placeat, vel displiceat humiliter, & patienter, juxta illud: Mihi pro minimo est, ut à vobis judicer. 1. Cor. 4. a
Quibus places, adscribe eorum benevolentiæ, non tuæ probitati. Quibus autem displices, attribue tuo merito, & cogita quod si tantillo eis displices, sicut exterius cognoscere valent tuam utilitatem, quid fieret si radicitus perspicerent omnia vitia tua, & peccata, & inhonesta quæcumque? Mirum si non eiicerent, vel lapidarent te, pro me loquor. Nunquam enim à fidelibus tantum despectus sum, sicut sum despicabilis in veritate: unde non debeo indignari: cum aliqnando despicior, sed mirari, & reputare de beneficio Dei, quod non omnibus sum odiosus.

CAPUT XI.

De patiendis humiliter odio, & detractione.

ET cum detrahi tibi intelligis, non movearis, quia si verum est quod dicitur, non est inconveniens hoc loqui homines, quod facere ausus es. Si autem verum non est, non nocet tibi eorum locutio. Ut si albus esses, & diceret quis te nigrum esse, quid obesset tibi illud dicere? Nihil, cum tu esses quod es, & non aliud. Et si quis æstimaret te capram esse, tamen homo es. Si autem ad primos motus hujusmodi adversitatis turbaris, & inflammaris, ex patientia reprime iram; & sustine ad modicum, sicut qui sustinet adustionem cauterii, vel secationem chirurgici

gici cogitans utilitatem patientiæ, & cito sanari incipias, & melius habere. Immo hoc ipsum ex pugna intus exercitata, magnæ utilitatis est, quia est purgatio peccati, vitii lima, exercitatio virtutis, meritum gloriæ, præparatio pacis. Non enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit.
1. Tim. 2. 4 Rancorem erga nullum retine in corde. Ad omnes cor mite, & pacificum habere stude, nec pro tua offensa, nec pro ullius vitio aliquem odito, ne fias cum illo sub specie zeli pariter vitiosus. Si non convenit tibi ejus habere familiaritatem propter vitæ ipsius deformitatem, sic displiceat tibi malum quod habet ex se, ut non sit tibi execrabile bonum quod est ex natura in præsenti, vel ex gratia forsitan in futuro. Multi enim sunt mali, qui fient boni postea, propter quod de omnibus viventibus est sperandū. Quod si aliquis te odiret, & detraheret, & niteretur te confundere, & gravare: tu etiam si ex similibus vis contendere non vincis eum, nec placas, sed provocas, sicut qui canem latrantem minando provocat ad mordendum, qui si latratus ejus non advertendo transiret, citius eum compesceret, & abiret. Nam cum hoc intendat omnis adversarius, ut molestet, & provocet illum cui adversatur, si videt te exacerbari, & contristari, ita habet quod quærit, & tanto fortius instat quomodo gravet, quanto plus videt valere conatus suos ad id quod intendit. Si autem viderit quod patienter sustines, & pertransis, ac si non sentias, confunditur in seipso, & confrigens tumentes fluctus ejus, ex indignatione quiescit videns quod nec valet efficere, quod quærebat, scilicet ut te conturbaret, vel certe confusus compungitur, & corrigitur exemplo patientiæ tuæ emendatus. Quòd si forte obstinatus, nec corrigitur, nec desistit te persequi, disce aliquid pati posse pro Deo, quia

quia ille qui tibi adversatur gravius torquet seipsum, quam te. Qui antem seipsum morderet, & laniaret in odium tui, quid te læderet? Immo de se te vindicaret, ipse non tu, morosus vulnera sentiret. Ita sentias de illo quia odit te, quod se laniat non te, unde tu habeto pacem tecum, & aliena malitia non tibi nocebit. Quod & si verba contumeliæ tibi intulerit discere debes, ut omnia verba habeas pro sono transeunte, nisi quantum valeas ex eis ædificationem accipere, sed inquantum perturbare possunt, & scandalizare, sint tibi, sicut avium garritus, & latratus canum. Hoc cum audis pertransi, & non cura. Noli illi similis fieri, qui tibi detrahit: quia sicut in illo odibile est vitium detractionis, ita etiam esset in te. Nemo autem in odium adversarii sui sibimet præcidit nasum, vel eruit oculos: sic nemo sapiens deturpat seipsum, ut se vindicet de inimico, quia tunc non tristitiam, sed lætitiam inimico afferret. Si patienter fers jacula adversantis, alii compatientur tibi, & impugnabunt pro te adversarium tuum te tacente, & diligent te. Si autem vindicare volueris te resistendo, aspicient te, & respicient vos pariter mordentes, & scandalizabuntur in utroque. Doctrina Christi magistri nostri & Domini est, cujus te esse discipulum professus es in professione Regulæ. Diligere inimicos, benedicere odientes nos. Et nostra benignitate vincere illorum malitiam. Sicut ille malos mutat in bonos, patienter eos, ut convertantur expectando, & beneficiis alliciendo. Mat. 5. g

CAPUT XII.

De sui ipsius correctione.

COrrige in te quod in alio reprehendis,& doce te quod utile cuique cognoscis, furor tuus agat in teipsum, & ita inflammatus alios calefac, sicut ignis qui proxima prius, & postea remotiora calefacit. Tu igitur esto proximus tibi in correctione tui. Regula ingenii tui, & zelus justitiæ tuæ primo reformet te, exemplar artis tuæ aliis imitandæ:Ostende in proprio, cujus peritiæ sis in opere alieno. Quidam sciunt in aliis multa corrigere, & vitam aliorum ordinare, in seipsis autem multa incorrecta relinquunt, & minimam diligentiam adhibent, ut statum proprium ordinent ad profectum virtutis. Quandoque somniant si essent in alio statu in tali, vel tali officio, vel dignitate,quantum bene valerent illam bene disponere, suum autem statum in quo jam sunt nec sollicite discutiunt, nec emendant, sed aliquando per alium moniti, vel ex casu forte ad se reversi, cogitant ad meliora se extendere, nec provide disponunt qualiter hæc faciant vel in eo quod provident non perseverant, consuetudine dissolutionis, & torpore eos ad solita revocante.

CAPUT XIII.

De eodem.

ESto tuimet potens, ut statim ad nutum rationis assuescas,tam cogitationes cordis quam membra, & sensus corporis à noxiis retrahere, & in bonis studiis occupare, & oculos, manus,

lin-

linguam, auditum, & cogitatum quasi in freno manus tuæ, ne insolerter evagentur extra disciplinæ terminos. Quia sicut avis, vel bestia ex coactione domita, rursus ex relaxatione fiunt indomita, ita sensus exteriores, & affectiones interiores, nisi sub discreta cautela refrænentur ex libertatis licentia insolescunt, ita ut postea difficilius redigantur sub rationis magisterio, quam in principio conversionis, quia perversi difficilius corriguntur quam nunquam conversi, sicut animalia difficilius domantur, vel mansuescunt in senectute, quam in juventute, & sensus juvenum capacior est scientiæ, quam senum, & inveterata arbusta inflexibiliora sunt, quam recentia, & tenera. Sæpissime discute teipsum, & considera statum mentis, corporis, quid desit, quid deficiat, vel quid proficiat, quid impediat profectum, & quomodo illi obvietur declinando, vel resistendo, aut regendo, aut tolerando. Peccata declinanda sunt, & fugienda. Vitiis impugnantibus est resistendum, officium vel alia actio occasionaliter impediens, regenda & ordinanda est discrete ad profectus materiam. Adversitas est toleranda, & per usum tolerandi fit magis tolerabilis, & ideo tam odiosa est nobis adversitas, quia nolumus assuescere. Si aliquis domesticus tuus, vel vicinus, tibi fuerit in corde onerosus, illi stude magis obsequiosus esse, & affabilis, cito senties remedium illius morbi.

CAPUT XIV.

Quare non sit affectanda hominum dilectio.

NOn multum affectes diligi, quia distractio cordis est, & à quo quæris diligi, illi etiam affectas placere, & tibi admiscet se adulatio, & sa-

& sæpe ſimulatio; ne forte diſplicere incipias, & minus diligi: Turbaris etiam quando ſuſpicaris te minus diligi, ut deſideraveras, vel ſperaveras Pauci etiam ſunt in ſenſu, & affectionibus,& moribus ita conformes, ut non ſit diſſenſionis materia aliqua inter eos, quæ eſt dilectionis adverſatrix. Item à fœminis velle diligi, etiam præter tentationis laqueum, & occupationis materiam, & turbationis occaſiones continuas, nota ſuſpicionis,& obſervationis non carebis. Committe te Deo, & ab illo ſtude diligi fideliter & aliorum certam dilectionem relinquet illorum arbitrio,& divinæ voluntati. Dilectio hominum fallax eſt, & inſtabilis,facile cedit,facile lædit: ad modicum utilis,& ſepe nociva.Si dignus fueris diligeris,ſin autem, juſtum eſt non diligi indignum, nec ei ullam reverentiam exiberi. Amen.

S. BO-

S. BONAVENTURÆ

EXIMII ECCLESIÆ DOCTORIS

OPUSCULUM,

Cui titulus eſt.

REGULA NOVITIORUM.

Quæ de inſtructione Novitiorum in ſuperioribus Opuſculis docuit S. Bonaventura, videtur in hoc Opuſculo in compendium redigere, in quo breviter Novitios inſtituit ad vitæ reformationem.

PRÆFATIUNCULA.

Renovamini in novitate ſenſus veſtri, ut probetis quæ ſit voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta. Hoc dicit Apoſtolus ad Romanos in perſona novitiorum, his qui fuerunt per peccatum in ſæculo deformati, & erant tenebroſi, ut modo in religione poſiti, per finalem ſententiam reformentur, & fiant luminoſi, ut dicatur de eis. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis ambulate. Qui ergo deſiderant in ſpiritu & moribus reformari, ſtudeant vitam ſuam ſub- *Rom. 12.a*

Ephes.5.b. subscriptis rationibus reformare. Cognoscent enim quia voluntas Dei erit eis bona, quantum ad remissionem culpæ deformantis, beneplacens quantum ad infusionem gratiæ reformantis, sed perfecta, quantum ad fruitionem gloriæ præmiantis, in qua recipient diadema decoris de manu Domini Jesu, qui retribuet unicuique juxta opera sua, justus est, & justitiam dilexit.

CAPUT I.

De officio.

CUm spiritualia sint semper ubique omnibus præponenda: idcirco cum fueris in ecclesia: vel alibi ad divinum officium celebrandum, non sis ibi cum vagatione cordis, interponendo nociva, & cogitando diversa, quia dicit Bernardus: Magna abusio est habere os in choro, & cor in foro. Nam de talibus dicitur per Prophetam: Psalm.61.a Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant. Sed dicas cum profunda cordis humilitate, & reverentia, & timore. Nam teste Scriptura. Eccli.1.b Timor Domini delectabit cor, & dabit gaudium, & lætitiam: & stude intelligere ea quæ dicis si potes, si verò non potes intelligere, reverere: quia sicut dicit Sapiens, per reverentiam, accedet tibi bona gratia: & semper ad totum Eccli.32.a officium sis erectus, tam in officio beatæ Mariæ Virginis, quam in alio, hoc modo excepto, quia in nocte, dicto matutino beatæ Virginis licet tibi apodiare. Officium vero beatæ Virginis nunquam dimittas, & quamdiu stas in officio totaliter sis honestus, ut non respicias circumstantes, nec cum aliquo loquaris ibidem, sed inclinato aliquantulum capite dimissas manus habeas ante, aut in modum crucis, aut manum in ma-

manu portans, numquam autem ante pectus, vel in sinu, vel in loco inhonesto portes, cogitans te esse non solum coram fratribus: sed etiam coram Deo, & Angelis ejus. Nam teste Propheta, *Psal. 67. a* qui dicit: Prævenerunt principes, id est, Angeli conjuncti psallentibus. Et sis semper sollicitus ad horam, ne aliquando negligentia, vel verecundia ductus, aliquod verbum prætermittas, & non dicas horas tuas solummodo prolatione vocis exterioris, ut Pharisæi versipelles, de quibus conqueritur Dominus per Prophetam dicens: *Isa. 29. d* Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me. *Matth. 15. a* Cave tibi multum, ne aliquid facias, vel dicas ibidem, quod alios provocet ad risum, quia sicut dicit Isidorus: Nullus habebit accessum ad compositionem, ubi fuerit immoderatus jocus, vel risus, sed jucundatio tua sit semper in Jesu, & meditatio tua sit semper in *Psal. 18. d* Jesu, ut psallendo & meditando possis dicere cum Propheta: Et erunt ut complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, & dicta qualibet hora, dicas: Miserere mei Deus, cum oratione, Omnipotens sempiterne Deus, qui gloriosæ Virginis Mariæ matris &c.

CAPUT II.

De oratione.

CUm Dominus dicat in Evangelio, quia oportet semper orare, & non deficere. Stude *Luc. 18. a* semper expendere tempus tuum aut in oratione, aut in lectione, aut in bona meditatione, aut in servitiis: non enim cessat orare: qui non cessat benefacere. In oratione autem frequenter & morose permaneas, cum profunda cordis devotio-

ne

Eccli.35.c ne & humilitate. Oratio autem humiliantis se nubes penetrat juxta sententiam Sapientis. Quidquid autem in oratione petieris, cum fiducia impetrandi petas. Veritas enim dicit: Quidquid Mat.11.c orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis. Sit autem oratio tua in excelsa charitate fundata. Gregorius enim dicit: Quia virtus per- Greg. homil. 27. in Euang. post med. fectæ orationis, est celsitudo charitatis. Sit secreta, verecunda, justa lacrymosa, & frequens, & quia oratio nihil aliud est, quam ascensus intellectus ad Deum, idcirco antequam incipias orationem, præpara te ad intimam devotionem, si vis attingere ad divinam prægustationem, nam teste Gregorio: oratio est cordis non labiorum. Est apud Isid. de sum.60.lib. 3.cap.7.sent.4. Eccl.18.c Nec inquit, verba deprecantis tantum Deus intendit, sed cor orantis aspicit, & ideo dicit Sapiens: Fili, ante orationem præpara animam tuam, & noli esse tanquam ille qui tentat Deum. Tunc enim orator dicitur tentare Deum, quando absque cordis præparatione currit ad vocalem orationem, & petit ibi divinam speculationem. Sic vix, aut nunquam poterit impetrare, quia talis dicitur non devotus orator, sed verborum latrator. Si ergo vis affici in oratione, præpara cor tuum ad devotionem, nam de cordis Psalm.9.d. præparatione, dicit Dominus per Prophetam: Præparationem cordis eorum audivit auris tua, unde legitur in vitis Patrum: Quales volumus orantes inveniri, tales debemus ante tempus præparare nos. Ad istam autem præparationem tria occurrunt, primo ut dicit Gregorius: Quinque sensuum revocationes, scilicet ab exterioribus, ut ad nihil intendat, nisi ad quietem mentis, ne forte anima quæ soli Deo vacare intendit, per eos ad plura diffundatur. Nam si invisibilis anima invisibili Deo conformis est, dum, Deum orat, debet omnium visibilium oblivisci

ut

ut impermixta terrenis ad cœlestia cito tendat. Animam enim in modus arboris cogitatur levari. Unde Gregorius dicit. Tanto avidius gustum sapientiæ orator intus acciperet, quanto saporem carnis pro eodem sapientiæ fonte robustius repressisset, propter quod dicebat Dominus. Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum,& clauso ostio ora patrem tuum. Sed quia nemo ascendit ad Dei contemplationem, nisi prius descendat per sui humilitatem, ideo sequitur secundum, scilicet propriæ parvitatis consideratio. Si autem vis videre tuam parvitatem qui oras, considera illius immensitatem quem oras? nam nihil es respectu Dei viventis. Tu enim es vermiculus putridus, ipse vero Deus est æternus. Tu creàtura mortalis & infirma, ipse vero Creator omnipotens, tamen cum nihil sis, non ipsum Deum honorasti tanquam creatorem tuum, & tanquam servus dominum suum, & quod periculosius est, peccando eum ad iram provocasti, & semper eum suis stipendiis impugnasti,& ideo non es dignus exaudiri, sed potius cruciari æternaliter. Et sic mentaliter descende ad infernum cogitando,scilicet gravia peccata quæ commisisti, & quantam gloriam perdidisti, & quam dura supplicia incurristi, ut cogitando cognoscas tuam transgressionem, & quam juste damnatus es, & divinam passionem, qua redemptus es. Nunc igitur sequitur tertium, scilicet Christi redemptoris ignità dilectio. Si autem vis diligere Christum considera quantum fueris dilectus à Christo. Nam majorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis,sed Christus plus, quia pro nobis inimicis suis mortuus est.Cogita ergo hæc grandia beneficia Dei, qui deberes meritis tuis æternaliter cruciari,voluit tamen ipse Dei filius pro te redimendo de mu-

Mat.6.a

Joan-15

mulierе paupercula nasci, & crudelissima supplicia pati, & horribili morte mori, & mortuus ad inferna descendere, ut nos de inferni pelago liberaret, & in cælesti collegio collocaret. Et ascende mentaliter ad illud collegium beatorum, & tunc divina charitate ignitus incipias orare
Psal. 38. a ferventer; ut possis dicere cum Propheta: Concalvit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis: & dum diu oras, speculare
Phil. 3. d. illam Hierusalem triumphalem, ut orando possis dicere cum Apostolo: Nostra autem conversatio in cælis est. Orationes autem quas facias, semper habeas sub certo numero terminatas, quas nunquam dimittas, nisi manifesta necessitate, vel infirmitate coactus, quæ sunt hæ. Primo ad laudem Dei & beatæ Virginis, quotidie inter diem, & noctem dicas centum Pater noster cum Gloria Patri: & totidem Ave Maria cum genuflexionibus. Item dicas quotidie Psalmos pœnitentiales cum Letania, pro benefactoribus vivis, & Vesperis defunctorum, hoc est, Placebo, & alias facias, sicut tibi Dominus ministrabit. Hic tamen attende, ut in oratione quam facis, magis studeas ad devotionem, quam ad consummationem, ut statim cum inveneris Christum, ora-
Cant. 3. b tionem ulteriùs non protendas, sed eo fruere quem quærebas, dicens cum sponsa. Inveni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam, & subtrahente se Iesu, orationem perficias quam incœpisti, & consulo tibi, ut nunquam prædicta dimittas: non enim qui incipit emendatur, sed qui finaliter perseverat. Ora ergo charissime, & te in oratione exerce, quia pauperi non oranti, æterna supplicia promittuntur. Ait enim Bernardus, Ora frater instanter, ora quia ille dicitur habere tunicam mixtam sanguine, qui carnem suam nutrit de pauperis sudore.

Can-

Cantando vobis, inquit, ista bona proveniunt, graves ergo pro eis effundite gemitus; alioquin quod hic in delitiis sumitis, in tormentis evomitis. Studeas ergo tanto ferventius, & morosius cum fervore devotionis orare, quanto plus ceteris majora beneficia tibi conferuntur, quia sicut dicit Gregorius: Tanto ergo humilior, atque ad serviendum Deo promptior quisque debet esse ex munere, quanto se obligatiorem conspicit in reddenda ratione. Et omnis oratio tua semper voluatur circa Dei beneficia collata, cum gratiarum actione, aut circa tua & proximi scelera perpetrata, cum omni dolore & lacrymarum effusione. Ista est scala per quam vidit Jacob Angelos ascendentes, & descendentes. Et quotidie semel à fratrum consortio separatus stude animum tuum ab omni sollicitudine revocare, & illicitis cogitationibus permixtus, cum profunda cordis humilitate, devotione, & gratiarum actione, recogita circa beneficia Creatoris, & maxime quoniam pro te voluit humiliter incarnari, & acerbissima supplicia pati, & morte turpissima mori. Quæ autem de passione tunc debeas cogitare, dicit Bernardus. O homo respice mentali oculo, quanto remunerationis debito Domino tuo sis astrictus. Respice sanguinem, alaparum contumeliam, flagellorum duritiam, coronam spineam: verborum blasphemiam, sputi ludibria, crucis angariam, suspendium patibuli, oculos languentes, oris pallorem, felita cibaria, acetosa pocula, caput inclinatum, mortis supplicium. Et quid plura? Vita pro nobis mortua est. Et cum hæc prolixius cogitasti, convertere protinus ad teipsum, & considera quod Christus non solum supradicta, sed etiam alias multas sustinuit passiones, ut te de ser-

Greg. hom. 9. in Evang. fere in prin.

Gen. 28. e

vitute diaboli liberaret. Et tu ingratus, beneficia Creatoris tui nõ cognoscis, cum sis sua morte redemptus, non solum ardentius non amasti, sed peccando potius impugnasti, sicut ipse conqueritur per Prophetam, dicens: Retribuebant mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione mea. Et prolixa hora cogita cum dolore, quantum & qualiter Deum offendisti, & per consequens quantam gloriam amisisti, & quanta supplicia acquisisti, & in hoc liquefiat anima tua dolendo & pœnitendo in amaritudine lacrymarum, ut possis dicere cum Propheta: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam, Ad ultimum vero surge sperando de misericordia Jesu Christi. Patiens enim est, & multum misericors, sicut dicitur in Psalmo. Et ideo confidenter, & humiliter roga eum, ut quia sua morte te redemit, & redemptum de mundo te vocavit in religione positum, immaculatum finaliter te conservet in sanctorum collegio, Deinde roga Deum pro Ecclesia Romana.

Psal. 34. b & 108. a

Psal. 118. r

Psalm. 85. d

CAPUT III.

De confessione.

Quia ad remissionem peccatorum requiritur contritio amara, confessio pura, & satisfactio condigna: idcirco antequam vadas ad confessionem, omnia peccata quæ post prædictam confessionem fecisti, vel corde, vel ore, vel opere, aut omittendo bona, aut committendo contraria, cum profunda contritione ad mentem revoca diligenter, ne ea in confessione prætermittas. Cum singula ad mentem revocaveris verecunde, vade ad sacerdotem, & deposito mantello humiliter genuflecte, & cum extracto capu-

caputio, & junctis manibus dicas: Confiteor, usque, Ideo precor: & hic incipias dicere peccata quæ cogitasti sæpius, & pro singulo peccato, dicas tuam culpam. Quibus dictis, jungas ultimo dicens, Et de istis, & aliis multis peccatis meis mortalibus, venialibus confessis, & omissis, quibus offendi Creatorem meum: visu auditu, gestu, odoratu, & tactu: dico meam culpam. Ista sufficiunt ad confessionem frequentem: cum volueris prolixius confiteri, dicas de offensionibus regulæ, maxime de obedientia, paupertate,& castitate,& exprimas si in aliquo istorum offendisti. Item de multa ingratitudine & irreverentia quam habes, circa temporalia & spiritualia beneficia, nam spiritualia non cognoscis, juxta beneficium redemptionis, & religionis, quia cum gratiarum actione frequenter ruminare debuisti, & etiam de beneficiis corporalibus es ingratus, quia pro eleemosynis acceptis, non reddis Deo debitas gratias, sicut debes, & parum pro benefactorsbus oras. Item de modica charitate quam habes circa Deum & proximum, quia Deum non diligis, sicut debes toto corde, nec obedis consiliis & præceptis sicut debes, sed quod periculosius est, ejus voluntati resistis frequenter, nec etiam diligis proximum sicut debes,quia non congaudes ei in prosperitate, nec in adversitate compateris, sicut debes. Item de perditione temporis, quia stas otiosus in die audiendo verba vana, & otiosa,& nociva ad risum provocantia. Item de in honestis & nocivis cogitationibus, luxuriosis & otiosis, quibus non resistis humiliter sicut potes, sed forte quod pejus est, negligis principia motuum carnalium qui insurgunt. Item de multa superfluitate in comedendo & bibendo, & alia non necessaria faciendo. Item de falso & temerario

judicio. Item de vana lætitia & triſtitia. Item quia tu es pronus ad malum, & remiſſus ad bonum. Item de multa ſuperbia, vana gloria, invidia, jactantia, avaritia, acedia, & luxuria. Item de modico quem habes de peccatis tuis dolore, & non doles de confeſſis ſicut debes, & de aliquibus dicas quæ conſcientia reprehendit: & dum hæc omnia dicis deſcende ad ſimilia quæ feciſti, & ſemper accepta pœnitentia oſculare terram, & ſit confeſſio frequens, aperta &, integra, verecunda, & lacrymoſa, & cum contritione, & ſine excuſatione. Et ſi potes confiteri quotidie bene quidem, ſin autem de tertio in tertium diem ſaltem ſtudeas confiteri, & ſtudeas generaliter annuatim confiteri.

CAPUT IV.

De ſacramento Eucharistiæ.

1.Cor.11.g CUm Apoſtolus dicat, quod qui illud incogitabile ſacramentum indigne manducat, judicium ſibi manducat & bibit: idcirco quandocunque communicare proponis, ſtudeas per totam hebdomadam præcedẽtem te præparare, per peccatorum contritionem continuam, confeſſionem, & devotam orationem. Nam de hac præparatione loquebatur Apoſtolus cum dicebat. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Quod ſi in die Dominico proponis communicare, ſtudeas te ante per triduum ad fervorem ſpiritus ordinare, ut ſis in ſexta feria præcedenti ab omni cogitatione immunda abſtractus. Semper autem habeas mentales oculos ad Jeſum crucifixum, ſpinis coronatum, aceto & felle potatum, ſputis & contumeliis ſaturatum, à peccatoribus blaſphematum,

1.Cor.11.f

acer-

acerbissima morte consumptum, lancea perforatum, à mortalibus jam sepultum. Hæc cogita illa die, sive comedas, sive bibas, sive aliquid aliud facias, ut cogitando Creatorem crucifixum, dolorem in corde habeas, tota die ostendas tristitiam in corde, & in corpore, dicens cum Apostolo: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. Sabbato proponas penitus fratrum consortia declinare, & quietem mentis eligere: dies enim requietionis est, & pone strictum ori tuo silentium, ut saltem illo die non solum otiosa verba succidas, sed ipsa necessaria vix loquaris. Nam teste Hieremia: Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei nostri, & usque ad completorium exerceas te, aut in lectione, aut in bona meditatione. Post completorium vade in ecclesiam, & ibi revoca mentem tuam, et quidquid contra Creatorem tuum fecisti, recogita cum dolore, & amaritudine cordis, dicendo cum Propheta: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et semper quãdo communicare proponis die præcedenti jejunes, & post matutinum non dormias, sed vigila in oratione, sciens quod in vigilia post matutinum, Salvator noster potissime invenitur, ipso attestante qui ait: Qui mane vigilaverit ad me, inveniet me. Cum communicatus fueris, statim vade ad cellam tuam, & cum gaudio magno ipsius communicationis, affectes illum quem quidem ipsa veritas promittit, dicens: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & immmediate dicas Pœnitentiales cum Letaniis, & cave illa die similiter ne egrediantur verba nociva, vel otiosa de ore tuo, per quod intravit Jesu refectio gloriosa, teste Apostolo: Nemo potest digne calicem Domini, & calicem dæ-

Gal. 6. d

Thren. 3. c

Isa. 38. e

Prov. 8. d

Joan. 6. f

1. Cor. 05. e

dæmoniorum sumere, de frequentatione vero communionis non audeo suadere, nisi quod Augustinus suadet, ait enim; Quotidie Eucharistiam recipere, nec laudo, nec vitupero: omnibus tamen Dominicis diebus communicandum hortor, si tamen mens in affectu peccandi est, magis gravatur quam purificatur. Et tamen licet quis peccato mordeatur, si tamen de cetero non habet voluntatem peccandi, & satisfaciat lacrymis, orationibus, accedat securus, sed de illo dico, quem mortalia peccata non gravant.

Aug. lib. de Eccl. dogmat. c.53. refertur de consecr. d.2. c. Quotidie.

CAPUT F.

De comestione.

CUm pulsatur campanella ad mensam, vel ad comedendum, stes in silentio, & examina teipsum quomodo in oratione, vel lectione, vel in servitiis laborasti, ut præparatas eleemosynas possis secura conscientia manducare: nam peccatores tibi eleemosynas largiuntur, non ut loquaris de partibus, vel de guerris, vel maneas otiosus, sed ut pro eis incessanter ad Dominum fundas preces. Quod si te inveneris otiosum stetisse, aut dixisse illicita, timeas cum dolore cordis, sciens, quod de eleemosynis acceptis oportebit te reddere rationem villicationis tuæ, & usque ad secundam pulsationem cogita supradicta, semper pro benefactoribus exorando. Cum autem intraveris ad mensam, sede circa honestiores si fieri potest bono modo. Et antequam incipias manducare, dicas gloria in excelsis Deo, vel tribus vicibus pater noster, & invocando nomen sanctæ Trinitatis, dicendo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, amen. Et tunc incipies manducare cum timore, & dolore cordis,

dis, ut verificetur in te illud: Antequam comedo, suspiro, sic Bernardus dicit: Cum comedis non totus comedas, sed attendas lectioni, si fueris ubi legatur; si vero non legitur, ibidem cogita de Deo, ut uterque homo sit propria refectione refectus. Sis ergo im mensa honeste, capite semper cooperto, oculis non diffusis, & nulli loquaris inde nisi necessitate coactus, nec cures scire, quid vel quantum, vel qualiter alii mãducent. Paulatim incidas panem, & vinum moderate propina, ut cum comedas nec panis incisus, nec vinum in scypho sit, nec sis primus in comedendo, nec ultimus in finiendo. Et dum sanus es, numquam panem eligas meliorem, nec deteriorem tantum dimittas, ne Deum offendas, & proximum scandalizes, sed comiter manduca illum: & non comedas rapaciter sicut gulosi, quorum Deus venter est, sicut dicit Apostolus: sed curialiter & honeste manduca, sicut decet religiosum, & paupertatis sanctissimæ sectatorem. Et cum biberis dicto Ave Maria cum duabus manibus bibas, ne quod datur ibi ad nutrimentum, fiat tibi in detrimentum, habet enim ad libidinem provocare, sicut dicit Sapiens, quia luxuriosa res est vinum. Et ideo dicit Apostolus: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, & alibi: Semper modico utere vino. Appone igitur semper aquam in vino: Specialiá tibi numquam procures, nec oblata recipias, si evitare poteris bono modo, xenia non mittas per mensam, nisi forte illis qui juxta te sunt. In fine vero micas diligenter collige & manduca, quia dicit Dominus, colligite fragmenta ne pereant.

Job.3.d Phil.3.d Prov.20.a Ephes.5.d 1.Tim.5.d Ioan.6.b

CAPUT VI.

De abstinentia.

Luc.21.g CUm Dominus dicat in Evangelio. Attendite ne graventur corpora vestra crapula, & ebrietate. In hujusmodi semper stude crapulam fugere & ebrietatem, & sobrietatem elige, quia dicit Sapiens: Multi per crapulam perierunt, qui *Eccli.37.d* abstinens est adiiciet sibi vitam. Si autem fueris ad comedendum, non sapor, sed fames te provocet, ut dicit Bernardus, ut numquam voluptate sed necessitate pascaris, quia dicit Augustinus: Mens lassata nimietate ciborum, perdit orationis vigorem. Toto tempore vitæ tuæ modico, & communi cibo utere, quia dicit Isido- *Isid. lib. 2. de sum. bo. c.43. sent.1. in sensu.* rus: Ubicumque satietas, & ebrietas, ibi libido, & furor dominatur: Et ne modum excedas in comedendo, & bibendo[sicut dicit Isidorus]tantum tibi jejunii impones, quantum ferre potes. Melius est enim, inquit quotidie parum, quam *Aug.ser.2. in cap. Jejunii de temp.56.t.10.* multum raro sumere. Augustinus: Quid enim prodest tota die longum jejunium durare & postea, satietate, vel nimietate animam saturare? Et cave, ne de cetero specialitatem, vel singularitatem tibi procures: sed omni tempore quando sanus es, iis cibariis esto contentus: ut pane, & vino, & coquina tantum, & si aliquid apponatur, si indiges accipias moderate, sicut decet servum Dei, & paupertatis sanctissimæ sectatorem. Cibaria vero quæ magis provocent ad gulam, quam sustentationem naturæ semper devita, sicut sunt cibaria inusitata, vel delicata, scilicet speciebus composita, & similia. Nam *Ber.epist.1. ad Robertum nepotē post med.* sicut dicit Bernardus: Satis est ad omne condimentum sal cum pane, & fame. Nec tamen ea

oc-

occasione permittas aliud tibi dari, quia tunc non esset abstinentia, sed simulatæ sanctitatis apparentia. Cave etiam ut non manducando manducantes judices, vel condemnes, quia sicut ait Apostolus: Qui non manducat, manducantes non spernat, & è contrario. Qui enim manducat, Domino manducat, & qui non manducat, Domino non manducat. Extra refectorium numquam comedas, nisi necessitate, vel infirmitate coactus, sed communem vitam semper in bono sequaris, & omni tempore quando sanus es, Quadragesimam Epiphaniæ, & aliam Apostolorum, quæ incipit ab Ascensione, usque ad Pentecosten, & diem Sabbati semper jejunare procures, & quando abstinentia tibi importabilis videretur, statim cogita de Jesu, qui cum esset Dominus omnium, in anxietate patibuli est fatigatus, spinis coronatus, clavis perforatus, sitiens potatus est aceto cum felle misto. Tunc enim talia cogitando, non solum ciborum abstinentias, sed quaslibet asperitates, & passiones, facile sustinere valebis. Ait enim Gregorius: Si passio Christi ad memoriam revocetur, nihil adeo durum, quod æquo animo non toleretur: Abstineas igitur maxime frater à cibis delicatis, & calidis, qui sunt incitativi ad nutrimentum luxuriæ, et semper in omni cibo, et potu superfluitatem, et aviditatem devita, ut etiam post comestionem videaris esurire, et famelicus esse, si vis in æterno convivio saturari. Ait enim Hieronymus: Impossibile est enim, ut præsentibus et futuris quis fruatur bonis, ut hic ventrem, et illic mentem impleat. et de delitiis mundi ad delitias angelorum transeat, et in cœlo, et in terra appareat gloriosus. Beati ergo qui esuriunt, et sitiunt in præsenti, quoniam ipsi saturabuntur in futuro.

Rom. 14. b

Meditatio passionis Christi multum juvat jejunantibus.

Matt. 5. a

CA-

CAPUT VII.

De dormitione.

SEmper cum ad horam perveneris dormiendi non prævento tempore, primo asperges te aqua benedicta, & tunc vadens ad lectum aliquã orationem præmittas,& facto tibi signaculo crucis in lecto,& te Domino humiliter commendato, honeste & composite jaceas in dextro, vel sinistro latere, numquam tamen supinus vel aliter inhonestus: numquam dormias cum manibus iu sinu positis, nec cruribus elevatis, vel discoopertis, sed semper teneas tunicam inter crura, ut nullus te inveniat inhoneste jacentem. In lecto autem sic positus dicas Psalmos, vel aliud utile meditare vel quod utilius est, imaginare Jesum in cruce pendentem. Quod si sollicite agitabis, vix aut numquam poterit te diabolus molestare: quia per devotam meditationem Jesu, omnis dæmonũ exercitus effugatur. Cum autem surrexeris de lecto,statim recurre ad memoriam crucifixi, ut cum Apostolo nihil scias inter homines, nisi solum Jesum, & hunc crucifixum. Ait enim Bernardus. Totus sit tibi crucifixus in corde, qui pro te fuit fixus in cruce. Et facto tibi signo crucis, vade ad ecclesiam festinanter, & asperge te aqua benedicta, & ingrediens Ecclesiam dicas.Introibo Domine in domum tuam, & adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. Domine deduc me in via tua, propter inimicos meos:dirige in conspectu tuo viam meam. Cum autem perveneris ad altare, humiliter genu flecte, & Deum adora, & lacrymare si potes, & facias ibi orationem quam Dominus monstrabit, & recommenda te sibi cum profunda cordis hu-

1.Cor.2.2 — Psal.5.8 (marginal references)

humilitate, & semper sis in ecclesia antequam officium inchoetur, ut congregato animo tuo coram Deo, liberius possis intendere his quæ dices. Omnia servitia quæ facis, semper radicentur in charitate, alioquin non expectes inde meritum apud Deum, quia sicut dicit Augustinus: Tanta est virtus charitatis, ut & prophetia, & martyrium sine ipsa nihil esse credatur. Celebrantibus autem Missas libentissime servias, cum profunda cordis, & corporis humilitate, reverentia & devotione: quia ad illud devotissimum sacramentum nemo debet accedere indevote, nec expectes quod alius te invitet, sed potius tu sollicita sacerdotes, & sis semper sollicitus circa omnia servitia faciẽda, ne forte tua negligentia [quod absit] impediatur aliquando sacerdos. Alia autem servitia quæ sunt necessitatis, & utilitatis, libentius facias quam alia, sicut est lavare pannos, scutellas, tunicas, & pedes infirmorum, & aliorum, & capita cum oportebit, & similia. Cum fueris cum fratribus pro aliquo servitio faciendo, cave ne loquaris ibidem, nisi forte interrogatus, & tunc submisse, sed potius audi tacens, quia teste Psalmista: Vir linguosus non dirigetur in terra. *Psalm.139.b.* Infirmos vero debes frequenter & solicite visitare, saltem bis vel ter, cum exhibitione servitii. si *S.Franc.in reg* oportet, sicut in Regula continetur, quod fra- *c.6.Prov.10c.* tres debent eis servire, sicut vellent sibi serviri, & hoc fiat sine multiloquio, quia teste Sapiente, in multiloquio non deerit peccatum.

CAPUT VIII.

De otiositate fugienda.

CUm otiositas multis sit occasio delinquendi, teste Sapiente qui ait, Multa mala docuit otio-

Eccl.33.d otiositas, stude semper in divinis laudibus vel
Matt.20.a charitatis operibus occupari. Nam otium divina
Hieron. ep. 4. ad Rustic. ante med. sapientia reprehendit, dicens. Quid hic statis tota die otiosi? Nec mirum, quia diabolus frequenter eos præcipitat. Unde Hieronymus. Semper aliquid boni facito, ut te semper diabolus inveniat occupatum. In his ergo maxime exerce te, scilicet in frequenti & ferventi oratione, & lectione, & in servitiis, & per ista tria tota vita tua decurrat, & semper ores, aut legas, aut servias, & potissime senibus, forensibus, & infirmis, & factis servitiis non stes cum fratribus otiosus, sed statim vade ad cellam, & ibi ores vel legas, & sta in ea quotidie usque ad tertiam, & non exeas, nisi urgenti necessitate coactus, memorans illud Bernardi, quod Sancti Angeli cellas habent pro cœlis, à cella enim in cœlum sæpe ascenditur.

CAPUT IX.

De honestate.

Cum honestas sensuum exteriorum sit ornativa virtutum, ideo cum omni verbo & actu tuo semper honestatem cum discretione prætendas.
1.Cor.14.f Ait enim Apostolus: Omnia honeste cum ordine fiant in vobis. Si ergo desideras honestatem & felicitatem virtutum invenire, & inventam facile retinere, stude semper habere subscripta: Et primo habeas ferventem & frequentem orationem, de qua dicere poteris illud Sapien-
Sap.7.b. tiæ: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius. Deinde stude semper omnia verba otiosa vitare, ut ea non proferas, nec audias proferentes, quia
2.Cor.15.d teste Paulo: Corrumpunt bonos mores colloquia mala

mala. Postea inhonestorum & dissolutorum consortia cave. Adulatorum blandimenta deride, dona contemne, colloquia susurronum, & murmuratorum, bilingujum & detractorum semper abhorre. Nam teste scriptura. Murmuratores & detractores Deo odibiles sunt. Numquam loquaris cum aliquo nisi verbum permeditatum, ordinatum, utile, & honestum. Duplicitates & simulationes in loquendo semper devita, quia dicit Augustinus: Omnis simulatio, & omnis duplicitas mendacium est. Et propterea dicit ipse alibi: Omnia verba ante veniant ad limam, quam ad linguam. Ad lavandum paropsides quotidie vade. Insuper non sis murmurator, nec judicator aliorum, nec aliquem de cetero reprehendas, nisi aperte fecerit contra Deum, sed potius reprehensus statim dicas culpam tuam genuflectens, sive sis culpabilis sive non. Nam teste Gregorio: Bonarum mentium est ibi timere culpam ubi culpa non est. Et quandocunque aliquis te offenderit, non respondeas ei, sed statim recurre ad patientiam, dicens: Dignum est quippe ut omnes creaturæ me offendant, quia ergo superbus creatorem omnium semper offendi, & injuste & frequenter offendo. Et semper quando vadis in ecclesiam coram altari si fieri potest, cōgrue, ingrediendo vel egrediendo humiliter genuflecte, quia scriptum est: In nomine Jesu omne genuflectatur. Iterum quando vadis per domum vel extra, semper habeas gressum mitem: manus continentes, oculos demissos, stabiles, non vagantes, quia dicit Isidorus, Impudicus oculus, impudici cordis est nuncius. Et quando vides fratres loquentes de aliquo & non de Deo; vel etiam non de scriptura, statim recede, maxime si murmurant de aliquo, vel loquantur de guerris. Nam teste scriptura: Lingua eorum gladius

Rom.1.d

Gregor. in Regist. lib. 12. ind. 7. ad 10. interrog. August.

Philip. 2. b

Est apud S. August. in regula ad servos Dei to. 1.

Psal. 56. a

dius acutus. Et ut melius hæc conserves, stude semper in corde & opere humilitatem habere, Greg.hom.7.in Evang.cir.fin. quia ut dicit Gregorius: Qui ceteras virtutes sine humilitate congregat, quasi pulverem in ventum portat.

CAPUT X.

De tentatione.

QUia humani generis adversator, nititur incessanter per impulsionem tentationum fidelibus obviare latenter, testante Petro, Adversarius vester diabolus: tanquam leo 1. Pet.5.c rugiens circuit, quærens quem devoret: idcirco semper custodi animam tuam sollicite, juxta consilium Sapientis. Et semper quando senseris te hujusmodi tentationibus impugnari, recurre Prov.4.d ad Christum. Fidelis est enim ut faciat cum ten- 1.Cor.10.c tatione proventum: & dicas immediate: Adjuva me Domine Deus meus, ne discesseris a me, intende in adjutorium mihi Domine Deus salutis meæ. Libera me de inimicis meis fortissimis, & ab his qui oderunt me. Pone me Domine juxta te & cujusvis manus pugnet contra me: Quia si consistant adversum me castra, non timebit cor meum. Et cogita statim, quia propter peccatum privatur quis inæstimabili gloria beatorum, & condemnatur ad horribilissima & infinita supplicia damnatorum. Nam ista duo si bene habebis in mente, expellent tentationes omnino, quia si tentator adhuc prævalet, cogita frequenter de Sap.6.c acerbissima passione Jesu. Nam teste scriptura. Cogitare de ea sensus est consummatus, & qui vigilaverit propter eam cito erit securus, & hoc est, quod si bene imprimatur in mente passio Redemptoris, non habebit locum in carne tentatio de-

detractoris: ipsa est enim armatura contra hostes, de qua dicebat Apostolus: Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli & merito, quia nulla est efficacior medicina, per quam citius inimicorum exercitus debellatur. Christo [inquit Petrus] in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini. Hoc ait etiã expressius Bernardus: Quoties te senseris turpibus cogitationibus impugnari, & ad illicitas cogitationes affici, toties pone tibi ante oculos mentis tuæ, quomodo Christus crucifixus est pro te. Intuere quomodo à Juda Judæis traditus est, quam viliter pertractatus, blasphematus, & colaphizatus, judicatus & condemnatus, expoliatus & flagellatus: ad ultimum vero contumeliis, & opprobriis affectus, inter duos latrones suspensus, clavis confixus, sputis derisus, spinis coronatus, felle potatus, lancea perforatus, ex omnibus partibus corporis sanguis emanavit, & inclinato capite emisit spiritum. Ita Redemptor tuus mortuus est pro te in cruce, & tu nescis cujusmodi turpi cogitatione sordidaris in mente.

Ephes. 1. c

1. Pet. 4. a

Bern. de interiore domo cap 38. in princ.

CAPUT XI.

De *familiaritate mundi.*

TOto tempore vitæ tuæ studeas, quantum poteris bono modo familiaritates sæcularium devitare, generatio enim perversa est, & infidelis, scriptura. Cum autem fueris cum eis aliqua necessitate, vel utilitate cogente, cave ne unquam loquaris cum eis nisi verba utilia & honesta, & si ipsi loquãtur de sæculo vel de guerris, vel de aliis inutilibus, numquam sequaris eos etiam si scieris: dicens cum Propheta, Non loquatur os meum opera hominum & semper sis cum

Deut. 31. a

Psal. 16. a

cum eis timidus non securus, humilis, breviloquens & honestus, ut impleatur in te illud Evangelii: Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est. Mulieres vero fugias sicut serpentes, & numquam loquaris cum aliqua nisi urgens necessitas te compellat, nec usquam aspicias in faciem alicujus mulieris, & si mulier tecum loquatur, verba sua citissime occide, nam teste Propheta; Molliti sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula. Ideo dicit Augustinus: Asper sermo, brevis & rigidus cum mulieribus habendus est. Nec quia sanctæ sunt, ideo minus cavendum est: quo enim sanctiores sunt, eo magis alliciunt, & sub prætextu blandi sermonis, immiscet se viscus impudicissimæ libidinis. Crede, inquit, mihi Episcopus sum, veritatem loquor in Christo, non mentior. Cedros Libani & gregum arietes sub hac specie corruisse vidi, de quorum casu non magis præsumebam, quam Gregorii Nazianzeni, & Ambrosii. Fuge ergo laqueos mulierum, qui non est David sanctior, nec Samsone fortior, nec sapientior Salomone.

Matth. 5. b

Ps. 54. d

CAPUT XII:

De judicio vitando.

CUm non sit commissum alicui occulta cordis judicare, sicut dicit Apostolus: Nolite judicare quousque adveniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Idcirco numquam te transferas ad aliorum judicium vel contemptum, sed quandocumque videris aliquid fieri quod tibi displiceat antequam judices facientem, primo respicias temetipsum, utrum in te invenias aliquid re-

1. Cor. 4. a

reprehensibile, quod si inveneris, tunc in illo in quo alium judicas, temetipsum condemna, dicendo cum Propheta: Ego sum qui peccavi, ego sum qui inique egi, & non sis sicut hypocritæ, quia numquam respicit defectus suos, sed præsumit de se, & omnes alios judicat, detrahit & condemnat, & vult videre festucam in oculis eorum, trabem autem quæ est in oculo suo non considerat: quem veritas reprehendit, dicens: Hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo, & tunc prospicies, & videre poteris festucam in oculo fratris tui. Unde versus. *1.Reg.44.a* *Mat.7.a & Luc.6.f.*

O qui festucam fratris concernis ocello,
Quæ tua conturbat lumina tolle trabem.

Bernardus dicit: Cave alienæ vitæ esse curiosus explorator, aut temerarius judex, etiam si perpetrat actum quod reprehendas, nec si videris, judices proximum tuum, magis autem excusa, excusa intentionem, si opus excusari non potest, puta ignorantiam, puta casum, puta surreptionem. Quod si rei certitudo nullam omnino excusationem recepit, suade nihilominus ipse tibi, & dic apud temetipsum: O vehemens fuit prima tentatio, & quid de me illa fecisset, si accepisset in me similem potestatem? Non sis ergo pronus ad judicandum vel ad murmurandum, sed potius judica, & respice temetipsum dicendo cum Propheta: Iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo. *Ber. in Cant. serm. 40. prope fi.* *Psal.37.d*

CAPUT XIII.

De *obedientia.*

Quoniam ad viam salutis nihil est tutius, quæ per humilem obedientiam negare seipsum: idcirco sequentibus se veritas dicit: Qui *Luc.9.c*

vult venire post me, abneget semetipsum per obedientiæ subjectionem, & tollat crucem suam per carnis macerationem, & sequatur me per finalem consummationem. Et merito invitat eos ad obedientiæ subjectionem, quia per eam habetur mira victoria contra hostes, teste Sapiente qui ait: Vir obediens loquetur victorias: Et quod plus est, ipse Deus per obedientiam vinci potest. Dicit enim Gregorius: Si obedientes fuerimus prælatis nostris, Deus obediet orationibus nostris, & Augustinus: Citius, inquit, exauditur una oratio peccatoris obedientis: quam decem millia contemptoris. Item, toto tempore vitæ tuæ studeas omnibus secundum Deum subjacere & semper humiliter obedire, non solum prælatis, sed etiam subditis, & non cures dicere. Quis est qui præcipit? Ait enim Gregorius: Non licet subditis discernere, sed statim simpliciter obedire. Et cave ne umquam per te vel per alios obedientiam extorqueas publice vel occulte, quia talis non dicitur obedire, sed propria voluntate abuti, Ait Bernardus: Si quis aperte vel occulte satagit, ut quod habet in voluntate hoc & pater spiritualis injungat, ipse se seducit, sed forte sibi quasi de obedientia blanditur, neque enim in ea re ipse prælato, sed ei prælatus obedit. Caveat ergo talis, quia dicit idem Bernardus: nihil ardet in inferno, nisi propria voluntas. Tolle, inquit, propriam voluntatem, & non erit infernus. Cave igitur in beneficiis tuis ne tuam proferas voluntatem, & maxime cum discordas à voluntate prælati. Nam Bernardus dicit: Grande malum propria voluntas, qua fit ut bona tua bona non sint: Et quandocumque aliqua gravis obedientia te conturbat, citissime cogita de Jesu, qui cum esset Rex regum, & Dominus dominantium: Humiliavit semetipsum, teste Paulo, factus

Prov. 21. b

Aug. de opere monach. c. 17. to. 3.

Ber. ser. de tribus ordin. Ecclesiæ in medio fere.

Bern. de resur. Domini ser m. 3. post. med.

Ber. in Cant. ser. 21. prope fi.

factus obediens usque ad mortem. Dicebat enim descendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed ejus, qui misit me Patris, ita dicas si vis imitari Deum. Exivi de mundo, non ut faciam voluntatem meam, sed aliorum. Qualis autẽ debet esse perfectus, Bernardus describit dicens: Verus obediens nescit moram, mandatum non procrastinat, sed statim parat oculos visui, aures auditui, linguam voci, manus operi, pedes itineri, & totum se interius colligit, ut imperantis faciat voluntatem.

Phil. 2. a
Joan. 6. d
Bern. ser. de virtute obedientia, & ejus gradib. circ. med.

CAPUT XIV.

De paupertate.

CUm paupertas voluntaria sit totius spiritualis ædificii primarium fundamentum, idcirco toto tempore vitæ tuæ in omnibus transitoriis rebus strictam paupertatem observa, ut nihil sub cœlo habeas, nisi ea quæ necessitati tuæ per Regulam conceduntur. Dicitur enim ibi: Quod fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec aliquam rem, & merito, quia teste Joanne: Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Nam ista transitoria sunt, & contraria æternis, unde sis semper pauper in terra, si de cœlo desideras te non repelli. Ait enim Gregorius: Tanto enim unusquisque à superno amore disiungitur, quanto inferius delectatur: è contrario, quantum quis fastidiet terrena, tanto Deo erit propinquior, propter quod dicebat Apostolus: Omnia reputavi ut stercora, ut Christum lucrifacerem. Unde si vis terrena bona contemnere, semper cœlestia meditare. Ait enim Gregorius. Si consideremus quæ, & quanta sunt quæ

S. Francisc. in Reg. c. 6.
1. Joan. 2. d
Philip. 3. b
Greg. hom. 37. in Euang. in princ.
Matt. 5. a

nobis promittuntur in cœlis, vileſcunt animo omnia quæ habentur in terris. Beati igitur pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Igitur ſi per paupertatem terrenorũ pervenitur ad gloriam beatorum, ſtude ſemper tenere ſtrictiſſimam paupertatem, maxime in libris, & ſoleis, & tunicis, ut eas non habeas, niſi ſicut tuæ neceſſitati ſtricte videris expedire, neque ſuperflua neceſſaria dicas, ſed potius ipſa neceſſaria ſuperflua time. Ait enim Gregorius: Et ſoleis neceſſariis utimur, probabitur multa ſuperflua in veſtris facultatibus habuiſſe: Unde nihil habeas, nec per te nec per interpoſitam perſonam, & attende ſemper ut nihil habeas in cella, niſi neceſſaria, & hoc dico etiam de minimis rebus ne forte negligendo modica, paulatim cadas ad majora. Ait enim Auguſtinus. Vitaſti grandia; cave ne obruaris arena, quia teſte ſcriptura. Lignum vitæ eſt his, qui apprehenderint eam, & qui tenuerit eam beatus. Unde ſi ſanctam paupertatem finaliter retinebis, ad regnum cœlorum poteris pervenire: quia ita veritas repromiſit perfectis pauperibus dicens: Beati pauperes, quoniam veſtrum eſt regnum Dei: quod quidem regnum tanto eſt utilius, quanto fœcundius, tanto ſecurius, quanto ſublimius; tanto jucundius, quanto lucidius; tanto nobilius, quanto à nobilioribus poſſidetur: ad quod nos perducat qui vivit & regnat in ſæcula ſæculorum.

Mutile citatus videtur hoc licet Greg.
Eccl. 19. a
Aug. enar. in Psal. 39. in illa verba multiplicata sunt super capillos, &c. to. 8.
Prov. 3. c
Matt. 5. a

CAPUT XV.

De ſilentio.

QUia divina conſolatio ſæpe per multiloquium denegatur, toto tempore vitæ tuæ tene ſtrictum ſilentium in locis, & tempori-

poribus oportunis, & ad hoc ordinatis. Nam teste Scriptura: In silentio, & in spe erit fortitudo nostra. Et sileas semper ubicumque fueris, in divino officio celebrando, in quolibet servitio faciendo, & ubicunque fuerint ultra tres fratres. A completorio quotidie usque ad tertiam non loquaris, nisi interrogatus, vel aliqua necessitate, vel utilitate coactus. Nam sicut dicit Gregorius: Mens quæ non habet murum silentii, de facili penetratur jaculis inimici. Et ideo dicit Augustinus: Mutum, inquit, debet esse os hominis, nisi ad tria, scilicet ad laudem Dei, ad accusationem sui, & ad utilitatem proximi. Sileas igitur, ita, ut numquam verba detractionis, vel dissolutionis, vel inhonesta loquaris sciendo, quod non solum de verbis otiosis, nocivis & periculosis oportebit te reddere rationem, sed de omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii, secundum sententiam Salvatoris, ideo dicit Propheta: Lætati sunt quia siluerunt. Unde si bene vis fugere verba nociva supradicta, primo reprimes otiosa. Ait enim Augustinus. Qui otiosa verba non reprimit, ad noxia cito transit. Ideo dicit Sapiens, Fili loquere in tua causa vix, & cum bis interrogatus fueris responsum habeat caput tuum. In hoc autem potissime sileas, ut numquam loquaris de sæculo, nec de guerris, nec audias referentem, cum id sit venenum mortiferum animarum, de talibus enim dicitur in Psalmo: Linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum.

Isa. 30. c · *Matt. 12. e* · *Psal. 106. c* · *Eccl. 32. b* · *Psal. 13. a*

IN conventu fratrum Minorum Parisiis, conversante bonæ memoriæ fratre Bonaventura tūc generali ministro, & post Cardinali: frater juvenis studens ibidem bonæ indolis, & ei satis familiaris, accessit ad eum semel, & devote rogavit, ut sibi exponere dignaretur, quo juventus sua posset in ordine conservari sine macula, & querela, & ad vitam æternam proficere. Qui magno cum quodam suspirio sic respondit. Fili mi juvenis, si vis sine macula, & sine labe infamiæ conservari in religione, sex tibi mandata recole, & incessanter repone quæ documentis, & exemplis sanctorum patrum accepimus. Primo circa orationem, & sanctorum lectionem semper vigila, quæ duo ut perficere possis, & non perdere, ecclesiam valde frequenta, die & nocte cellam continua super omnia, ita quod extra eam, vel ecclesiam numquam invenias cum aliquo otiosus in via, vel in platea, sed semper finito officio, vel finita comestione, vel servitio, vel alterius obedientiæ mandato, sine aliqua mora regrediaris ad cellam oculis inclinatis, & ibi redigas te. Secundo circa honestatem cordis & omnium sensuum corporis tui super omnia stude, quæ duo ut valeas adimplere, numquam cum aliqua persona spiritualem familiaritatem habeas, sed omnibus sis communis, ita quod nullus possit advertere te, nisi communem, & nulli specialem, modo jam dicto. Tertio circa custodiam linguæ studiosissimus esto, ita quod quando stas cum aliis, numquam loquaris nisi necessaria, & tunc non nisi requisitus. Nec laudes aliquem, nec vituperes absentem vel præsentem quandocumque audias alios similia dicentes. Quarto sis summe sollicitus, ut numquam referas, vel loquaris cum aliquo de his quæ audis de aliis, nisi illa sint ædificatoria. Quinto versetur

Sex documenta assidue recolenda.

ad

ad cor tuum frequenter memoria beneficiorum Dei, & peccatorum tuorum, & desideriorum paradisi, & pœnarum inferni, etiam omnium qui sunt in tribulatione constituti, & etiam miseriarum mundi. Sexto sis sollicitus non judicare in corde tuo vel ore, nisi teipsum. Hæc faciens, salvaberis inter homines.

FINIS.

